

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI ANA BİLİM DALI
İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MEKÂNSAL DEĞİŞİMİN GÜNDELİK YAŞAMA ETKİSİNİN
İRDELENMESİ: ANKARA HAMAMARKASI EVLERİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep Nur SEÇİLMİŞ

ANKARA-2019

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI ANA BİLİM DALI
İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MEKÂNSAL DEĞİŞİMİN GÜNDELİK YAŞAMA ETKİSİNİN
İRDELENMESİ: ANKARA HAMAMARKASI EVLERİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep Nur SEÇİLMİŞ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Emel AKIN

ANKARA-2019

KABUL VE ONAY

Zeynep Nur SEÇİLMİŞ tarafından hazırlanan “Mekansal Değişimin Gündelik Yaşama Etkisinin İrdelenmesi: Ankara Hamamarkası Evleri Örneği” başlıklı bu çalışma, 27.09.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi İpek MEMİKOĞLU (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Emel AKIN (Danışman)

Doç. Dr. Nur AYALP (Üye)

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

27.09.2019

Zeynep Nur SEÇİLMİŞ

ÖZ

SEÇİLMİŞ, Zeynep. Mekânsal Değişimin Gündelik Yaşama Etkisinin İrdelenmesi: Ankara Hamamarkası Evleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Tez, Ankara, Altındağ ilçesinin Hamamarkası Bölgesi'nde sağlıklaştırma proje uygulamasının sonucunda konutlardaki mekânsal değişimi ve bu değişimin kullanıcıların gündelik hayatları üzerindeki etkisini konu edinmektedir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinin önemli olaylarına tanıklık etmiş tarihi bölgelerden birisi olan Hamamarkası, zaman içinde köhneleşmiş, gecekondu bölgesi olmuş, giderek suç bölgesine dönüşmüştür. 2008'den itibaren bölgedeki gecekondu konaklarda, tarihi evlerde ve sokaklarda sağlıklaştırma çalışması yapılmaktadır: bazı gecekondu iyileştirilerek konaklara dönüştürülmüş; konaklar restore edilerek tekrar konut olarak ya da farklı işlevlerle kullanıma açılmış; gecekonduların büyük kısmı yıkılarak yeni konutlar yapılmıştır.

Konut mekânları yaşam tarzlarını etkilerken, karşılıklı olarak, yaşam tarzları da içinde yaşanılan mekânları dönüştürür. Tezin amacı, yeni konut mekânları ile gündelik hayat etkileşimini, bir başka deyişle, değişen mekânların sağlıklaştırma öncesi yaşam tarzları üzerindeki etkisini ve mevcut yaşam tarzlarının yeni konut mekânlarındaki etkisini irdelemektir.

Tezin amacına ulaşabilmek için sağlıklaştırma öncesindeki konutların (gecekondu ve konaklar) mekânsal biçimlenmesi ve yaşam tarzları ile sağlıklaştırma sonrasındaki konutların (iyileştirilen gecekondu, işlev değiştiren konaklar ve yeni inşa edilen konutlar) mekânsal biçimlenmesi ve yaşam tarzları incelenmiştir. Konut planları edinilerek ve gecekonduların rölövesi çıkartılarak, mekânsal analiz yapılmış; Belediyeden edinilen bilgiler, veriler, yerinde araştırma ve gözlem ile desteklenmiş; konut sakinleriyle, sağlıklaştırma yapılmış ve yapılmamış alanlarda yaşayanlarla görüşülmüştür. Tüm veriler değerlendirilerek sağlıklaştırma yapılmış ve yapılmamış alanlar karşılaştırılmıştır.

Karşılaştırma sonucunda, yeni konutların nitelikli mekânsal olanaklar sağlamakla birlikte, mevcut yaşam tarzlarını, eski alışkanlıkları değiştiremediği gibi, tam tersine, yeni mekânların eski kullanımlara uygun olacak şekilde dönüştürüldüğü saptanmıştır. Fiziksel iyileşme hiç kuşkusuz, mekânsal niteliği artırmış, kullanıcı profilini değiştirmiş; ancak, Hamamarkası Bölgesi'nin gündelik hayatında köklü

değişimlere neden olmuştur: yeni yaşama adapte olunamamış, yeni yerleşenlerle bölge halkı birbirlerine alışamamışlardır. Fiziksel ve işlevsel değişimin yüksek rant; konut satış değerlerindeki yüksek artış, konut sahiplerinin evlerini satmalarına; kira bedellerindeki artış yıllardır kirada oturanların bölgeyi terk etmelerine neden olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hamamarkası, Sağlıklaştırma, Konak, Mekânsal Değişim, Gündelik Yaşam

ABSTRACT

SEÇİLMİŞ, Zeynep, The Effects of Transformation on Daily Life: Ankara Hamamarkası Houses as a Case Study, Master Thesis, Ankara, 2019.

This thesis discusses both spatial modifications resulted from project which include to rise standards in constructions in Hamamarkası one of the area of Altındağ district of Ankara and effect of spatial modification on daily life. Hamamarkası one of the historical district of Ankara which witnessed important events of the early Republican period became outdated after a while and transform into slum district with high crime rate. Standards of this area have been increased since 2008 by restoration of slums, traditional mansions, historical houses and streets. In order to do this, some slums have been converted to mansions, mansions have been restored as re-housing or opened for use with distinct functions and most of the slums have been demolished to build new residential dwellings.

When residential dwellings influence people lifestyles, mutually lifestyles alter the living spaces. The goal of this thesis is to examine the interaction between new residential dwellings and daily life, in other words, the effect of changing dwellings on lifestyles before restoration and the impacts of existing lifestyles on new residential dwellings.

Spatial transformation of houses (slums and mansions) before restoration and spatial transformation of houses with lifestyles (renovated shanty houses, functional transformed mansions and newly constructed houses) were investigated. Spatial analysis was carried out by obtaining housing plans and by building surveys of the slums; the information and data obtained from the municipality was supported by on-site research and observation; residents living in both improved residential dwellings and outdated residential dwellings were interviewed. Improved spaces and unimproved spaces were compared via the assessment of all data.

As a result of the comparison, it was determined that although new residential dwelling provide high quality spatial facilities, they do not change the existing lifestyles and old habits ,on the contrary, new dwellings have been transformed to according to old versions. Physical improvement undoubtedly increased spatial quality and changed user profile ,but it caused major changes in daily life of people

living in Hamamarkası district. People could not adapt to the new life, the new settlers and people of the region could not get used to each other. Physical and functional changes this area caused an increase in rents, the high increase in the value of housing sales, the owners of houses to sell their homes. In addition; the increase in rental prices caused the residents to leave the region.

Key Words: Hamamarkası, Improvement, Mansion, Spatial Transformation, Daily Life

TEŐEKKÖRLER

Tez çalıőmam sırasında tecrübelerini ve bilgilerini benimle paylaşan, bana yol gōsteren ve destek olan danışman hocam sayın Dr. Őğretim Üyesi Emel AKIN'a, manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen değerli aileme ve İsmail Hakkı DOğAN'a teőekkür ederim.

Ankara Hamamarkası çalıőmamda bana yardımcı olan Altındağ Belediyesi yetkilileri ve Hamamarkası yerli halkına sonsuz teőekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜRLER	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
RESİMLER DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
HARİTALAR DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: GÜNDELİK YAŞAM, MEKÂNSAL DEĞİŞİM ve DÖNÜŞÜM	7
1.1. Mekân-Gündelik Yaşam İlişkisi	7
1.1.1. Mekân kavramı	7
1.1.2. Kültür/ gündelik yaşam	8
1.1.3. Gündelik yaşam ve mekân etkileşimi.....	10
1.1.4. Konut ve ev kavramları	14
1.2. Gecekondu, Tarihi Çevre ve Sağlıklaştırma Uygulaması	18
1.2.1. Tarihi çevre	18
1.2.2. Gecekondulaşma	19
1.2.3. Kentsel dönüşüm ve sağlıklaştırma uygulaması.....	22
1.3. Geleneksel Ankara Evleri	27
1.3.1. Geleneksel Ankara evini oluşturan mekânlar/donatılar	28
1.3.2. Geleneksel Ankara evi plan tipleri.....	31
1.3.3. Geleneksel Ankara evi cephe özellikleri	34
2. BÖLÜM: HAMAMÖNÜ VE HAMAMARKASI BÖLGELERİ	37
2.1. Hamamönü	48

3.BÖLÜM: HAMAMARKASI SAĞLIKLAŞTIRMA UYGULAMASI SONRASINDA MEKÂNSAL ANALİZ VE GÜNDELİK YAŞAM.....	57
3.1. Hamamarkası Sağlıklaştırma Uygulaması	58
3.2. Sağlıklaştırma Öncesi Konutlarda Mekân Analizi ve Gündelik Yaşam ..	63
3.2.1. Mevcut gecekonduda mekânsal analiz ve gündelik yaşam: Öksüzler Sokak	66
3.2.2. Tarihi konutlarda mekânsal analiz ve gündelik yaşam: Öksüzler Sokak ...	74
3.3. Sağlıklaştırma Sonrası Mekân Analizi ve Gündelik Yaşam: Hamamarkası Sokak – Cingöz Sokak.....	78
3.3.1. İyileştirilerek tarihi konuta dönüştürülen gecekondularda mekân analizi ve gündelik yaşam: Hamamarkası Sokak	80
3.3.2. Sağlıklaştırma sonrasında işlev değiştirmiş tarihi konutlarda mekân analizi ve gündelik yaşam: Hamamarkası Sokak	83
3.3.3. Yeniden inşa edilmiş konutlarda mekân analizi ve gündelik yaşam: Cingöz Sokak	89
3.4. Değerlendirme: Sağlıklaştırma Öncesinin ve Sonrasının Karşılaştırılması 	97
4.BÖLÜM: SONUÇ	103
KAYNAKÇA.....	107
EK 1.....	116
EK 2.....	118
ÖZGEÇMİŞ	121

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu tez kapsamında kullanılan tanımlara ilişkin kısaltmalar aşağıda verilmiştir.

KİT	:Kamu İktisadi Teşekkülü
STK	:Sivil Toplum Kuruluşları
TAK	:Tarihi Alanları Koruma
TOKİ	:Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Hayat	29
Resim 2: Dolap	29
Resim 3: Kuşluk.....	30
Resim 4: Çıkma Örneği.....	30
Resim 5: Geleneksel Ankara Evinde Sofa.....	31
Resim 6: Geleneksel Ankara Evi Odası	31
Resim 7: Ahşap Kapı Örneği	35
Resim 8: Parmaklıklı Pencere Örneği	35
Resim 9: Eski Hamamönü	41
Resim 10:Yörük Dede Türbesi	43
Resim 11:Karacabey Hamamı	43
Resim 12:Karacabey Cami	44
Resim 13:Taceddin Sultan Cami	44
Resim 14:Hacı Musa Cami.....	45
Resim 15:Sarıkadı Cami	45
Resim 16:Çiçeklioğlu Cami.....	45
Resim 17:Mehmet Çelebi Cami.....	45
Resim 18:Mehmet Akif Ersoy Evi.....	46
Resim 19:Mevlevihane.....	46
Resim 20:Kamil Paşa Konağı.....	47
Resim 21:Kabakçı Konağı.....	47
Resim 22:Beynamlızade Konağı.....	48
Resim 23:St. Petersburg Meydanı.....	48
Resim 24: Sağlıklaştırma Çalışması Öncesi Hamamönü	51
Resim 25:Hamamönü'nde Sağlıklaştırma Çalışması Öncesinde Yüksek Katlı Yapılar	52
Resim 26:Hamamönü'nde Sağlıklaştırma Çalışması Sonrası Gelişen Yatay Mimari	53
Resim 27:Hamamönü'nde Sağlıklaştırılmış Yapı.....	54
Resim 28: Kafe ve Hediyelik Eşya Dükkanı	56
Resim 29:El Ürünleri Pazarı.....	56
Resim 30:Eski Hamamarkası Sokaklarından Bir Görüntü	59
Resim 31:Hamamarkası Genel Görüntü	59
Resim 32:Sağlıklaştırma Çalışması Sonrası Yenilenen Dış Cephe	60
Resim 33:Sağlıklaştırma Çalışmalarından Sonra İç Mekân	60

Resim 34:Hamamarkası'nda Ankara Evi	63
Resim 35:Kapalı Alandan Gecekonduya Giriş	67
Resim 36:Kapalı Alandan Gecekonduya Giriş	67
Resim 37:Kapalı Alanda Depo Kullanımı	67
Resim 38:Yaz Aylarında Oturma Alanı	67
Resim 39:Avlu Girişinde Tuvalet	68
Resim 40:Üst Kata Çıkan Merdiven	69
Resim 41:Üst Kat Giriş Kapısı	69
Resim 42:Sofa.....	71
Resim 43: Farklı Gecekondu Sofası.....	71
Resim 44:Yüklükler ve Kemerli Kapı.....	71
Resim 45:Yüklük ve Niş	71
Resim 46:Oturma Odasında Kullanılan Kanepeler ve Minderler	72
Resim 47:Oturma Odasında Sedir.....	72
Resim 48:Mutfak Tezgâhı	72
Resim 49:Sofada Mutfak.....	72
Resim 50:İncelenen Gecekondu Banyosu	73
Resim 51:Farklı Bir Gecekondu Sofada Banyo	73
Resim 52:Küçük Ahşap Pencere.....	73
Resim 53:Demir Giriş Kapısı.	73
Resim 54:Konutun Dış Görünüşü (Önce)	78
Resim 55:Konutun Dış Görünüşü (Sonra).....	78
Resim 56:İncelenen Konuta Benzer Gecekondu	81
Resim 57:Tarihi Konuta Dönüşen Gecekondu	81
Resim 58:Avlu Girişi	81
Resim 59:Kiler Gibi Kullanılan Avlu	81
Resim 60:Avlu İçinden Eve Giriş	82
Resim 61:Yatak Odası.....	82
Resim 62:Mutfak	82
Resim 63:Avlu İçinde Ahşap Merdiven	82
Resim 64:Ziraat Bankası	84
Resim 65:Müze.....	84
Resim 66:Kabul Odası	86
Resim 67:Çok Amaçlı Salon	86
Resim 68:Sohbet Odası	88

Resim 69:Balmumu Heykel Odası.....	88
Resim 70:Mevlevane.....	88
Resim 71:Mevlevihane	88
Resim 72:Giriş ve Merdivenler	92
Resim 73:Merdivenden Görüntü	92
Resim 74:Salon.....	93
Resim 75:Mutfak	93
Resim 76:Sofa.....	94
Resim 77:Sofa.....	94
Resim 78:Ebeveyn Odası	95
Resim 79:Giyinme Odası	95
Resim 80:Çocuk Misafir Odası.....	95
Resim 81:Ortak Banyo	95
Resim 82:Soba Üzerinde Yemek Pişirme	98
Resim 83:Yer Sofrası	99

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Mimarlık ve Sosyal Değerler Arasındaki İlişki	12
Şekil 2: Dış Sofalı Plan Tipi	33
Şekil 3: Orta Sofalı Plan Tipi	33
Şekil 4: İç Sofalı Plan Tipi	33
Şekil 5: Öksüzler Sokağın Yapısal Durumu	65
Şekil 6: Aynı Alandan Girilen Üç Gecekondu Planı.....	66
Şekil 7: İncelenen Gecekondu Giriş Kat Planı	69
Şekil 8: İncelenen Gecekondu Üst Kat Planı	70
Şekil 9: Öksüzler Sokakta İncelenen Tarihi Ev	74
Şekil 10: Konutun Bodrum Kat Planı	75
Şekil 11: Konutun Zemin Kat Planı	76
Şekil 12: Konutun Birinci Kat Planı	77
Şekil 13: Mevlevihane Vaziyet Planı	85
Şekil 14: Mevlevihane Zemin Kat Planı	86
Şekil 15: Mevlevihane Birinci Kat Planı.....	87
Şekil 16: Yeniden İnşa Edilen Konutun Konumu	89
Şekil 17: Altın Konaklar Mahallesi Maket Fotoğrafı.....	90
Şekil 18: Vaziyet Planı	91
Şekil 19: Zemin Kat Planı	92
Şekil 20: Birinci Kat Planı.....	94
Şekil 21: Ön Cephe	96
Şekil 22: Arka Cephe	96

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Ankara İl Haritası	38
Harita 2: Hamamönü ve Hamamarkası Mahalle Sınırları	39
Harita 3: Hamamönü Sementi Mahalle Sınırları	40
Harita 4: Hamamarkası Mahalle Sınırları	40
Harita 5: Hamamönü'nde Sağıklaştırma Öncesi Yapılaşma	50
Harita 6: Hamamönü'nde Sağıklaştırma Çalışması Öncesi Yapıların Kat Yükseklikleri	52
Harita 7: Hamamarkası'nda Restore Edilen Yapılar ve Sokaklar	61
Harita 8: Hamamarkası Sokakta İncelenen Konutlar	79
Harita 9: Cingöz Sokakta İncelenen Konut	80

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Sokak Sağıklaştırma Uygulaması	26
Tablo 2: Bölgede Görüşülen Kişi Sayısı	97

GİRİŞ

Kentlerin geçmişini, geçmiş katmanlarını, dokularını, mekânların tarihsel sürecini bilmek, incelemek, içinde yaşanılan kenti anlamının; toplumsal, kentsel ve bireysel belleği canlı tutmanın; bugünü değerlendirebilmenin en önemli araçlarından birisidir. Geçmiş uygarlıkların sosyal ve ekonomik yapısı, yaşam felsefesi, estetik duyarlılığı ile ilgili birçok ayrıntı bu çevrelerde saklıdır.

Günümüzün yoğun ve hızlı yeniden yapılaşma sürecinde, geçmişin kimliği olan tarihi yapı ve alanlar giderek azalmakta; bir kısmı yok olmakta; ayakta kalanların büyük çoğunluğu da çöküntü alanları olarak unutulan ya da güvenli olmadığı için gidilemeyen yerlere dönüşmektedir. Son dönemlerde, gelecek nesillere aktarılması, günümüz kullanım alanlarına dahil edilmesi ya da güvenli ve sağlıklı bölgeler oluşturulması vurgularıyla tarihi alanların, eser ve yapıların restorasyon, dönüşüm, iyileştirme, canlandırma, sağlıklaştırma vb. çalışmalarının hız kazandığı görölmektedir.

Başkent Ankara, tarihi alanların, yapıların çok sayıda olduğu kentlerden birisidir. Özellikle, Altındağ ilçesi Ankara'nın tarihi merkezi olarak bilinmektedir. Yıllar içerisinde kentin gelişerek yaşamının ve mekânların yeni alanlara kayması, eski doku içerisindeki alanların ve yapıların kaderlerine terk edilmesi ile tarihi doku, ne yazık ki, bilinçli ya da bilinçsiz olarak yıpranmış, eskimiş, kimi zaman da yok olmuştur.

Tezin Konusu

Ankara'nın Altındağ ilçesinde bulunan Hamamarkası'nda yapılan sağlıklaştırma çalışmalarını ile bölgede dikkat çeken mekânsal değişim yaratılmıştır. Dikkat çekici bu değişim incelenmeye değerlidir. Hiç kuşkusuz, mekânlardaki değişim gündelik hayata da yansıtacaktır. Bu nedenle, tez konusu, "Hamamarkası'nda yapılan sağlıklaştırma çalışmalarının mekânlara ve gündelik yaşama olan etkilerinin incelenmesi" olarak belirlenmiştir. Bilgimiz dahilinde, Hamamarkası bölgesinde seçilen bağlamda yapılan akademik bir çalışma bulunmamaktadır.

Tezin Amacı

Konut mekânları yaşam tarzlarını etkilerken, karşılıklı olarak, yaşam tarzları da içinde yaşanılan mekânları dönüştürür. Tezin amacı, yeni konut mekânları ile gündelik hayat etkileşimini, bir başka deyişle, değişen mekânların sağlıklaştırma öncesi yaşam tarzları üzerindeki etkisini ve mevcut yaşam tarzlarının yeni konut mekânlarındaki etkisini irdelemektir.

Hipotez

Sağlıklaştırma çalışmalarının, fiziksel mekândaki biçimlenmeye olumlu etkileri vardır. Mekân ve yaşam tarzları arasında diyalektik bir ilişki vardır. Mekânlardaki değişim yaşam tarzlarını olumlu ya da olumsuz nitelikte değiştirmektedir. Öte yandan, mekânların fiziksel yapılanması değişse de, bilindik yaşam tarzları yoğun biçimde devam ettirilmekte, gündelik pratiklerde büyük değişiklikler olmamaktadır.

Tez, mekânların gündelik yaşamı etkilediğini, zaman zaman belirlediğini; ancak evlerde, yaşam tarzlarının mekânlar üzerindeki etkisinin daha fazla olduğu savı ile hareket etmektedir. Dolayısıyla, Hamamarkası sağlıklaştırma projesi uygulaması ile her ne kadar fiziksel mekânların niteliği yükselmiş, gündelik yaşam kalitesi artmışsa da, yenilenen konut mekânları, eski/mevcut yaşam tarzları üzerinde çok etkili olamamış, tam tersine, yeni konut mekânları, kullanıcılar tarafından alışkın oldukları yaşama uygun olacak şekilde dönüştürülmüştür.

Tezin Hedefi

Yukarıda belirlenen hipotezin sınanması için belirlenen hedef, Altındağ ilçesine bağlı Hamamarkası bölgesinde araştırma yapılmasıdır. Yakın zamanda başlayan ve halen devam etmekte olan Hamamarkası Sağlıklaştırma Uygulaması incelenerek, uygulamanın yarattığı mekânlardaki fiziksel değişim incelenecek, mekânlardaki değişimlerin yaşam tarzlarına, bir başka deyişle, gündelik yaşam üzerindeki etkisi incelenecektir.

Tezin Yöntemi

Yukarıda belirtilen hipotezin sınanması için hedeflenen Hamamarkası araştırması, veri taraması, mekânsal analiz, gözlem ve görüşmelere dayanmaktadır.

Hamamarkası sağlıklaştırma uygulamasında, mekânsal müdahale, üç farklı konut tipolojisinde yapılmıştır:

- Fiziksel iyileştirme yapılan gecekondudan tarihi evlere dönüştürülen konutlar
- Mevcutta bulunan ve restore edilerek işlev değiştiren konutlar
- Yeniden inşa edilen konutlar

Tezin savı doğrultusunda, değişim sürecinin mekân ve yaşam arasındaki etkileşimini irdeleyebilmek için, sağlıklaştırma öncesinin ve sonrasının karşılaştırılması gerekmektedir. Dolayısıyla, veriler, sağlıklaştırma öncesi ve sağlıklaştırma sonrası için elde edilmeye çalışılmıştır. Bunun için, araştırma, sağlıklaştırma çalışması tamamlanan ve tamamlanmayan bölgeler olmak üzere, iki alanda, müdahale edilen beş farklı konut için yapılmıştır:

Sağlıklaştırma öncesi: Mevcut yapılaşma dokusundaki konutlar

- Mevcut gecekondular
- Mevcut tarihi konut

Sağlıklaştırma öncesi mekân-yaşam incelemesinin çalışma alanı olarak, gecekonduların, tarihi evlerin ve yeni inşa edilen konutların bir arada bulunduğu Öksüzler Sokak seçilmiştir: Mevcut durum incelemesi, Öksüzler Sokak'ta bulunan bir gecekondu ve bir tarihi konut için yapılmıştır.

Sağlıklaştırma sonrası: Yeni uygulamaların yapıldığı konutlar

- Fiziksel iyileştirme ile gecekondulardan dönüşen konutlar
 - Restore edilen ve işlev değiştiren tarihi konutlar
 - Yıkılan gecekonduların yerine yeni inşa edilen konutlar
- Sağlıklaştırma sonrasındaki mekânsal analiz,
- Fiziksel iyileştirme yapılarak gecekondudan tarihi konuta dönüştürülmüş ve işlev değiştirmemiş konut örneği, Hamamarkası Sokak'ta;
 - Restore edilmiş ve işlev değiştirmiş tarihi tarihi konut örneği, Hamamarkası

Sokak'ta;

- Yıkılan gecekonduların yerlerine yeni inşa edilen tarihi konut örneği, Altınkonaklar Mahallesi, Cingöz Sokak'ta seçilmiştir.

Sağlıklaştırma uygulamasının sahibi olan Altındağ Belediyesi'nden ve uygulama sürecinin içinde olan mimarlık ofislerinden alınan bilgi, belge ve projeler incelenmiştir. Projeleri olmayan gecekondunun rölövesi alınarak planı çizilmiştir. Bilgiler, veriler, planlar, görseller vb., yerinde araştırma ve gözlem ile desteklenerek konutların mekânsal analizleri yapılmıştır. Mekânsal analizler, konut sakinleriyle, sağlıklaştırma yapılmış ve yapılmamış alanlarda yaşayan 70 kişi ile yüz yüze yapılan görüşme sonuçları ile desteklenerek değerlendirilmiştir. Ulaşılan tüm verilere ve saptamalara dayanılarak, sağlıklaştırma öncesinin ve sağlıklaştırma sonrasının karşılaştırması yapılmış, mekân ve yaşam arasındaki etkileşim irdelenmiştir.

Literatür Taraması ve Tezin Önemi

Literatür taramasında, bilginiz dahilinde Hamamarkası için tezin amacına akademik çalışmaya rastlanmamıştır. Hamamönü çalışmalarında, Hamamarkası'na ilişkin genel bilgilere kısaca yer verilmiştir.

Hamamönü'nde yapılan çalışmalar, sağlıklaştırma süreci, peyzaj düzenlemesi, kentsel, kültürel miras araştırmaları olarak gruplanabilir. Çalışmaların bazılarında aşağıda kısaca söz edilmektedir.

Arslan, T. (2012), Kültürel Miras Alanlarında Sağlıklaştırma ve Yenileme Süreçlerinin Değerlendirilmesi: Ankara Hamamönü ve Hacıbayram Örnekleri başlıklı tezinde, Hamamönü ve Hacı Bayram kültürel miras alanlarını; Somuncu, M. (2013). Kentsel Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirliği: Ankara Hamamönü Örneği çalışmasında, Hamamönü'ndeki fiziksel ve toplumsal dönüşümü incelemektedir. Gültekin, N. (2014), Urban Conservation Policy, The Case Of Hamamönü çalışmasında, Altınışık, H. (2015), Türkiye'de Kentsel Kimliğin Dönüşümü ve Soylulaştırma: Ankara Hamamönü Örneği başlıklı tezinde; Sudan, E. (2012), The Role And Approach Of Local Authorities In The Field Of Conversations: Case Study In Hamamönü başlıklı tezinde, Kurtar, C. (2012), Kentsel Kültürel Miras Yönetimi Ve Rekreasyonla İlişkisi: Ankara Hamamönü

Örneği başlıklı tezlerinde Hamamönü sağlıklaştırma projesini, dönüşüm ve iyileştirme sürecini araştırmaktadır. Kale, B. (2011), Tarihsel Kent Peyzajlarının Korunması, Hamamönü Örneği isimli tezinde, Hamamönü bölgesinin peyzajına yönelik önerilerde bulunmaktadır. Poyraz, U. ve Gündoğan, M.Ö. (2014). Tarihsiz ve Talihsiz Bir Dönüşüm: Cazibe Merkezi Olarak Hamamönü isimli çalışmada, Hamamönü ve Hamamarkası semtlerinin geçmişten günümüze kadar olan inişli çıkışlı hikayesi ve yapılan sokak sağlıklaştırma çalışmalarıyla bu semtlerde nasıl kimliksiz Mekânlar üretildiği açıklanmıştır. Onur, P. (2018). Nostaljiyi Yeniden Yaratmak: Ankara'nın Kale, Hamamönü ve Hamamarkası Mahallelerinde Kent Kültürü başlıklı makalede, Ankara'nın söz konusu tarihi bölgelerinde, nostalji kültürünü üreten aktörlerin Mekân yaratma biçimleri incelenmektedir.

Bu tez, Hamamarkası'ndaki sağlıklaştırma uygulamasını konu edinerek, uygulamanın yarattığı mekânsal değişiklikleri ve bu değişikliklerin yaşam tarzları üzerindeki etkisini amaç edinen ve sağlıklaştırma öncesini ve sonrasını karşılaştıran ilk tezdır; dolayısıyla tezin özgünlüğü yüksektir.

Bu tez çalışmasının ilk bölümünde, mekân ve kültür/gündelik yaşam ilişkisi, mahalle, tarihi evler, sağlıklaştırma uygulaması ve mekânsal dönüşüm kavramları ele alınmıştır. İkinci bölümünde, Hamamarkası Sağlıklaştırma Projesi Uygulamasından önce gerçekleştirilen ve geliştirilerek Hamamarkası'nda da devam etme kararı alınan Hamamönü Sokak Sağlıklaştırma Projesi aktarılmıştır. Üçüncü Bölümde, tezin amacına ve hedefine yönelik olarak belirlenen yöntemler çerçevesinde, Hamamarkası Sağlıklaştırma Uygulaması incelenmiştir.

I. BÖLÜM: GÜNDELİK YAŞAM, MEKÂNSAL DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM

Tez, mekân ve gündelik yaşam ilişkisini, tarihi bir çevre olan sağlıklaştırma uygulaması yapılan Hamamarkası bölgesindeki konutlar üzerinden araştırmayı hedeflemektedir. Mekân, kültür, gündelik yaşam ve mekânsal dönüşüm birbirlerini karşılıklı etkilemeleri nedeniyle iç içe geçmiş kavramlardır. Tezin konusu ve amacı, bu kavramların yanı sıra tarihi çevre, konut/ev, geleneksel Ankara konutları ve sağlıklaştırma uygulaması konularının da ele alınmasını gerektirmektedir.

Bölümün ilk alt başlığında mekân kavramı kısaca ele alındıktan sonra, kültürün kapsamı içinde olan gündelik yaşam kavramı ile gündelik yaşam ve mekân ilişkisi incelenmektedir. İkinci alt başlık, tarihi Hamamarkası evlerine temel oluşturması için geleneksel Ankara Evlerini kapsamaktadır. Bölümün üçüncü ve son alt başlığının içeriği, kentsel dönüşümün kapsamı içine giren sağlıklaştırma kavramıdır.

Mekân-gündelik yaşam, geleneksel Ankara evleri ve sağlıklaştırma uygulamasını içeren üç ayrı alt başlık, ilk bakışta bağlamları birbirlerinden farklıymış gibi görünse de, tezde, *sağlıklaştırma* projesi uygulanan *tarihi* Hamamarkası *evlerinde, mekân-gündelik yaşam* ilişkisinin araştırılması bu üç başlığın tek bölüm altında toplanmasını gerektirmiştir.

1.1. Mekân-Gündelik Yaşam İlişkisi

1.1.1. Mekân kavramı

Mekân, yaşamın olduğu mekânların yanı sıra ilişkiler ortamının tümüdür; bu anlamda toplumsaldır. Dolayısıyla, fiziksel, mekânsal ilişkiler ile toplumsal ilişkileri ve üretim ilişkilerini kapsar. Fiziksel mekân ve toplumsal mekân, neden-sonuç ilişkileriyle birbirine bağlı yapı (üretim ilişkileri, ekonomik yapı) ile üstyapıdan (kültür, ahlak, politika, ideoloji, vb.) oluşur.

Lefebvre, toplumsallığın üç boyutuna; maddi, kavramsal ve sembolik boyutlarına dikkat çeker ve mekânı üçlü diyalektik tanımıyla, algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekânlar olarak tanımlar: algılanan mekânları, mekânsal pratikler olarak; tasarlanan mekânları, mekân temsilleri olarak; yaşanan mekânları da temsil mekânlar olarak karşılık bulur. Algılanan mekân, yani mekânsal pratikler, yaşam tarzlarını, alışkanlıkları, iş, ev, ulaşım vb. gündelik hayatın akışı içerisinde mekân odaklı bireysel, bedensel pratikleri içerir. Mekân temsilleri yani, tasarlanan mekânlar, plâncılar, mühendisler, mimarlar, yatırımcılar, coğrafyacılar, şehirciler ve benzeri profesyonellerin ve teknokratların mekânlarıdır. Tasarım sürecinin bizatihi kendisinin yanı sıra, tasarım sürecinin içindeki ve dışındaki karmaşık ilişkilerini de içerir. Yaşanan mekân, yani temsil mekânlar, maddi pratiklerin ve tasarlanan mekânların bir aradalığını, zaman içinde üretimini ve dönüşümünü içerir; ideoloji ve iktidar ile eklemlenmiştir (Lefebvre, 2014). Lefebvre'nin mekânındaki bu üçlü ilişki, gündelik hayat ile mekânların arasındaki karşılıklı ilişkiyi açıklar; mekânsal biçimlenmeler gündelik hayatı etkilerken, gündelik hayatın değişimi de mekânsal biçimlenmeyi etkiler. Bir toplumun yaşam tarzı, gelenek ve görenekleri, inançları ve insanlar ile olan ilişkileri, yani, kültürü, yaşanan mekânların biçimlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ya da mekânlar kültürü, yaşam biçimini yönlendirip değiştirebilir. Tasarım ve üretim sürecinin karmaşık ilişkileri ise hem mekânsal biçimlenmenin hem de gündelik hayatın, alışkanlıkların niteliğini, içeriğini, yapısını belirler.

1.1.2. Kültür/ gündelik yaşam

Kültür, yetiştirmek, korumak, göz kulak olmak gibi anlamları taşıyan 'cultum' fiilinden ve Latince ekip ürün almak, üretmek, ikamet etmek, yetiştirmek, korumak, işlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek anlamlarını içeren 'colere' (kök) sözcüğünden türetilmiştir (Williams, 2005; Özbek, 2000). İnsanın var olmasıyla başlayan, dünyayı algılama ve değiştirme biçimi olan kültür, insanlığın yapısını belirleyen, sosyal yaşamla öğrenilen uygulama ve inançların, maddi ve manevi öğelerin birliğidir (Yıldız, 2018). Devellioğlu (1996), kültürü, tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları

yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanların doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tariflemektedir.

Kültür, bir toplumun oluşmasının, büyümesinin, gelişmesinin veya yok olmasının önemli araçlarından birisidir. Bir arada yaşama zorunluluğu toplumsallaşmayı, toplumsal yapılaşmalar ise kültürel unsurları yaratmıştır. Kültürel deneyimler ve birikimler çeşitli kültür evrelerini oluşturmaktadır. Bu kültür evreleri toplumsal yaşamın mekânsal ifadesi olan doğadan etkilenmekte ve/veya doğayı etkilemektedir (Yıldız, 2018).

Coğrafya ile kültür etkileşimi ilk olarak 20. yüzyılın başlarında coğrafyacılar tarafından yorumlanmış, bu yorumlardan 3 farklı akım doğmuştur: Mekânsal Determinizm: 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkan bu yaklaşımda, kültürlerin biçimlenmesinde, fiziki mekânın, özellikle de iklim ve yer şekillerinin, etkin bir rol oynadığı ve insanlığın fiziki mekânın pasif bir ürünü olduğu savunulmaktadır. Örneğin, deterministler, dağ insanların, basit, geri, tutucu ve hayal gücünden yoksun olmalarını, engebeli arazi yapısına bağlamışlardır. Çöl insanların tek tanrıya inanmaları ve zalimlerin yönetimi altında yaşamaya mahkûm olmaları da yine coğrafi nedenlerdir. Mekânsal Posibilizm: 1930'lardan itibaren etkinliğini kaybeden mekânsal determinizm, yerini mekânsal posibilizme bırakmıştır. Bu akımda fiziki mekânın etkisi göz ardı edilmemekle birlikte, insan davranışının etkilenmesinde en az fiziki mekân kadar kültürel mirasın da önemli olduğu ifade edilmiştir. Posibilistlere göre insan, çevreden çok kültürün mirasıdır. İnsanların bir alana nasıl yerleşeceği ve onu nasıl kullanacağını kültürel miras belirler. Mekânsal Algı: Bu görüşe göre, her insanın fiziksel mekân hakkında zihinsel imajları vardır ve bu imajlar bir kültür grubu içinde geniş ölçüde paylaşılmaktadır. Bu akıma göre, mekânın algılanması ön plana çıkmaktadır, dolayısıyla, insanın psikolojisi ve kültürünü en fazla etkileyen, mekânın gerçek karakterleri değil, mekânın algılanmasındaki kıstaslardır (Özen, 2019).

Kültürün belirlediği kurallar toplumun bir parçası gibidir; toplumun kültürel öğeleri maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılır: Maddi öğeler gelişim süreçlerindeki teknolojik ilerlemeleri, üretimi, tekniği, hüner ve becerileri ifade etmektedir. Manevi kültür öğeleri (maddi olmayan kültür) maddi öğelere kıyasla

daha az elle tutulur, gözle görülür bir niteliktedir (Özkalp, 2013 akt. Yıldız, 2018). Ancak, toplumsal davranışların korunmasında ve devam ettirilmesinde manevi kültür daha güçlüdür. Toplumsal öğelerden oluşan, toplumun ve bireylerin tümünün kapsadığı sosyo-kültürel sistemler, insanların varoluşundan beri mevcuttur.

Kültürün kapsamı içinde olan gündelik yaşam, insanların gün içerisinde rutin olarak yaptıkları şeyleri ifade eden kavramdır; yaşam biçimidir. Kültürel yapı insanların gündelik yaşam içindeki eylemleri ile toplumsal yaşam içindeki maddi pratiklerdir (Özcan, 2017). Tekeli'nin (Tarihsiz) dediği gibi gündelik yaşamı dar ve geniş olarak anlamlandırmak olanaklıdır. Lefebvre (2010) gündelik yaşamı, maddi pratikleri olarak, günlük zaman içerisindeki beslenme, işe gitme, giyinme, ev yaşamı, uyuma vb. faaliyetlerle tanımlar. Certeau (1990), gündelik yaşamı, eylemlerin kendisinden ziyade eylemlerin, işlerin yapılması biçimleri ile ilgilenir; yaşam pratikleri olarak, alışveriş, iş, hareket etme vb.

1.1.3. Gündelik yaşam ve mekân etkileşimi

Gündelik yaşam, yaşam tarzları toplumsal yapıların değişmesi ve yeniden biçimlenmeleri insanların gündelik yaşam pratikleri tarafından yönlendirilmektedir. Bu yüzden, her değişim ve yeniden yapılandırma insanların gündelik yaşamları üzerinde etkili olmuştur. Gündelik yaşam pratiklerinin değişmesi ise hayat tarzının değişmesinde etkilidir (Kılıçer, 2012).

Yaşam tarzı bireyin kendisinin belirlemesi gereken özel bir alan olması gerekirken dıştan yönlendirmeler ile yaşam tarzının belirlendiği görülmüştür. Gündelik yaşam pratiklerini geleneksel toplumlarda o toplumların etkin değerleri belirlerken, modern toplumlarda bireysel düzeyde gündelik yaşam biçimlenmeleri başlamıştır (Kılıçer, 2012). *“Modernliğin mekân-zaman anlayışı ile geleneksel toplumların mekân-zaman anlayışı arasında temel bir fark bulunmaktadır. Geleneksel toplumlarda mekân ve zaman toplumsal yaşama içkindir. Arada herhangi bir dolayım yoktur. Toplumsal ve gündelik yaşamın kriterleri, doğrudan bulunduğu “yer”in coğrafi ve kültürel özelliklerine, iklim koşullarına, gece-gündüz ya da mevsimlerin döngüsellliği gibi zamanın doğal ritmine bağlıdır. Modern toplumlarda*

ise mekân ve zaman soyut olgulardır. Toplumsal yapının sürekliliği ve ritmi ağırlıklı olarak ekonomik olgular tarafından belirlenir. Bu durum mekânın altyapısal ilişkilerle belirlenmesini gerektirir. Mekân artık nesnelere yan yana dizildiği, bir altyapıdan ibaret pasif bir alandır. Mekân ikincil öneme bile sahip değil gibi görünür; ancak her türlü yerel farklılıklarından kurtulmuş, soyut bir mekân kavrayışı dünya ölçeğinde bir örgütlenmenin parçası olarak işleyebilir. Mekânın bu özelliği sadece mekânın fiziksel yapısı ile ilgili değildir. Bu durum mekânın içinde geçen olayların, üretim ve tüketim ilişkilerinin, yaşamın ve nesnelere de soyutlanmasını, nicelleşmesini, farklılıklarının yok olmasını gerektirir” (Yırtıcı ve Uluoğlu, 2004).

Gündelik yaşamın mekânları ve bu mekânlara yüklenen anlamlar, insanlar ve toplum arasındaki iletişimin ve çevre insan arasındaki etkileşimin önemli unsurlarından olmaktadır. Mekâna yüklenen anlamlar, kişiye, zamana ve mekâna göre değişmektedir çünkü insanlar, geleneklerini, göreneklerini, kültürlerini, değerlerini, yargılarını, dünya görüşlerini ileten ve etkileyen bir ortamdır (Solak, 2017).

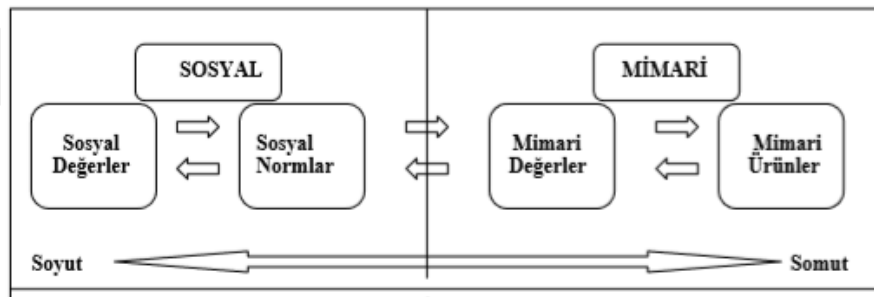
Kültürün insan yaşamı üzerindeki düşünsel ve eylemsel belirleyiciliği, insanın varlığını ve eylemlerini sürdürdüğü mekân kavramı için de geçerlidir. İnsan tarafından oluşturulan mekânın içeriğini, insanın davranışlarını, yaşam biçimini, değer yargılarını, inançlarını, sanat üretimini örgütleme yetisine sahip olan kültürel değerler belirlemektedir (Özdemir, 2011). Kültürlerin, yaşam tarzları, gelenekleri, düşünce yapısı, sanat anlayışları ile mekânları etkilediği, bu mekânların da kültüre katkı sağladığı ve bu etkileşimin sürekli olarak devam ettiği düşünülürse; kültür ve mekânın döngüsel biçimde birbirini etkilediği söylenebilir (Direk, 2006).

“Bourdieu’ya göre; mekânsal ve zamansal deneyimler toplumsal ilişkilerin kodlanması ve yeniden üretiminde birincil araçlar ise; o zaman bu deneyimlerin gösterim tarzında bir değişiklik kesinlikle toplumsal ilişkilerde de bir değişim yaratacaktır. Kültür tanımlarında kültürün toplumsal ilişkileri belirleyen davranış kalıpları oluşturduğu ve insan yaşamını kendi normları ile belirlediği savlarını öne sürülmüştür, buradan hareketle insan ve mekân ilişkisinin kültürle derinden ilişkili olduğu ve kültürel norm ve alışkanlıkların mekân üzerinde oluşturucu, değiştirici ve belirleyici etkisi olduğu söylenebilir” (Özdemir, 2011).

Kültürü oluşturan etkenler olarak sıralanabilecek, inanç, görenek, davranış, yaşam biçimi, değer yargıları sosyal hayatı oluşturan eylem ve düşünceler, bir başka deyişle gündelik yaşam, ilkel insandan modern insana insanın çevresini biçimlendirme sürecinde belirleyicidir. Zaman içerisinde mekân anlayışı kültürün değişimi ve gelişimiyle birlikte dönüşmektedir. İlkel insan için mekân; korunmak, sığınmak, ısınmak, barınmak ya da avlanmak, vb. eylemlerin yapılabildiği yer anlamına gelirken, modern yaşam biçimini benimsemiş ve kentte yaşayan insan için mekân kullanımı temel ihtiyaçlar dışında, sosyalleşmek, statü göstergesi ya da kimlik kazanma amacına dönüşmüştür (Özdemir, 2011).

Kültürün paylaşıldığı ortama ait fiziki çevre o kültürün izlerini taşır. Mimarlık olgusunun ortaya çıkış noktası da, bu sosyo kültürel sistemlerin fiziki mekâna dönüşüm sürecidir. Giderek küreselleşen dünyada, ülkeler geçmişten bugüne, günümüzden geleceğe kendi değerlerini aktarmaya çalışmaktadır. Bu değerlerden birisi olan mimari, kültürel kimlik ve süreklilik konusunda, toplumun geçmişten bugüne yaşadığı süreci, yaşam biçimini, kültürünü, değer yargılarını yansıtan bir olgudur (Direk, 2006).

Ekonomik ve ideolojik yapılanmanın, toplumsal koşulların, kültürel ortamın, gündelik yaşamın belirleneni ve belirleyicisi olan “mekân” mimarlığın en temel uğraşı alanıdır. Toplumsal değerler ve mimarlık arasındaki ilişkilerin sosyo-fiziksel bir modelini oluşturan Mazumdar ve Mazumdar’ın (1994), oluşturduğu model mimari ürünler ve değerler ile toplumsal değerler ve normlar arasındaki bağlantıyı göstermektedir (Atik, 2007). (Şekil 1)

Şekil 1: Mimarlık ve Sosyal Değerler Arasındaki İlişki Modeli

Mazumdar ve Mazumdar,1994

Değerler bir düşünce ve inanç sistemi olarak görülmekte ve tercihleri olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir (Rapoport, 1985). Toplumsal değerler, bir toplumdaki bireylerin rollerini, birbirleriyle ve çevreyle olan ilişkilerini, dünya görüşlerini, inançlarını ve o toplumla ilgili genel fikirleri içermektedir. Bu fikirler, daha tanımlanabilir olan toplumsal normları; daha spesifik bilgiler, fikirler, neyin tercih edileceği konusundaki öğütler ve kuralları doğurur. Toplumdaki yazılmamış, söylenmemiş kuralları, tabuları, kısıtlamaları, davranış modellerini, inançları ve ritüelleri içermektedir. Toplumsal normlar, mimari değerlerle ilişkilidir ve bu değerleri etkilemektedir. Mimari değerler, somut ve tanımlanabilir olgulardır; toplumsal normları ve değerleri, biçimlerle açıklarlar. Mimari değerler, mimari elemanların ya da mekânsal ve mimari uygulamaların seçimini etkileyen değerlerdir. Mimari ürünler ise, bir yapının elemanları ve bileşenleridir. Formları, şekilleri, ebatları, konstrüksiyon malzemelerini, strüktür yapılarını, tasarımları ve konumlarıyla bina içerisindeki objeleri içerir (Atik, 2007).

Gündelik yaşam pratikleri, toplumdaki değişimlerle birlikte farklılaşmakta ve sistemin dayattığı tüketim kalıplarına uygun olarak gelişmektedir. Toplumların gelişim süreçlerinde teknolojik, ekonomik, sosyal alanlarda yaşadığı gelişmeler ve kapitalist sistemin kendisini inşa etmesi, kentin fiziksel ve sosyal değişimine, mekânların fiziki yapısına ve insanların yaşantısına etki etmiştir. Tüm bu değişimler gündelik yaşamı da etkilemiş ve değişimine yol açmıştır. Kapitalist sistemin yaşamı dönüştürme gücü sadece üretim ile sınırlı değildir. Kentlerde yaşayan insanların günlük yaşamındaki değişiklikler, mekânsal değişimlere hatta yeni mekânların oluşmasına yol açmıştır. Kapitalizmin dinamikleri sürekli olarak yeni yaşam alanlarını tarif etmesinden dolayı da kent, milyonlarca bireyin gündelik yaşamına mekân sağlayan sonsuz bir çeşitlilik ve üretim içermektedir (Yırtıcı ve Uluoğlu, 2004).

Günümüz kentleri artık lüks ve güvenli siteler, spor tesisleri, eğlence merkezleri, müzeler, üniversite kampüsleri, kültür merkezleri gibi yeni mekân kurgularıdır (Süer ve Sayar, 2002). Bu mekânlar bireyler ve nesnelere arasında ilişki kurarak insan yaşamını ifade etmektedir. Yani gündelik yaşam belli özelliklerle nitelendirilen bir yaşam biçimi olmaktadır. Kentlerin simgeleri haline gelen mekânlar

bireylerin gündelik yaşamlarının birer parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir yandan insanların yaşamını simgelerken bir yandan da kimlik ve statü aracıdır. Ayrıca mekânlar, birey ve toplumsal ilişkilerinde gündelik yaşam boyutunda örgütlenmiş olduğu yaşam alanlarıdır.

Gündelik yaşamın değişmesi, giderek farklı üretim biçimlerinin belirleyici olması ile birlikte mekânların anlamları ile birlikte nitelikleri de değişmeye, dönüşmeye başlamıştır. Örneğin, mekân niceliksel değerlerle nitelendirilmekte, değişen ekonomik koşullara göre yeniden ve yeniden tanımlanıp, değiştirilip, dönüştürülüp, gerektiği zaman tamamen yok edip yenisi yaratılmaktadır. Bu duruma göre, örneğin, ev olgusu geçmişte kalmıştır artık, evler “yaşam kutuları” olarak inşa edilmektedir. Yani, artık evler ihtiyaçtan öte tüketim nesnelere dönüşmüşlerdir (Adorno, 2000). Birçok kültürde kişilik ve ayrıcalık elde etmek amacıyla tasarlanıp donatılan konut aynı zamanda insanları birbirine ve kültüre yaklaştıran yaşamsal bir varlıktır (Gür, 2000).

Gündelik yaşam ve mekân birbirinden bağımsız düşünülemez; güçlü bir ilişkisi vardır, hatta birbirlerini karşılıklı etkilerler. Mekânların en önemlisi olan konut aynı zamanda, toplumun aile yapısını, sosyal, ekonomik, kültürel konumlarını yansıtan bir aynadır (Direk, 2006). Dolayısıyla, konut hem fiziksel yapılanmanın hem de gündelik yaşamın belirleyici bir ögesidir.

1.1.4. Konut ve ev kavramları

Konut

Barınma gereksinimini karşılayan konut, toplumsal hayatın en önemli ögesidir. Toplumsal hayatı, ekonomik ve sosyal yapılanmayı etkilemekte; kentlerin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. *“Bir barınak, üretilen bir meta, çalışma ve dinlenme yeri, bir tüketim malı, spekülasyona konu bir yatırım malı, gelecek güvencesi, toplumsal ilişkilerin yeniden üretiminde bir araç, kentsel çevreyi üreten kültürel bir yapı, kişiyi çevreden koruyan ve toplum içerisinde yaşaması için olanaklar sunan bir mekân olması, konutun insan ve toplum yaşamındaki işlevlerinin*

zenginliği açısından önemlidir” (Tekeli, 1996). Öte yandan, konut, insanların en fazla yatırım yaptıkları finansal bir yetkinliktir; ysek fiyatları nedeniyle kolaylıkla alınamayan, hızlıca satılamayan bir metadır (Sowell, 2010).

Rapoport (1980), konutu, bir ürün, bir süreç, bir kimlik, kişisel bir değer ve statünün ifade edildiği bir yer ya da mekân olarak tanımlar. Konut, bir strüktür olmaktan çok toplumun kültüründen etkilenen bir olgudur (Rapoport, 1969). Doğan, yetişen, evlenen, ocuk büyüten, çalışan, yaşlanan ve zamanı geldiğinde ölen insan için sosyal, siyasal, ekonomik dizgelerin bir parçasıdır. Bu nedenle, gündelik yaşam ve dünya görüşü ile doğrudan bağlantılıdır (Gr, 2000). Konut ve kültür ilişkisinin, tarihin her döneminde belirleyici bir etkisi vardır. Konut, fiziksel bir yapı olarak, kültürün bir göstergesi olarak kabul edilmektedir artık. Rapoport’a (1980) göre farklı bölgedeki konutların fiziksel yapılanış biçimleri, o bölgenin kültürü ile şekillenmiştir, aralarındaki benzerlikler ise insanların temel ihtiyaçları yüzündendir.

Konut biçimlenişleri sadece fiziksel etkilerin ya da etkenlerin sonucu değil, tüm sosyo-kültürel faktörlerin sonucudur. Aynı zamanda konutlar, dünya görüşünü yaratmaya ve yansıtmaya yarayan bir fiziksel Meknizma olarak düşünülebilirler (Rapoport, 1969).

Ev

Bireyin yaşadığı mekâna değer yüklemesi, o mekânın birey için taşıdığı anlamla ilişkilidir. Yani insanlar meknlarını sadece ilişkilendirilmiş görsel ya da semboller vasıtasıyla yaşamazlar, aynı zamanda yoruma dayalı ve bilişsel süreçlerin vasıtasıyla mekânın anlamını aktif bir şekilde yapılandırırılar (Plger, 2001 akt Solak, 2017). Bir yer hem fiziksel olarak hem de yaşanılarak inşa edilmektedir. Bu da bir yerin insanlar tarafından tanımlandırılmadan, kimliklendirilmeden inşa edilemeyeceği anlamına gelmektedir (Gierny, 2000 akt. Solak, 2017). Norberg-Schulz’un “Genius Loci” kavramı da bu noktaya işaret etmektedir. Anlam, bir kentsel mekâna kimlik kazandıran, o çevrede yaşayanların doğrudan açıklayamadıkları, ama varlığının farkında oldukları bir şeye karşılık gelmektedir (Solak, 2017). Fiziksel evre, kıyafetler, eşyalar, binalar, bahçeler, caddeler, limanlar vb. birçok şeyin grup kimliğinin, mekân kimliğinin oluşturulmasında ve kişilerin

çevresindeki kültürü kabullenmesinde etkili olduğu dile getirilmektedir (Rapoport, 1990 akt. Solak,2017).

İnsanların kendisini bir mekâna ait hissetmesi için duygusal, fonksiyonel ve kavramsal bir bağ kurması gerekmektedir (Solak, 2017). İnsanların mekânlara bağlanması, fiziksel oluşumlardan ziyade sosyal deneyimler olmaktadır. Tam da bu noktada, ev, fiziksel olarak bir barınak ya da nesne olmanın ötesinde, konutun içerdiği anlamın dışında, deneyimlerin yaşandığı, yaşanan deneyimlerin şekillendiği, anıların biriktirildiği bir içerik taşınmaktadır (Düzcan, 2012). Ev kavramı, farklı insanlara, farklı zaman ve bağlamlarda farklı anlamlar ifade edebileceği için sabit bir tanımı bulunmamaktadır. Literatürde “özel bir yer” anlamı ile kabul görmektedir (Easthope, 2004). Bachelard (2013), evi, “dünyadaki köşemizdir; ilk evrenimizdir” ifadeleriyle tanımlamaktadır. Konut geometrik bir yapılanmayı, bir tasarımı ifade ederken, ev, bu geometrinin içinde yaşanmışlığı, aidiyeti kapsar. Manzo’ya (2003:52) göre, aidiyet duygusu, yer, mekân, zaman, yaşantı, anılar, aktiviteler, sosyal ilişkiler, psiko-sosyal gereksinimler, kimlik, simge ve semboller gibi bileşenler ve bütünde bireyin çevresine karşı geliştirdiği algı ile ilişkili olarak gelişmektedir. Mekâna bağlılık, ait olma hissini besler ve bireyin ait olunan yerleşimin bir parçası olmasına neden olur (Sancar ve Severcan, 2010: 298). Dolayısıyla, “ev” de, insanların kendilerini rahat hissettiği, o mekânın çevresinden, kullandığı eşyalara kadar insanların aidiyet duygusu hissettiği mekânlardır.

Ev kültürel bir ortamdır; insanın sahip olduğu değerler, imgeler ve yaşam biçimi kullanmış olduğu yapıya yansırken, aynı zamanda yapıyı da sosyo-kültürel bir eleman haline getirir (Gögebakan, 2015). Ev psikolojik bir ortamdır; insan bir mekân içerisinde yaşarken o mekâna ve mekân içerisindeki nesnelere sosyal açıdan bir anlam yükler. Ev ekonomik bir ortamdır; iş yapılan, üretim yapılan bir mekândır. (Karpuz, Tarihsiz, akt. Gögebakan, 2015). Ev içinde bulunduğu aile ile cemiyetin en küçük ünitesi olarak insanın duyu ve düşünce dünyasını geliştirip biçimlendiren sosyolojik bir ortamdır (Gögebakan, 2015).

Ev, sadece barınma ihtiyacının karşılanacağı bir yer olmanın ötesinde bireylerin kimliklerini teşhir edebileceği, sosyal statülerini sergileyebilecekleri bir gücün göstergesi olan araç haline gelmiştir. Ev, mekân ile hayat tarzı arasındaki

ilişkinin bir temsilidir (Alver, 2013) çünkü evin biçimi ve işlevleri, bir toplumun dünya görüşünü, yaşam tarzını, değerlerini ve kurallarını yansıtmaktadır. Eylemi, zamanı ve bedeni kurgulayan ev, yine eylem, zaman ve beden değişen durumlarına göre farklılaşır. Bundan dolayı, evin içinde geçen yaşamın değişkenliği, belirsizliği ve sürekliliği ile yeniden üretilir. Her evde belirli eylemlerin gerçekleştirilmesi için özel mekânlar vardır, mutfakta yemek pişirmek, yatak odasında uyumak gibi. Zamanın akış biçimleri ile beden ile mekânın kurduğu ilişkiler değişmeye başlar. Deneyimler mekânları farklı şekillerde ilişkilendirir ve mekân kurgusunu yeniden yapar (Özkan, 2014). Evler kendisinin meydana gelmesini ve sürmesini sağlayan düzenden hareketle toplumun düzeninin bir parçası haline gelir. Her ev kullanıcısının iç dünyasını ve yaşam tarzını yansıtan mekânlardır (Akpınar, Bakay ve Dedeşayır, 2010).

Despres (1991) “ev”i aile-arkadaş ilişkileri, bireysel değerlerin yansıması, dış dünyadan uzaklaşılan yer gibi referanslarla tanımlamaktadır. Parutis (2011), ev kavramının fiziksel anlamının ötesine dikkat çekmiş ve konutun anlamından farklı olarak sosyal boyutuna vurgu yapmıştır. Desprates (1991), evin, bireysel ve sosyal boyutunun dışında, ideolojik, politik ve ekonomik boyutu ile ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Somerville (1997), eve, mahremiyet, psikolojik ilişkiler, bireysel kimlik, sosyal ilişkiler bağlamında yaklaşmıştır.

Miller, (akt. Düzcan, 2012) etnografik temellere dayandırarak “accommodating” kavramını “ev” için kullanmış; bir yandan yaşanacak/kalınacak yer olma, yani, fiziksel/maddi barınma biçimlerinden, öte yandan da kullanıcıların evi sahiplenmelerinden söz etmiştir. Evde yaşayanların “birbirine uydurma ve diğerini kendine uydurma” durumunu net biçimde ortaya koymuştur. Miller’ın “accommodating” yaklaşımının temelinde insan ilişkilerinin gündelik hayat mekânlarıyla kurduğu ilişkinin anlamlandırılması yer alır. Bu yaklaşıma göre, insanlar toplumsal sistemin belirleyiciliği temelinde evlerini düzenlemektedirler. Öte yandan yine toplumsal yapının sınırlamaları nedeniyle, kendilerini eve uydurmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durumda, ev ve insan birbirini etkilemektedir. Bir başka deyişle, bireyler ve evleri arasındaki ilişki, karşılıklı bir uyum ve birbirlerine uyma durumudur (Düzcan, 2012).

1.2. Gecekondu, Tarihi Çevre ve Sağlıklaştırma Uygulaması

1.2.1. Tarihi çevre

Tarihi çevre, kentlerin kimliğini oluşturan, geçmişin algılanmasını sağlayan önemli bir noktadır. Geçmiş dönemlerin, yaşam biçimi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını yansıtan büyük bir birikimin ifadesidir. Tarihi çevreler geçmişi aktaran bir açık hava müzesi olarak da görülebilir (Hatami, 2013). Fielden (1982) ve Tümer (1997)'e göre, tarihi çevre, yüzyıllar boyunca insanların yaşamlarını sürdürdüğü ve o ortamda bıraktıkları iz ve eserleridir. Geçmişten bugüne birçok medeniyet kurulmuş, yaşamış ve yok olmuştur. Bütün bu medeniyetler yaşadıkları ortama isimlerini vermiş, yaşam tarzlarını kültür ve geleneklerini o topraklarda bırakmışlardır. Her bir medeniyet de kendisinden önceki değerleri alarak gelişmiş ve varlıklarını korumuşlardır. Geçmiş uygarlıkların yaşam tarzları, sosyal ve ekonomik yapısı ile ilgili birçok ayrıntı tarihi çevrelerde saklıdır. Bu nedenle, eski kent ve mahalleleri incelemek, geçmişimizi tanımaya ve bugünü anlamaya yardımcı bir araçtır (Hatami, 2013).

Özyaba (2004), tarihi çevreleri ölçeğe bağlı olarak üç gruba ayırmaktadır:

Tarihi Çevre: Bir ya da birkaç sokaktan oluşan tarihsel, kültürel ve mimari değerlerin tamamı olup geçmişi tanımamızı, bugünü anlamamızı sağlayan, yaşanılan dönemlerin izlerini taşımaktadır. .

Tarihi Kent: Tarihi mimari, anıtsal ve arkeolojik değer taşıyan unsurlar ve bunlarla etkileşim içinde olan dokulardır.

Tarihi Bölge: Birden fazla kentin bulunduğu, tarihi, anıtsal, kültürel ve mimari bütünlüktür.

Tarihi kent dokuları, geçmiş uygarlıkların sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını, yaşam felsefesini ve estetik kaygılarını yansıtan, insan ölçeğinde düzenlenmiş mekânlar olduğundan dolayı, toplumların tarihinin korunmasında tarihi kent dokularının önemi büyüktür (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Tarihi Çevrelerin Yıpranmasına Neden Olan Etkenler

Hızlı nüfus artışı, kırdan kente göçün artması, kentlerin plansız büyümesi, gecekondulaşma ve teknolojinin gelişmesi tarihi kent dokularını bozmaya başlamış ve bu çevrelerde yaşayan insanların bile yaşamlarını sürdüremeyeceği alanlar haline getirmiştir. Kent merkezlerindeki tarihi bölgeler ve geleneksel kent dokuları kentin yoğunluğundan ve çok katlı yapıların artışından etkilenmekte olup, tüm çabalara rağmen yer yer yok olmaktadır (Hatami, 2013). Bu durumun sebebi iç ve dış nedenler olarak ikiye ayrılmaktadır:

İç Nedenler: Yapının bulunduğu alandan ya da binanın tasarımından kaynaklanan sorunlardır. Yapıda kullanılan malzeme seçiminin doğru yapılmaması, tarihi yapıların korunmasını güçleştiren nedenlerden birisidir. İkinci neden, yapının bulunduğu zeminin sağlam olmaması, kaymalar ve çökmelerdir. Bu durum, tarihi yapılara çok fazla zarar vermekte ve korunmasını güçleştirmektedir. Üçüncü neden ise, yapının tasarımındaki teknik hatalar ve kötü işçiliktir (Ahunbay, 1996).

Dış Nedenler: İnsan kaynaklı hasarlar ve doğal yıpranma olmak üzere iki grupta toplanabilir: İnsan kaynaklı hasarlar, çarpık kentleşme, yangınlar, savaşlar, vb.'dir. İnsan kaynaklı etmenler, tarihi dokuları doğal etmenlerden daha fazla tahrip edip işlevsiz bırakmaktadır. Doğal yıpranma, iklim koşulları ve kullanılan malzemelerin ömrünün bitmesi ile kaynaklanan yıpranmalardır (Okuyay, 1992). Deprem, kasırga, su baskını gibi doğal afetler de tarihi dokuların ömrünü kısaltmaktadır.

1.2.2. Gecekondulaşma

Gecekondular, kırdan kente göç eden nüfusun kentte barınma problemlerine yönelik geliştirdiği, kendilerine ait olamayan, özel ya da kamusal mülkiyete ait arazilerde yapılan derme /çatma yapılarıdır. Gecekondulaşma süreci, 1945 – 1950 yılları arasında yaşanan siyasal ve ekonomik gelişmelere koşut olarak hızlanmıştır. Gecekondulaşmanın iki nedeni vardır: Birinci nedeni, konutun yapıldığı toprağa para ödenmemesi, ikincisi ise konutun para ödenmeden kullanıcılar tarafından yapılmasıdır. Bu nedenle, gecekondular kentte var olmayı sağlayan “barınma amaçlı”

konut edinme anlamı taşımaktadır (Çetin, 2012). Kentin çeşitli yerlerinde kümeler halinde inşa edilen yapılar gecekondu bölgelerini meydana getirmektedir (Karpat 1976).

1950-1960 yıllarında düzenli işi olmayan, düşük gelirli aileler ve köyden kente göçmüş insanlar emek pazarına yakın olan ve topografik açıdan zor koşulları olan topraklarda, yıkıldığı zaman yenisinin kolayca inşa edilebileceği gecekondu yapılmaya başlamışlardır (Tekeli, 1996). Gecekonduların en temel özelliği, temel ihtiyaçları karşılayacak şekilde yapılması ve gerektiği zaman genişletilebilir özelliği olmasıdır. Yani, gecekondu piyasada satılmak üzere değil, ihtiyaçlara yanıt verilmesi üzerine oluşturulmuştur (Erder, 1999).

Gecekondu 1950'li yıllarda Ankara dışında başka kentlerde de gelişmeye başlamıştır. Bu nedenle, gecekondulaşma sadece yereli değil, merkezi iktidarı da ilgilendirmiştir (Aslan, 2008). 1945-1950 yılları arasında gecekondu, barakalaşma ve yoksulluğu yansıtan bölgelerken, 1950-1960 yıllarında gecekondu sakinlerine su vb. altyapı hizmetleri sunulmaya başlanmış ve gecekondu bölgeleri mahalleleşmeye ve kente yayılmaya başlamıştır (Şenyapılı, 1998). Türkiye'de çok sayıda gecekondu yasası çıkarılmıştır.

"İmar affı" kavramı kentsel yapılaşma sorunu olarak görülen gecekondu yapıları ve mahalleleriyle ilişkilendirilerek tartışmaya başlanmıştır. 1950'li yılların başında göçün etkisiyle büyük kentlerde görülmeye başlayan gecekondu yapıları hızla yayılmış ve kentsel nüfustaki payı artmıştır. Çıkarılan yasalarda bir yandan gecekondu af getirilirken diğer yandan da gecekondu yapımı yasaklanmıştır. Buna rağmen gecekondu sayılarında artış gözlenmiştir (Tercan, 2018).

İmar affı, meşru olmayı meşrulaştırma, yasal olmayı yasallaştırma anlamına gelmektedir. Ülkemizde imar afları sadece 1980'li yıllarda gündeme gelmemiştir. Daha önce yıllarda da gecekondu olgusunu düzenlemek için yasalar çıkarılmıştır (Tercan, 2018).

1980 yılından sonra çıkarılan imar affı yasaları ile gecekonduların affedilmesi politikası izlenmiştir. 1983 yılında çıkarılan 2805(9) sayılı ve 21.03.1983 tarihli af

yasası ile gecekondular yasallaştırılmış ve yeni gecekonduların yapılması yasaklanmıştır. Bu yasanın ne olduğu aşağıda açıklanmaktadır.

Açıkça gecekonduların gündeme geldiği ilk yasa 21.03.1983 tarih ve 2805 sayılı İmar ve Gecekondular Mevzuatına Aykırı Olarak Yapılan Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'dur. Gecekonduların, muhafaza edilecek, ıslah edilerek muhafaza edilecek ve yıkılacak şeklinde sınıflandığı bu yasa; tasnif, tespit, değerlendirme ve diğer işlemlerin belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelerce, bu sınırların dışında ise valiliklerce yapılacağı madde 5, 6 ve 7'de belirtilmektedir. Bu Yasa, ıslah imar planlarıyla, yapıldığı yöredeki veya tasfiye edilecek gecekondulara çözüm bulmanın yanı sıra yasalara uyulmayarak oluşturulmuş hisseli şahıs arazilerini de yasaya oturtmayı amaçlamıştır (www.mimarlikdergisi.com).

1940'larda göçün etkisi ile başlayan gecekondulaşma devletin kente gelen nüfusa konut sunamaması ile açıklanmaktadır. Aynı memleketten göç edenler dayanışmayı arttırmak için aynı bölgede gecekondular yapmakta ve bu alanlar giderek büyümektedir. Kentsel gelişim temelinde kentlerin dönüşerek öncelikle kentsel yaşam kalitesi arttırması gerekmektedir. Bundan dolayı, dönüşüm bir çözüm olmaktadır. Böylece, gecekondular alanları dönüştürülerek, artan yoksulluk ile daha da belirginleşen suç potansiyelinin bertaraf edilmesi, vb. kaygılarla yeniden yapılandırılmaktadır (Aksoy ve Kocataş, 2017).

Türkiye'de kentsel dönüşüm daha yoğun olarak gecekondular alanlarında gerçekleşmektedir. Gecekondular alanlarının dönüşüm sürecinde 1984 yılında çıkartılan 2981 sayılı "İmar ve Gecekondular Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun" başlıklı son af kanunu önemli bir rol oynamaktadır. Bu kanun ile gecekondular alanları için ıslah imar planı yapma imkânı ortaya çıkarken kentsel dönüşüm projelerinin de oluşması dolaylı olarak sağlamıştır. Ayrıca gecekondularda kat sayısının artmasını, gecekonduların alınıp satılmasını ve müteahhitlere verilmesini mümkün kılmıştır (Uzun, 2006).

Varoş olarak anılan gecekondular mahalleleri suç işleme potansiyeli yüksek olan bölgelerdir çünkü bu tip yerlerde yoksulluk ve eğitimsizlik vardır. Ankara'da özellikle kentin tarihi kimliğini yansıtan ve merkeze yakın olan bölgelerinde gecekondulaşmalar artmıştır. Tarihi kent merkezi çöküntü harabe bir hale dönmüştür. 2005 yılında yürürlüğe giren 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültür El Taşınmaz

Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun ile yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları yapılmıştır. Fakat bölgenin çehresi düzeltilse bile suç oranlarında düşüş olamamış ve kentsel dönüşüm bir kısır döngü oluşturmuştur (Aksoy ve Kocataş,2017).

1.2.3. Kentsel dönüşüm ve sağlıklılaştırma uygulaması

Kentsel Dönüşüm

Kentler, oluşumlarından sonra siyasi, ekonomik, sosyal, teknolojik ve bunlar gibi dinamiklerin etkisiyle değişim ve dönüşüme maruz kalmışlardır.

Kentsel dönüşüm, kentsel sorunların çözümünü sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylemdir (Thomas, 2003). Diğer bir ifadeyle fiziksel ve sosyal yönlerden çöküntü sürecine girmiş olan kentsel alanları yeniden yaşanabilir yerler haline getirmeye ve kente kazandırmaya katkıda bulunan bir kent planlama ve kentsel koruma yaklaşımıdır (Erden, 2006; Öner, 2007). Kentsel dönüşüm gerektiren nedenler, ülkelerin farklı gelişmişlik aşamalarına ve küresel sistemde olan bütünleşme düzeyine bağlı olarak farklılık göstermektedir (Polat, 2005: 13). Bununla birlikte kentsel dönüşümü gerektiren nedenler, demografik değişim, fiziksel eskime ve yeni alan gereksinimi, ekonomik nedenler, siyasi nedenler, teknolojik gelişmeler, doğal afet riski ve sosyal ve kültürel nedenler şeklinde sıralanabilir (akt. Kara, 2012).

Kentsel dönüşüm, fiziki Mekânın dönüşümünün yanısıra sosyal dönüşüm, ekonomik gelişim, çevre ve doğal dengenin korunması gibi bir yaklaşımla ele alındığı takdirde başarılı sonuçlar verebilmektedir.

Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamaları

Kamu İktisadi Teşekkülü (KİT) bu alandaki kamu müdahalelerini gerçekleştirmektedir. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ise, kentteki boş

alanlarda ve özel mülkiyetteki büyük arazilerde proje ve uygulama yaparken, gecekonduların bölgelerinde de devreye girmektedir.

Ülkemizde kentsel dönüşüm ihtiyacı duyulan bölgelerde özel sektörler tarafından 3 yaklaşım görülmektedir.

-Yüksek rantta sahip bölgelerin dönüşümü büyük firmalar tarafından hızlı şekilde yapılmaktadır.

-Daha az karlı bölgelerde dönüşüm, küçük ölçekli firmalar ya da yapsatçılar tarafından yapılmaktadır.

-Kentın kârsız alanlarında dönüşüm yapılmamakta ve gecekonduların ıslah imar planlarının oluşturacağı rant beklentisi ile farkı çözümleri reddedilmektedir (Sekmen, 2007 akt. Şişman ve Kibaroğlu, 2009).

Ekinci (2005), Türkiye’de kentsel dönüşüm sürecini incelemiştir. 50 yıldır ülkemizde kentsel dönüşüm olduğunu fakat bunların mimarlar, şehircilik ile ilgili yetkililer tarafından değil siyasal, ekonomik ve çevresel dinamiklerin etkisiyle yapıldığını söylemiştir. Ayrıca günümüzde yapılan kentsel dönüşümlerin kentlerin kimliği ve insanların gereksinimleri ile uyuşmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle, Türkiye’de kentsel dönüşüm iki sonuç doğurmaktadır:

-Kentsel dönüşümde gayrimenkule odaklanarak, toplumun sosyal ve kültürel yapıları gözardı edilerek sadece fiziki Mekânda dönüşüm yapılmaktadır.

-Dönüşüm ile birlikte ortaya çıkan yeni mekânlar kentın kimliğine uymamaktadır (akt. Şişman ve Kibaroğlu).

Kentsel dönüşümün amaçları,

-Kişilere daha iyi sosyal ve ekonomik olanaklar sunarak ileri refah düzeyine ulaşmalarını sağlamak,

-Yerel iş olanaklarını yükseltmek,

-Dönüşüm yapılan yerin cazibesini arttırarak kişi ve firmaları bu dönüşüm yapılan alanlara yönlendirmektir (Turok, 2004).

Kentsel dönüşüm uygulamaları olarak, yeniden yapılandırma, rehabilitasyon, entegrasyon ve yeniden canlandırma, iyileştirme, sağlıklılaştırma (Öngören, 2013).

Yeniden yapılandırma, işlevsiz ve korunacak değeri olmayan yapıların tahliye edilerek yıkılmasının ardından yerine dayanıklı ve yeni yapıların yapılmasıdır.

Rehabilitasyon, dönüşümü asıl yapının orijinalini bozmadan yapının üzerine yapılan değişiklikler ile sosyal, kültürel ve ekonomik olarak geliştirilmesi yöntemidir.

Entegrasyon, mevcut binaların yanına yenilerinin yapılması ile zengin bir çevre yaratmaktır. Entegrasyon yapılırken çevrenin kimliğinin korunmasına özen gösterilmelidir.

Yeniden canlandırma ise, sosyal, kültürel ve fiziksel olarak işlevini yitirmiş ya da yitirmekte olan alanların iyileştirilerek yeniden canlandırılmasıdır (Öngören, 2013).

Kaçak yapılaşmanın olduğu bölgelerin yeniden canlandırma yolu ile yasal hale getirilmesi ile birlikte ekonomik bir canlandırma da gerçekleştirilmelidir (Tekeli, 2003).

Kentsel dönüşümün bir başka aracı olan ve aynı zamanda tezin konusu olan sağlıklılaştırma kavramı aşağıda irdelenmektedir.

Sağlıklılaştırma Uygulaması

Sağlıklılaştırma, alt yapısı yetersiz, eskimiş yapıların ve çevrenin, sınırlı yatırımlarla yeterli hale getirilmeye çalışılmasıdır. Akademik literatürde sağlıklılaştırma çalışmaları için,

- Bir yerleşim yerinin tümünü ya da bir bölümünün, işlevlerini gereği gibi yerine getiremez durumdan kurtarılması; özellikle oturulabilme niteliklerini yitirmiş ve eskimiş konut alanlarının yaşanabilir ölçütlere kavuşturulması (Yaygel, 2007);
- Özgün niteliğini henüz kaybetmemiş, bozulmaların henüz başlangıcında olan eski kent parçalarının sağlıklı haline kavuşturulması (Büyükosal, 2012);

- Bakımsız, harap ya da terk edilmiş eski yapıların, tarihi çevrelerin toplumun değişen gereksinimlerini karşılayacak biçimde onarılarak çağdaş yaşama katılmasının sağlanması, çeşitli donatılarının tamamlanması, yetersiz olanların daha iyi duruma getirilmesi, sonradan yapılan uyumsuz eklerin kaldırılması, gerektiğinde yapı içinde ve çevresinde yeni eklerle yaşam koşullarının tarihi, mimari değerlerle uyuma özen gösterilerek yenilenmesi (Ahunbay, 2008) gibi tanımlar yapılmıştır.

Sağlıklaştırma çalışmaları, yetkili koruma kurulunun belirlediği sınırlara göre yapı ve sokak ölçeğinde ya da kentsel ölçekte uygulanmaktadır (Ahunbay, 2011).

Yapıyı sağlıklaştırma: Zamanla fiziksel ve işlevsel olarak yıpranan, korunması gerekli özgün niteliklere sahip yapılardaki yıpranmayı gidermek için yapı elemanlarının fiziksel olarak iyileştirilmesi, onarılması ya da eksik parçalarının orijinaline uygun olarak yenilenmesidir.

Sokak sağlıklaştırma: Aynı sokak üzerinde bulunan, fiziksel ve sosyal ömrünü tamamlamış, kullanımı güç yapıların ve sokak dokusunun yeniden kullanılabilir hale getirilmesidir.

Kentsel sağlıklaştırma: Özgün niteliğini kaybetmemiş fakat işlevlerini artık karşılayamayan yıpranmış eski kent dokusunun ve çöküntü alanlarının iyileştirilerek kullanıma sunulmasıdır.

Sağlıklaştırma çalışmaları, fiziksel yapı ve çevrenin müdahale anındaki durumuna göre, derecesi, basit bakım onarım ve sağlıklaştırmadan başlayarak, yeniden yapmaya doğru artırılarak uygulanmaktadır (Ahunbay, 2011). Sağlıklaştırma çalışmalarının bir türü olan Sokak Sağlıklaştırma çalışmalarının içeriği, uygulama alanları, amacı ve kapsamı Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Sokak Sağlıklaştırma Uygulaması

Ünver, 2017'den yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

İÇERİK	-Planlı olarak gelişmiş, ancak zamanla yıpranmış, çeşitli eklemelerle yoğunlukları artmış yapı ve bina grupları; -Mevcut bina ya da çevrenin; -Oturulabilirlik niteliğini kaybetmiş ve eskimiş konut alanları; -Özgün niteliğini henüz kaybetmemiş, bozulmaların henüz başlangıcını yaşayan eski kent parçaları; -Bakımsız, harap veya terk edilmiş eski yapılar, tarihi çevreler; -Bozulmanın yeni başladığı, özgün niteliğini henüz kaybetmemiş kent mekanları.
YER	-Bozulmaların, sağlıksız ve niteliksiz gelişmelerin başladığı, ancak özgün niteliğini henüz kaybetmemiş olan kentsel çevre; -Kentin tümü ya da belirli bir parçası; -Bir yerleşim yerinin tümünü veya bir bölümünü.
AMAÇ	-Sağlıklı hale getirmek; -Yeniden eski haline getirmek; -Daha iyi yaşam standartlarına kavuşturmak; İşlevlerini gereği gibi yerine getiremez durumdan kurtarmak; -Daha üstün işgörü ölçülerine kavuşturmak; -Toplumun değişen gereksinimlerini karşılayacak biçimde onararak çağdaş yaşama katkısının sağlanması.
KAPSAM	-Yeniden bir düzenleme -Mevcut toplum yapısını bozmadan, kullanılabilir özelliklerinin iyileştirilmesi; -Çeşitli donatıların tamamlanması; -Sonradan yapılan uyumsuz eklerin kaldırılması; -Gerektiğinde yapı içine ve çevresine yeni eklerle yaşam koşullarının tarihi, mimari değerlere uyumuna özen gösterilerek yenilenmesi.

Sokak sağlıklaştırma çalışmaları, “5226 ve 3386 sayılı yasalar ile değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası kapsamında belirlenen kentsel sit alanları ve koruma alanlarında, yüksek kurul ilke kararları ve koruma amaçlı imar planları veya imar planları doğrultusunda, tescilli ve tescilsiz taşınmaz kültür varlıklarının sokağa bakı veren cepheleri ile avlu duvarları, müstemilat, çeşme vb. mimari elemanların özgün sokak dokusu ve kentsel mobilya ile birlikte korunması, sağlıklaştırılarak yaşatılması ve çağdaş yaşama katılmasının yanı sıra sokak dokusunu tanımlayan bütün öğelerin korunmasına ve belgelenmesine yönelik yapılan çalışmalardır” (www.kulturvarliklari.gov.tr).

17 Mayıs 1996 tarihli ve 1216 sayılı (Kültür ve Turizm) Bakanlık Makamı oluru ile yürürlüğe giren “Korunması Gerekli Sokakları Sağlıklaştırma Projesi Teknik Şartnamesi”nde, sokak sağlıklaştırma projelerinin ana hedef ve ilkeleri, özetle (Ünver, 2017);

- Tarihi ve mimari önemi olan veya çevreye uyumlu, ekonomik değeri olan yapı ve alanların restorasyon ilkelerine uygun olarak korunması ve onarılması;
- Dokuya uyumsuz yapılara müdahale edilerek, tarihi çevreye uygun ve çağdaş mimari ile bütünleşik tasarımlarla alanın mimari niteliğinin yükseltilmesi;
- Cadde ve yol örgülerinin, özgün sokak donatılarının korunması, bozulanların aslına uygun onarımlarının sağlanması, elektrik ve telefon direklerinin, reklam panolarının ve benzeri bileşenlerin yarattığı görsel kirliliğin ortadan kaldırılması;
- Tüm bu değerlerin sürdürülebilirlik mantığında yaşatılması olarak belirtilmiştir.

Diñer'e (2009) (akt. Ünver, 2017) göre, sokak sağlıklılaştırması fiziki ve işlevsel olarak ikiye ayrılmaktadır:

Fiziki sağlıklılaştırma ile alt yapı (su, kanalizasyon sistemlerinin, elektrik hatlarının) ve üstyapının esaslı onarım yapılarak (sağlamlaştırılarak/bütünlenerek/yenilenerek temizlenerek) tekrar kullanılabilir hale getirilmesi ve yolların kaplama malzemelerinin onarılması ile bölgedeki yapıların basit/esaslı onarımlarının yapılması;

İşlevsel sağlıklılaştırma ise orijinal işlevini yitirmiş yapılara yeni işlevler verilerek (bu işlevlerin yapıların özgünlüğünü yitirmesine yol açmaması ve geri dönülebilir olması koşuluyla) bu yapıların yeniden kullanılabilir hale getirilmesi, mevcut yapıların bu yeni işlevlere uyumlu olmasıdır.

1.3. Geleneksel Ankara Evleri

Ankara Evleri, iklim, gelenek ve sosyal hayat şartlarının uzun yıllar verdiği deneyimlerle gelişmiş plan ve yapı özelliği taşımaktadırlar. Ankara Evleri'nin arsaya yerleşiminde manzara ve iklim belirleyici olmuştur. Ankara'nın topografik durumu nedeniyle, evin en güzel ve yüksek manzaralı yerine kenti izlemek için, evin açık sofası olan "hayat" konulmuştur. Toprak ve doğaya önem veren Ankara insanları dar bir alanda da olsa, birkaç ağacı ve yeşili olan avlu ya da bahçeyi planlarına her

zaman dahil etmişlerdir. Bu nedenle, yapılarda genişleme olanağını üst katlarda çıkma yaparak gerçekleştirmişlerdir. Eve, bir avlu aracılığı ile girilmekte; ev avluyu çevrelemektedir. Ankara evleri, çatıların neredeyse birbirlerine değmesine neden olan dar sokaklar üzerine konumlandırılmıştır (Yavuz, 2014).

Ankara evleri planlanırken insanın bedensel ölçüleri dikkate alınmıştır. Abartıya kaçılmamış, raf, dolap ve pencereler insanın elinin yetiştirebileceği yüksekliklerde yapılmıştır. Yalın ve alçak gönüllü Anadolu insanı evini en basite/yalına indirgeyerek tasarlamıştır. Evlerde kullanılan malzemeler yerel, yaygın ve ucuz malzemelerdir. Bu ilkeler çerçevesinde mahalleliyle, komşusuyla, kendisiyle barışık, doğayla bütünleşen, saygılı, birbirlerini örtmeyen, değerleri hakça paylaşan, yalın evler ortaya çıkmıştır (Tuncer, 2002).

Ankara Evleri genellikle iki katlıdır. Alt katlarda, ahır, depo, kiler, mutfak ve banyo (gusülhane) vardır. Bu katlarda, bodrumlu asma odalar da bulunmaktadır. Tuvalet ise ya bu katta ya da avlunun bir köşesindedir. Üst kata ahşap asma bir merdivenle genellikle üstü kapalı bir terasa ya da “divanhane “ denilen sofaya çıkılmaktadır. Üst kat ikamet bölümlerine ayrılmıştır (Yavuz, 2014).

1.3.1. Ankara Evini oluşturan mekânlar/donatılar

Zemin Kat: Girişte, evin düzayak giriş tanımını bozmayan subasman yükseltisi vardır zemin kat genellikle üst kat alanı ile aynı olup her zaman servis alanlarına ayrılmaktadır. Avluya açılan sokak kapısının arkası taşlık bir servis alanıdır. Bir kenarında musluk, biraz içeride ocak, depo, merdiven ve bağlantılı olarak avlu çıkışı bulunur. Tuvalet evin dışında, avlunun girişindedir. Ev sahibinin ihtiyacına göre samanlık, ahır gibi kapalı alanlar eklenebilmektedir. Zemin kattan üst kata, sudan etkilenmemesi için ilk birkaç basamağı taş olan ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır.

Ara Kat: Ankara evlerinde nadiren görülmektedir ve kışlık bölüm olarak bilinir. Genellikle, gereksinimlere ya da parselin durumuna göre ara kat yapılmaktadır. Giriş kapısının arkasındaki taşlığın yan veya hem yan hem de arka bölümüne bu ara katı yerleştirebilmek için zemin kat tavan yüksekliğinin fazla

tutulması gerekmektedir. Bu kata taşlıktan çıkan merdiven ile ulaşılır. Ara katlarda iki veya üç oda vardır (Tuncer, 2002).

Üst Kat: Üst kat tamamen yaşama alanlarına ayrılmıştır.

Avlu: Avlu sokakla bağlantı kurmakta ve uzantısı arka bahçe konumu alıp eve ışık sağlamaktadır. Avlu sayesinde, parselin bir bölümüne iki katlı ev yapılıp, arta kalan alanın bir bütün olarak kalması sağlanmaktadır.

Mutfak: Zemin kattadır. Taşlığı izleyen ayrı bir yerde ya da taşlığın bir kenarında kalın duvarlarla yerleştirilen, taşma yapmayan ve basık kemerle girilen bir alandır. Depo ve kilere yakın bir yerde planlanmıştır.

Tuvalet: Girişe yakın olması ve ulaşım kolaylığı açısından daima avludadır. Genellikle avlu duvarına dayalı kâgir yapılardır.

Hayat: Alt kat ile üst katı birbirine bağlayan yarı kapalı, yaşam ve ulaşım ağırlıklı bölümdür (Resim 1). Bir, iki veya üç yüzü doğaya açılırken, diğer kenar/kenarları kapalı alanlar çevirmektedir. Üstü kapalı dış yüzü ahşap dikmelidir. Merdiven bu alandadır.

Dolaplar: Dolapların birkaç işlevi vardır; gömme dolap, yüklük ve banyo olarak kullanılmaktadır. İki kapılı olup yere kadar inebildiği gibi pencere parapet kotundan başlatılmaktadır (Resim 2). Bunu açık dolap izler ve genellikle yarım daire planlıdır. Üstlerine genellikle, ayna, süs eşyası, fes, vb. konulmaktadır.

Resim 1: Hayat

Resim 2: Dolap

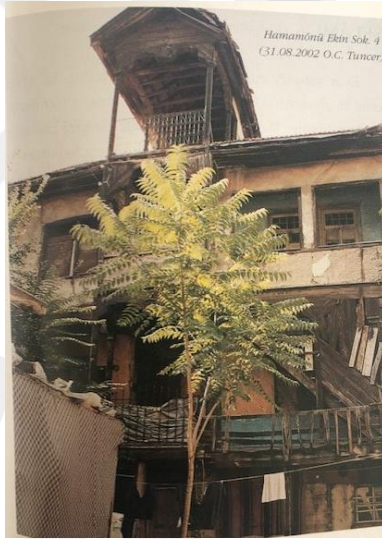
Kaynak: Tuncer, 2002

Sekialtı: Odaların girişinde olup, orta alanı yaşam alanından ayırmak ve odanın temiz kalmasını sağlamak için oluşturulmuş bir alandır. İçeriye girildiği zaman terlik, palto ve giysiler bu alanda çıkarılmaktadır.

Kuşluk (Cihannüma): Çatı katında, ikinci kiler görevi gören alandır. Dar olduğu için yaşamaya elverişli değildir (Resim 3).

Selâmlık: Evde yabancı erkeklere ayrılan bir bölümdür ve en gösterişli odadır. Bu odaya ayrı bir kapı ve merdivenle ulaşılır. Haremle servis arasında bir kapı bağlantısı vardır.

Çıkmalar (Cumba): Genellikle zemin katta yapının oturduğu alandaki çarpıklıkları düzeltmek için ya da üst katı bir miktar büyütmek için yapılmaktadır. Ankara evlerinde de sıklıkla görülmektedir (Resim 4).

Resim 3: Kuşluk

Resim 4: Çıkma Örneği

Kaynak: Tuncer,2002

Sofalar: Odalar arasında ya da önünde yer alan ortak alandır. Anadolu’da “sayvan, çardak, hayat, divanhane” de denilmektedir. Sofa, odaların önünde ise dış sofa denilmektedir. Genellikle “L, T ve U” şeklinde olmaktadır. Dış sofanın odaların arasına yerleştirilmesiyle ortaya çıkan iç sofa, 19. yüzyılın ortalarından sonra yaygınlaşmıştır. İç sofa, cephede çıkma yaparak kolonlara oturtulmuştur. Böylelikle, evin girişi vurgulanmıştır. Orta sofa, eyvanlı olarak dört taraftan odalarla

çevrilmiştir. Dört eyvanlı plan şeması Orta Asya kökenlidir ve günümüzde birçok yapıda görülmektedir (Karpuz, 2011), (Resim 5).

Odalar: Evlerde kış odaları ve yaz odaları bulunmakta, hangi odaların kullanılacağını, güneş ve rüzgârın yönleri belirlemektedir. Evdeki oda sayısı ev sahibinin maddi durumuna ve ihtiyacına bağlıdır. Çünkü evlerin plan yapıları, ihtiyaca göre büyütülebilecek esnekliğe sahiptir. Bazı evlerde “haremlik-selamlık” iki adet olurken bazılarında bir tanedir. Oda kapısının bulunduğu duvarda yüklük, diğer üç duvar boyunca sedirler vardır. Odada bulunan yüklük çok işlevlidir; içinde gusülhane ve yer yataklarının, yorganların, vb. konulduğu yüklükler vardır. İki yüklüğün arasında niş bulunmaktadır. Odaların aydınlatılması için düzenli aralıklı ve aynı büyüklükte pencereler vardır (Karpuz, 2011), (Resim 6).

Resim 5: Geleneksel Ankara Evi'nde Sofa

Resim:6: Geleneksel Ankara Evi Odası

Kaynak: Özeren, 2018

1.3.2. Geleneksel Ankara evi plan tipleri

Eski Ankara Evleri, sivil mimarlık araştırmalarında yer alan ilk “Türk Evi” örnekleridir. 15., 18., ve 19. yüzyıl Ankara Evleri, Türk Evi mimarisinin genel özelliklerini yansıtmaktadır (Yavuz, 2014). Ankara evleri, dağılım ve toplanma kapalı alanı olan sofanın belirlediği üç plan tipi vardır: (Tuncer, 2002).

1. Dış Sofalı Plan Tipi
2. Orta Sofalı Plan Tipi
3. İç Sofalı Plan Tipi

Dış Sofalı Plan Tipi

Genellikle, iki veya üç tarafı odayla çevrili, hayatın yerine, daha ilk başta kapalı olarak düzenlenen plandır. (Şekil 2) Böylelikle çevresi, U, L ya da I sıralı olarak kapanır. Buna eksenle eyvan eklenirse T plana dönüşür. İç ve dış sofanın bir arada kullanımına karma plan denilmektedir (Tuncer, 2002).

Orta Sofalı Plan Tipi

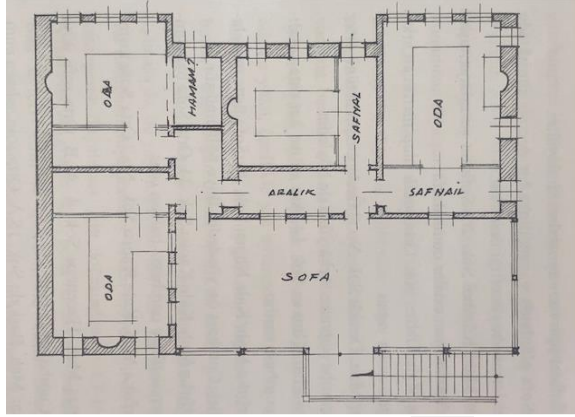
Kitlenin ekseninde ön yüzden arkaya kadar uzanan, iki yanının kapalı alanlarla sarıldığı plan çeşididir. Bu plana “Karniyarık Plan” da denilmektedir (Şekil 3). Ankara’da sık örülen bir plan türüdür. İki ucuna sekilik ve cumba eklendiğinde, sokağa ve bahçeye açılma şansı artarken kapladığı alan da genişlemektedir. Planda yer kaybı olmadığı için yaz sıcakları ve kış soğuklarına karşı korunaklıdır (Tuncer, 2002).

İç Sofalı Plan Tipi

İç sofalı planlı Ankara Evleri, sofa merkezdedir ve dört tarafı kapalı alanlarla çevrilmiştir. (Şekil 4) Sofa merkezde olacak, kitlenin dış boyutlarına ve çevresine bağlı olarak kare veya şekil alacaktır. Köşe oda kapıları bu alana pahlı açılırsa plan kenarları eşit olmayan bir sekizgene dönüşür (Tuncer, 2002).

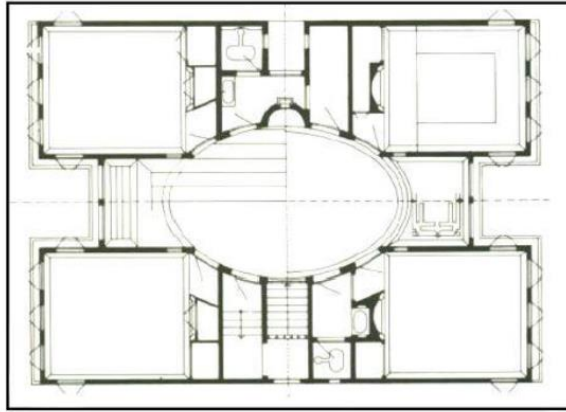
Bu üç plan tipinin kullanım ve havasını değiştiren öge eyvandır. Bir yönde eklenmesi planı T’ye çevirir. Bunlar karşılıklı olursa ikili ve dörtlüye varan haç planını oluşturur. Dört eyvanlı plan, Türk mimarlığında çok daha önceleri görülmektedir. Başlangıçta, büyük bir avlunun dört tarafında yer alırlar. Giderek avlu iyice küçülüp iç sofa niteliğine gelince, “kapalı avlu medrese” planları ortaya çıkar. Avlulu ve tek eyvanlı türlerine kadar çeşitlenirler.

Sofa, Türk evinde Anadolu kökenlidir. Ankara’da orta sofalı plan sıklıkla kullanılmaktadır. Orta sofalı plan, dört köşeden odalarla ya da eyvanla sarılınca karanlık, havasız alan oluşturmasına karşın, ulaşım, ısınma ve kullanım açısından faydaları vardır.

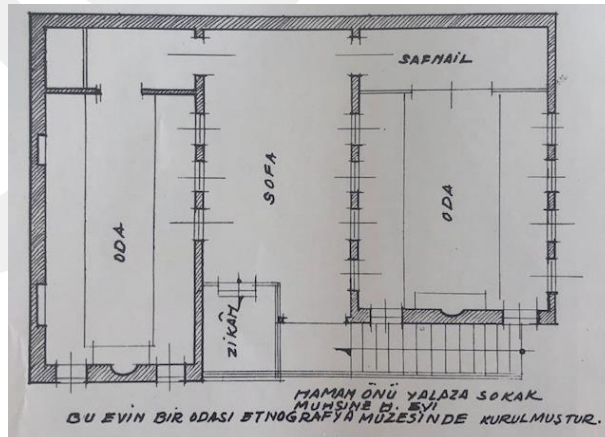
Şekil 2: Dış Sofalı Plan Tipi

Kaynak: Tuncer, 2002

Şekil 3: Orta Sofalı Plan Tipi

Kaynak: Özbil, 2002

Şekil 4: İç Sofalı Plan Örneği

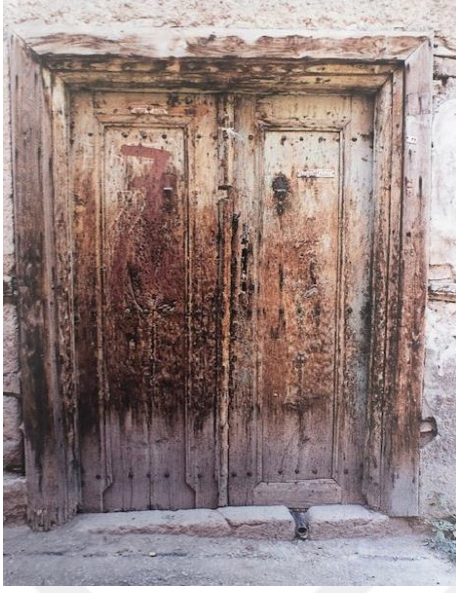
Kaynak: Tuncer, 2002

1.3.3. Geleneksel Ankara evi cephe özellikleri

Geleneksel Ankara Evi genellikle iki kattan oluşmaktadır. Genellikle kerpiç ya da tuğla duvarlı bir alt yapı üstünde ahşaptan yapılmış kat /katlar vardır. Döşemenin kuruluşu çok yalın tutulmuştur. Neredeyse “toprağa oturulur gibi” çözülemeye önem verilmiştir. Yapının kuruluşu ve malzemeleri incelendiği zaman, belirli temel ilkelerin hiç değiştirilmeden uygulanmış olduğu görülmektedir (Yeler ve Özek, 2007). Ahşap yığma veya ahşap karkas sistemler Türk Evlerinde kullanılan sistemlerdir. Alt katlarda, ahşap hatıllı taş duvarlar, üst katlarda ise ahşap çatki uygulanmıştır. Bu sistemin araları da kerpiç ya da tuğla malzeme ile doldurulmuştur. Ahşap, geçmişten bugüne insanların konut yapımında kullandığı en eski malzemelerden birisidir. Geçmişten bugüne geleneksel Anadolu yapıları incelendiği zaman, taşıyıcı malzemesi doğal taş ve kerpiç olan yapılarda pencere, kapı, çatı gibi elemanların ahşap kullanıldığı, taşıyıcısı ahşap olan yapıların temelinde ise taş malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir (Boduroğlu, 2010).

Geleneksel Ankara evleri cephe özelliklerinde önemli bir yere sahip olan, sokağa açılan tek eleman kapıdır. Sokak ne kadar genel ve ortak kullanım alanı ise kapı dış yüzüyle sokağa katılmakta, iç yüzüyle de evin özelini yansıtmaktadır. Genellikle ahşap ve iki kanatlı olmaktadır (Tuncer, 2002), (Resim 7).

Ankara evleri cephelerinde önemli yere sahip olan pencerelerin belli standartlara sahip olduğu görülmektedir, (Resim 8). Pencere doğrama oranlarında Selçuklu döneminin 2/3 oranı zamanla değişmiş, 19. yüzyılda üst üste iki adet kare oranı yaygınlaşmıştır. Kare birimlerin, ara kayıtlarla dört eşit ufak karelere bölüldüğü görülmektedir.

Resim 7: Ahşap Kapı Örneği

Resim 8: Parmaklıklı Pencere Örneği

Kaynak: Tuncer, 2002

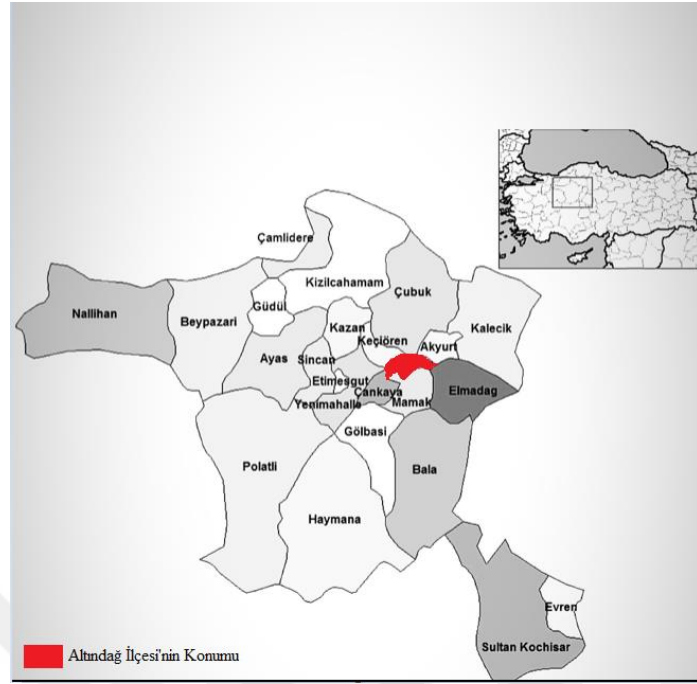
XXXXXS
GCPS

2. BÖLÜM: HAMAMÖNÜ VE HAMAMARKASI BÖLGELERİ

Başkent Ankara, tarih öncesi dönemlerden beri yerleşim yeri olan ve yaklaşık 2500 yıllık tarihi geçmişine sahip bir şehirdir (Şimşir, 1988). 1923 yılında Ankara'nın başkent olması ile birlikte, Anadolu'da kentsel gelişime öncülük edecek, modern ve yaşam kalitesi yüksek bir kent kurgulanmasına başlanmıştır. Ankara için yapılan ilk plan 1932 tarihli Jansen planıdır. Bu plan ile kenti doğu-batı doğrultusunda kesen demiryolu doğrultusunda bir gelişme önerilmiştir. 1920'lerin sonlarına doğru Ankara Kalesi'nin eteklerinde başlayan gelişme, Sıhhiye'nin güneyine doğru ilerlemiş ve Yenışehir'de yeni konut alanlarının açılması ile devam etmiştir (Altaban, 1998).

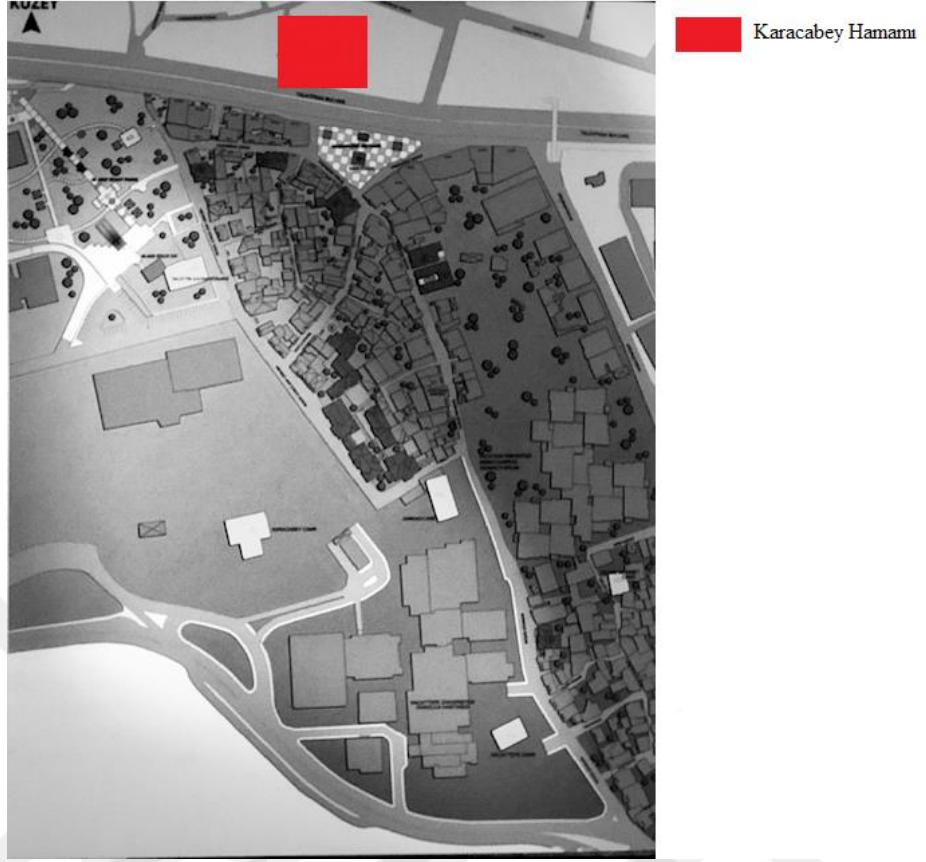
Ulus Ankara'nın ilk merkezidir, Ulus Meydanı kentin ilk kamusal Mekânı olarak eski Ankaralılar ve yeni Ankaralıların buluşma ve toplanma yeridir (Tanrikulu, 1985). 1940'lara kadar Ulus merkez olarak kullanılmıştır. Ankaralılar gündelik yaşamlarını burada sürdürmüş, çeşitli tören ve kutlamaların coşkusu Ulus'ta yaşamışlardır. Cumhuriyet sonrasında Ulus, politik ve bürokratik özelliklerin yanı sıra açılan pastane, sinema gibi alanlar ile sosyal bir merkez haline gelmiştir (Bayraktar, 2016).

Ankara ili merkez ilçesi 1953 yılında metropol ilçe haline gelmiş ve Altındağ adını almıştır (<http://www.altindag.gov.tr/tarihce>). Altındağ ilçesinin yüzölçümü 174 kilometrekaredir. Ankara'nın Altındağ ilçesi, İç Anadolu Bölgesinin kuzeybatısında bulunan yukarı Sakarya bölümünde yer almakta olup, kuzeyinde Çubuk ve Pursaklar, batısında Keçiören ve Yenimahalle, güneyinde Mamak, güneybatısında Çankaya, doğusunda Akyurt ve Elmadağ ilçeleri bulunmaktadır (Harita 1). Altındağ ilçesinin semtleri, Altındağ, Hasköy, Ulus, Aydınlıkevler, Samanpazarı, Ulubey, Telsizler, Dışkapı ve İskitler'dir.

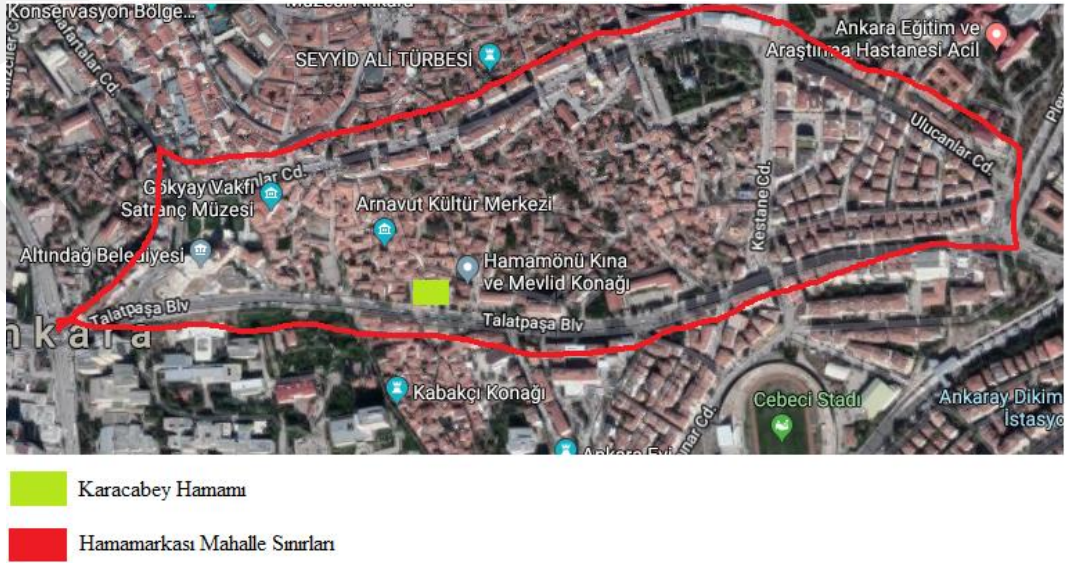

Harita 1: Ankara İli Haritası,
<https://www.turkiyeharitasi.gen.tr/2016/04/29/ankara-siyasi-haritasi/>, Ankara İl Haritasından Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Altındağ Belediyesi sınırlarında olan Hamamönü ve Hamamarkası bölgelerinin etrafı Talatpaşa Bulvarı, Hacettepe Kampüsü, Cebeci ve Ulucanlar semtleri ile çevrilidir (Harita 2). Bu bölgeler adını 1440 yılında II. Murat'ın kadı askeri Celalettin Karacabey İbn-i Abdullah Bey tarafından yaptırılan Karacabey Hamamı'ndan almıştır (Somuncu, 2011). Hamamönü, Karacabey Hamamı'nın giriş kapısına göre Talatpaşa Bulvarı Caddesi'nin karşısına düşen ve Dumlupınar Caddesi'ne kadar olan alandır (Harita 3). Hamamarkası, Karacabey Hamamı'nın giriş kapısına göre arka tarafında kalan ve Ulucanlar Caddesine kadar devam eden alandır (Harita 4).

Harita 3: Hamamönü Mahalle Sınırları
Kaynak: Altındağ Belediyesi, 2017

Harita 4: Hamamarkası Mahalle Sınırları
Google Earth'den Yararlanılarak Yazar Tarafından 10.05.2019 Tarihinde Hazırlanmıştır.

Hamamönü ve Hamamarkası alanlarında 14. ve 19. yüzyıl dönemlerine ait önemli yapılar ile Cumhuriyet Dönemine ait yapılar iç içe geçmiştir. Hamamönü, Kurtuluş Mücadelesinin sürdüğü yıllarda, dönemin milletvekilleri, bürokratlarının, askerleri ve sanatçıları oturmuştur. Mehmet Akif Ersoy, ilk mecliste milletvekili iken Hamamönü'nde bulunan Tacettin Dergâhı'nda yaşamış ve İstiklal Marşını bu evde yazmıştır (Gürson ve Arıkan, Tarihsiz). Yine o dönemin üst düzey devlet adamlarının, milletvekillerinin, askerlerinin yaşadığı ve Mustafa Kemal Atatürk'ün gezip, dostlarının evine misafir olduğu yerdir Hamamönü (Somuncu, 2013), (Resim 9).

Resim 9: Eski Hamamönü,
Kaynak: Altındağ Belediyesi, 2017

Hamamönü ve Hamamarkası, Ankara'nın Altındağ ilçesinde yer alan ve Ankara'nın kentsel kimliğini oluşturan tarihi ve kültürel zenginliği olan bölgelerdir. Bu alanlar, Osmanlı kent yapısını karakterize eden ve içinde cami, hamam, kervansaray ve aşevleri bulunduran ve geçmişte Karacabey imareti olarak adlandırılan alanın bir kısmından oluşmaktadır (Ergenç, 1995). Ankara tarihi kent merkezi olarak değerlendirilen Ulus, Ankara Kalesi, Roma Hamamı, Bentderesi, Hamamönü, Hamamarkası, Samanpazarı ve Ulucanları kapsayan bölge, 5366 sayılı "Yıpranan Tarihi ve Taşınmaz Kültürel Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Kanun'un" 2. Maddesi'ne göre 15.07.2005

tarihinde “Ankara Tarihi Kent Merkezi ve Yenileme Alanı” olarak tespit edilmiştir. Ankara Tarihi Kent Merkezi ve Yenileme Alanı’nda, Ulus Hacıbayram Kentsel Sit Alanı, Ankara Kalesi Tarihi ve Kentsel Sit Alanı, Roma Hamamı Arkeolojik Sit Alanı, Augustus Tapınağı Arkeolojik Sit Alanı, Bentderesi Arkeolojik Sit Alanı bulunmaktadır. Dolayısıyla, Ankara’nın tarihi yapılarının bulunduğu Altındağ ilçesi kentin tarihi kentsel kimliğini oluşturan önemli bölgelerden birisidir (Altındağ Belediyesi, 2017;6).

Hamamönü ve Hamamarkası bölgesindeki önemli tarihi yapılar hakkında aşağıda kısaca bilgi verilmektedir.

-Yörük Dede Türbesi

Öksüzler Sokakta yer alan kümbetin mimari elemanlarının değerlendirilmesi sonucu bu yapının 14. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Beş kenarlı planı ile ilgi çeken Yörük Dede Kümbeti’nin beden duvarları moloz taştan ve taşlar arası tuğla parçaları ile kasetli olarak yapılmıştır. Beden duvarları üzerindeki kasnak sekizgen kenarlıdır ve kasnakta üç sıra halinde tuğla hatıllar kullanılmıştır. Binanın üzeri dıştan sekiz kenarlı piramit şeklindeki bir külahla örtülmüştür (<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/yoruk-dede--dogan-bey--turbesi>) (Resim 10).

-Karacabey Hamamı

Tarihi Karacabey Hamamı Vakıf Külliyesi II. Murat’ın Kadı Askeri olan Celalettin Karacabey İbn-i Abdullah tarafından yaptırılmıştır. 1427 yılında inşaatına başlanan ve 13 sene süren inşaatın sonra 1440 yılında tamamlanan Karacabey Hamamı Ankara’nın en eski tarihi eserlerinden birisidir. Erkekler ve kadınlar için ayrı bölümleri ile “Çifte Hamam” olarak inşa edilmiştir (Ankara Kalkınma Ajansı Ankara El Kitabı, 2018), (Resim 11).

Resim 10: Yörük Dede Türbesi

Resim 11: Karacabey Hamamı

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.04.2019

-Karacabey Camii

Ankara Kalesi'nin sur duvarlarının güneydoğu ucunda Cami, türbe ve çifte hamamdan meydana gelen bir külliye olan Karacabey Camisi, Hamamönü semtinde bulunmaktadır. Yapı topluluğu 1892 depreminde büyük tahribata uğramış, Karacabey'in torunu İzzettin Karacabey tarafından 1938 yılında yeniden onarılmıştır. Karacabey Külliyesi'ni 15. yüzyılın ilk yarısında Sultan II. Murat zamanında Anadolu Beylerbeyi olan Celalettin Karacabey yaptırmıştır. Bursa tipi, ters "T" veya zaviyeli cami denilen plân üslubundadır. Bu plân tipinin Ankara'daki tek örneğidir. İbadet mekânının üzeri iki ayrı kubbe ile örtülmüş olup bunların yanında birer yan mekân ve beş bölümlü son cemaat yeri bulunmaktadır. Yapı II. Murat dönemine ait olup yapının mimarı Sinaneddin Ahmet bin Ebu Bekir'dir (Acar, 2011), (Resim 12).

-Taceddin (Sultan) Camii ve Dergâhı

Kanuni Sultan Süleyman'ın Hacı Bayram-ı Veli'nin Bayramiye tarikatının bir kolu olan Celvetiler için yaptırdığı bir camidir. Cami adını bahçesinde bulunan Taceddim Sultan Türbesi'nden almaktadır. Sultan Abdumecit, 1826 yılında yeniden tamir edilen camiye bazı eklemeler yapmıştır. Bu eklemeler sayesinde camiye türbe,

dergâh evi, çeşme ve hazire eklenerek külliyeye çevrilmiştir. Mehmet Akif Ersoy Milli Mücadele yıllarında Ankara'ya geldiği zaman külliye kalmıştır (Taceddin Sultan Cami ve Dergâhı Arşivi), (Resim 13).

Resim 12: Karacabey Cami

Resim 13: Taceddin Sultan Cami

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.04.2019

-Hacı Musa Camii

Mehmet Akif Kültür Parkı'nın içinde yer alan Hacı Musa Camii, 1421 yılında Şerafeddinzade Hacı Musa tarafından yaptırılmıştır. Son Ahi devri eserlerinden olan bir camidir. Bu nedenle, caminin ahşap süslemeleri ve kapısı önemlidir (Taşkan, 2016), (Resim 14).

-Sarıkadı Camii

Mehmet Şakir Efendi tarafından 1795 yılında yaptırılmış olan cami 2006 yılında restore edilmiştir. Cami, taş temelli, ahşap hatıllı, kerpiç duvarlı, kiremit çatılı bir yapıdır (Altındağ Belediyesi Arşivi). Caminin bahçesinde Mimarzadelerin aile mezarlığı bulunmaktadır (Taşkan, 2016), (Resim 15).

Resim 14: Hacı Musa Camii

Resim 15: Sarıkadı Camii

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.04.2019

-Çiçeklioğlu Camii

Göztepe Sokağında bulunan Çiçeklioğlu Camii kerpiç duvarlı, ahşap hatıllı, taş kaideli, kiremit çatılı bir yapıdır. 17. yüzyıl sonu veya 18. yüzyılda yapılmıştır. (anitsal.com/proje/126/ankara_cicekcioglu_camii), (Resim 16).

-Mehmet Çelebi Camii

19.yüzyıl eserlerindedir. Bölgede yaşayan insanların anlatımına göre Erzurumdan gelip bu bölgeye yerleşmiş Mehmet Çelebi isimli bir kişi tarafından yaptırılmıştır. Ahşap minareli cami 2006 yılında restore edilmiştir (Altındağ Belediyesi Basın ve Yayın Bölümü Arşivi), (Resim 17).

Resim 16: Çiçeklioğlu Camii

Resim 17: Mehmet Çelebi Camii

Yazarın Kişisel Arşivi 05.09.2019

-Mehmet Akif Ersoy Evi

Mehmet Akif Ersoy'un yaşadığı ev, 30 Ekim 1949 tarihinde Şehir Meclisi tarafından müzeye dönüştürülmüştür. Ev iki katlı olup yüksek duvarlı bahçe avlusuna sahiptir. Müze, İhsan Doğramacı tarafından onarılarak ziyarete açılmıştır (Gürson ve Arıkan, Tarihsiz), (Resim 18).

-Mevlevihane

Mimar Sinan'ın Ankara'daki tek eseri olarak bilinen Cenab-ı Ahmet Paşa Camii bahçesinde yer alan ve tarihi 1500'lü yıllara dayanan Mevlevihane, 1950'li yıllarda yol açma çalışmaları sırasında yıkılmıştır (Öz, 2006). Ancak, mevcut konaklardan bir tanesi restore edilerek yeniden mevlevihane olarak faaliyete geçirilmiştir (Altındağ Basın ve Yayın Bölümü), (Resim 19). Mevlevihane'nin restorasyon çalışması ile ilgili detaylı bilgi Üçüncü Bölümde verilmiştir.

Resim 18: Mehmet Akif Ersoy Evi

Resim 19: Mevlevihane

-Kamil Paşa Konağı

19.yüzyılın sonlarına doğru Mavağa tarafından inşa edilmiş ve Ankara Merkez Kumandanı Kamil Paşa'ya satılmıştır. Bir süre Paşa ve ailesi konakta yaşamış, 1918 yılında Suriye'nin İngilizler tarafından işgal edilmesi ve Osmanlı ordusunun dağılması ve Kamil Paşa'nın vefatı üzerine küçük kardeşi Halep Redif Taburu Kumandanı Binbaşı Hüseyin Rüştü Bey ve ailesi bu eve yerleşmiştir. 2008 yılında koruma çalışmaları kapsamında tescil edilmiştir (Altındağ Belediyesi, 2012), (Resim 20).

-Kabakçı Konağı

Konak, 1900'lü yılların başında inşa edilmiş ve 1930 yılında Kabakçı ailesi tarafından satın alınmıştır. Altındağ Belediyesi tarafından satın alınarak restore edilmiştir (Tarsuslugil, 2013). Konak, günümüzde çeşitli sanat etkinlikleri mekânı olarak kullanılmaktadır (Resim 21).

Resim 20: Kamil Paşa Konağı

Resim 21: Kabakçı Konağı

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.04.2019

-Beynamlızade Konağı

Beynamlızade Hacı Mustafa Efendi (1866-1931), Beynam Köyü'nde doğmuş, 2. Meşrutiyet'in ilanından sonra toplanan Osmanlı Mebusan Meclisi'nin 1. Döneminde Ankara Milletvekili seçilmiştir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin Büyük Millet Meclisi 1. Dönemi için yapılan seçimde yeniden Ankara Milletvekili seçilen Beynamlızade Hacı Mustafa Efendi, 23 Nisan 1920'de Meclis'in açılışında

bulunmuştur. Hacı Mustafa Efendi Milletvekili iken ailesi ile birlikte bu konakta oturmuştur. Beynamlızade Konağı, Hamamönü'ne, Cumhuriyet'in kuruluş yılları ile ilgili bir karakteristik kazandırmaktadır (Tarsuslugil, 2013), (Resim 22).

-St. Petersburg Meydanı

Rusya'nın kültür kalbi olan St. Petersburg'u temsil etmek amacıyla yaptırılmıştır (Resim 23).

Resim 22: Beynamlızade Konağı

Resim 23: St. Petersburg Meydanı

Yazarın Kişisel Arşivi 10.04.2019

2.1.Hamamönü

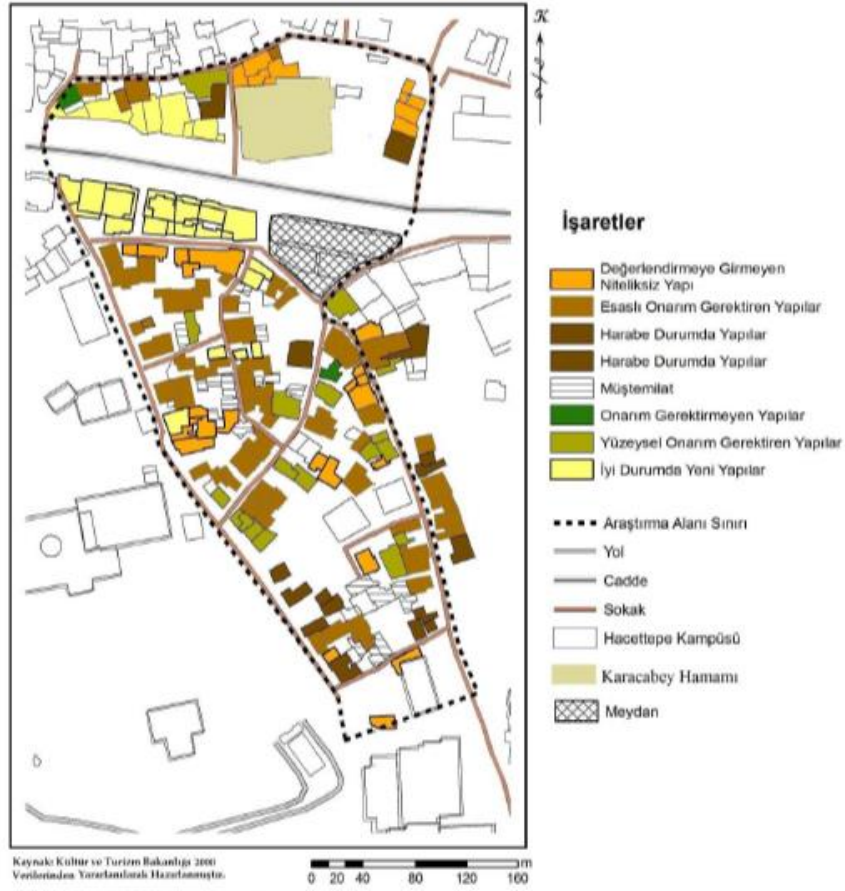
Hamamönü, Ankara Kalesi'nin, güney ve doğuya doğru yayılmış ve büyümüş bir eklentisi niteliğinde yerleşim alanıdır. 1940 ve 1950'li yıllarda, kentlere başlayan göç sonucunda Hamamönü ve Hamamarkası bölgelerinin dokusu konut ihtiyacının artması ile büyük değişime uğramıştır. Kırdan kente olan göçler sonucunda, "gecekondulaşma" başlamıştır. Bu durumun sonucunda, Eski Ankara'da, Eski Ankaralı aileler kalmamış, göç sonucu gelen aileler burada geçici olarak barınma ihtiyaçlarını karşılamışlardır (Keleş, 1971). Bölgenin eski sakinleri, Ankara evlerinin getirdiği gelir yapım ve onarım masraflarını karşılamadığından dolayı evlerinin bakımını yaptırmamış ve evlerini eskimeye bırakmıştır. 1950'lerde gecekondu

nüfusu, gecekonduların yıkılmasını önleyebilmek, mahalle statüsü kazanabilmek ve kentsel hizmetlerden yararlanabilmek beklentisi içerisine girmiştir. Bu durumun gerçekleşmesi için gecekonduların nüfusunun kendine özgü emeğinin kentsel emek pazarında değer ve önem kazanması gerekiyordu. Bu tür emeğin, 1950-80 yılları arasında Türkiye'nin denediği ekonomik kalkınma modelleri içinde kalıcı ve vazgeçilmez bir yer kazanması ile birlikte gecekonduların alan ve stokları yasallaştırıldı, bu statünün getirdiği haklar ve hizmetler tanındı (Şenyapılı, 1996). Ankara'da açıkça gözlenebilen gecekondulaşma süreci eski kent dokusu içinde yeni bir yapılaşmaya yol açmıştır (Cengizkan, 2005). Bu durumdan Hamamönü ve Hamamarkası mahalleleri de doğrudan etkilenmiştir. Destekler biçiminde dönemin Altındağ Belediye Başkanı Hamamönü bölgesinin sağlıklaştırma çalışmasından önceki durumu için şu şekilde açıklama yapmıştır: *“Hamamönü 1950’li yıllara kadar mahalle kimliğini korumasına rağmen, 1960’lı yıllardan sonra Ankara’ya başlayan göçün olumsuz etkisiyle birlikte, şehir planları yetersiz kalmış ve düzensiz bir kentleşme yaşanmıştır. Bu durum en çok kent merkezini etkilemiştir. O dönemde şehrin merkezi Altındağ olduğu için göç bu alana doğru olmuş ve buradan tüm Ankara’ya yayılmıştır”* (Tiryaki, 2011). Kentin güneye doğru gelişmesi ile birlikte Hamamönü’nde yaşayan yerli halk bölgeyi terk edip Yenışehir’e yerleşmeye başlamıştır (Ankara Büyükşehir Belediyesi, Tarihsiz). Bölgenin uzun yıllar plansız kalması, yapılan kent planlarının olumsuz etkisi ve eski sahiplerinin bölgeyi terk etmesi ile birlikte zaman içerisinde Hamamönü kent içinde tahrip olmuş bir alana dönüşmüştür. Bölge sakinleri Hamamönü’nün, insanlar için tehlikeli olan, narkotik, hırsızlık gibi çeşitli suç durumlarının yaşandığı kent içinde korkulan, çöküntüleşmiş, girilemeyen bir mekân haline dönüştüğünü dile getirmişlerdir.

Harita 5’te sağlıklaştırma uygulamalarından önce Hamamönü’ndeki yapılaşma gösterilmektedir.

Hamamönü’nde yaşamakta olan ve bölgeden taşınmış olan insanlar ile yapılan görüşmelerde, 1950’li yıllardan itibaren Ankara’nın güneye doğru gelişmeye başladığını, tarihi yapılara bakmanın maddi zorlukları nedeniyle bölgeden taşındıkları ifade edilmiştir. Ankara’nın tarihi dokusunu yansıtan bu alanlarda ev sahiplerinin evlerini terk etmesiyle birlikte Hamamönü ve Hamamarkası, evsizlere

ve suç çetelerine ev sahipliği yapmıştır. Bu durumdan dolayı, bölge, insanların girmeye ve yaşamaya korktuğu mahallelere dönüşmüştür (Resim 24). Bu nedenle, ev sahipleri evlerini ya çok ucuza kiraya verdiklerini ya da evleri sahipsiz kalmasını diye birilerini ücretsiz olarak eve yerleştirdiklerini hatta evi terketmemeleri için her ay erzak yardımı yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Harita 5: Hamamönü'nde Sağlıklaştırma Çalışması Öncesi Yapılaşma

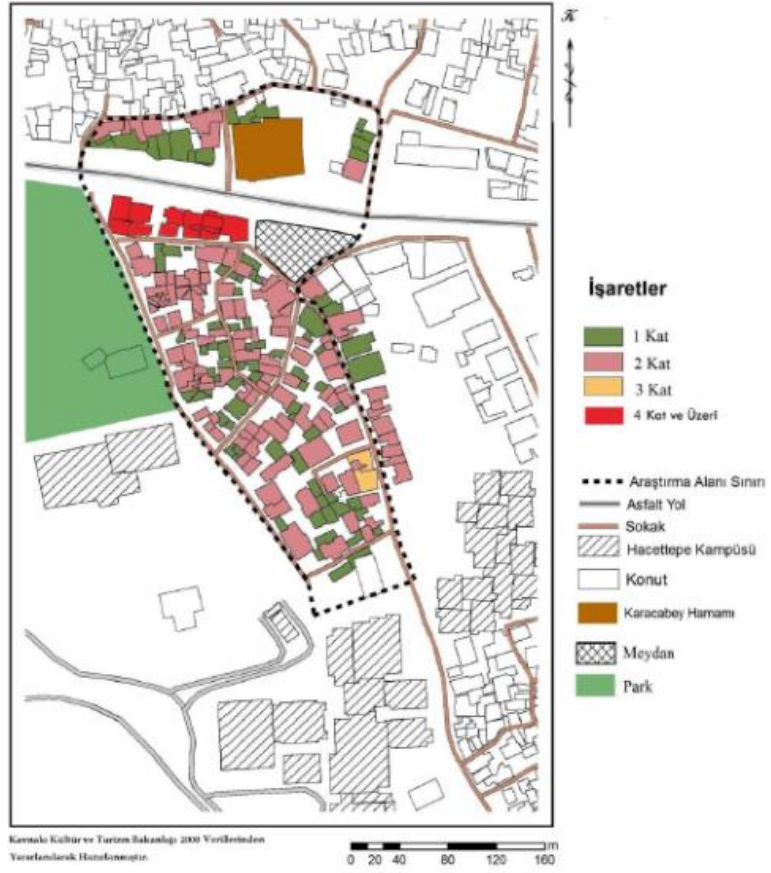
Kaynak: Kurtar, 2012

Resim 24: Hamamönü'nde Sağlıklaştırma Çalışmaları Öncesi Bir Görüntü

Kaynak: Kurtar, 2012

Hamamönü'nde bulunan yapılar geçmişten günümüze birçok değişikliğe uğramıştır. Alanda genellikle bir-iki katlı yapılar bulunmaktadır, fakat zaman içerisinde kaçak yapılaşmanın artmasıyla geleneksel doku korunamamıştır. Alanda gecekondular ve yüksek katlı binalar da yer almaktadır (Harita 6), (Resim 25). Yapım teknikleri değişmiş, günümüz koşullarında kullanılan yapım teknikleri ile geleneksel yapım teknikleri birlikte kullanılmıştır. Tescilli sivil mimarlık örneklerinin hemen hemen hepsinde değişiklik yapılmış ve bu değişiklikler yapıların iç ve dış mimari karakterleri ile plan düzenlerini değiştirmiştir (Altındağ Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010). Yapıda mülkiyet bölünmesi ve çok sayıda kiracının kullanması nedeni ile müstemilat ve yasal olmayan ek katlar yapılmıştır (Kurtar, 2012).

Harita 6: Hamamönü'nde Sağlıklaştırma Çalışmalarından Önce Yapıların Kat Yükseklikleri

Kaynak: Kurtar, 2012

Resim 25: Hamamönü'nde Sağlıklaştırma Çalışması Öncesi Yüksek Katlı Yapılar
www.hurriyet.com.tr/hamamonunde-kat-dustu-deger-artti-40496030, Erişim Tarihi: 09.06.2019

Altındağ Belediyesi, Hamamönü’ndeki tarihi ve kültürel mirasın korunması için 2006 yılında sokak sağlıklaştırma çalışmaları başlatmıştır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından tescillenmiş 33 yapının bulunduğu, içerisinde Selçuklu dönemi mescit ve camilerinin de yer aldığı alanda sokak sağlıklaştırma projeleri uygulanmıştır. Hamamönü’nde yapılan sağlıklaştırma çalışmaları ile bölgedeki yüksek kalıtı yapılar yıkılarak yatay mimari geliştirilmiştir (Resim 26). Yapılan bu çalışmalar ile, Altındağ Belediyesi “Tarihi Alanları Koruma Bölümü” yetkilileri bölgenin tarihi ve kültürel kimliğini koruduklarını söylemişlerdir.

Resim 26: Hamamönü’nde Sağlıklaştırma Çalışması Sonrası Gelişen Yatay Mimari, www.hurriyet.com.tr/hamamonunde-kat-dustu-deger-artti-40496030, Erişim Tarihi: 09.06.2019

Altındağ Belediyesi 2006 yılında Hamamönü’nde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yaptırılan “Ankara Eski Kent Dokusu Planlaması, Sağlıklaştırılması ve Koruma Projesi” kapsamında sokak sağlıklaştırma çalışmalarına başlamıştır. Sağlıklaştırma çalışmaları İnci ve Dutlu Sokak’ta başlamış (bkz. Ek 1), altyapı ve zemin düzenlenmesinin yanı sıra alandaki 36 adet yapının cephe sağlıklaştırılması yapılmıştır. Bu projeler kapsamında altyapı düzenlemeleri, meydan, restorasyon ve kamulaştırma işlemi uygulanmıştır (Kurtar ve Somuncu, 2013).

Altındağ Belediyesi’nden temin edilen kaynaklarda, yapılan sağlıklaştırma çalışmalarında aşağıda belirtilen hususlara dikkat edilmiştir:

- Yapılan sokak sağlıklaştırma çalışmalarında, çevrenin doğal, kültürel, mimari, tarihi, ekonomik, estetik ve özgün kimliğinin korunmasına dikkat edilmiştir.

- Açık Mekânların, meydanların, avluların vb. alanların geleneksel, tarihi ve doğal nitelikleri çevresindeki alanlar ile işlevsel bütünlüğü korunarak çağdaş kullanıma ve peyzaj düzenlemelerine olanak verilirken geleneksel mimari dokunun gelişmesi sağlanmıştır.

-Açık ve kapalı Mekânlarda doğal ve yapay aydınlık seviyesi iklime uygunluk yönünden optimum koşullar sağlanmıştır.

-Temiz su, pis su, atık, çöp vb. sistemlerin yeterliliği ihtiyaçlara göre revize edilmiştir (Altındağ Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010).

Sokak sağlıklılaştırma çalışmaları bünyesinde Altındağ Belediyesi tarafından statik problemi bulunmayan yapılarda, cephenin özgün sıvası korunup, bozulan bölgeler rapsalanarak, özgün sıva ile tamamlamak suretiyle boyanmıştır. Duvarlarda özgün malzeme ve detaylarla, bozulan ya da yok olan bölümler tamamlanmıştır. Ahşap mimari elemanlar korunarak, temizlenip ön koruması yapıldıktan sonra boyanmıştır. Deforme olmuş, kullanılmaz hale gelmiş olanlar ise özgün malzeme, form ve detaylar ile yenilenmiştir (Resim 27). Çatı örtüsündeki bozulmuş kiremitler değiştirilip, niteliğini yitirmiş ahşap kirişler ve kaplama elemanları aynı kesit ve ölçülerde yapılarak ahşap elemanlarla değiştirilmiştir. Yağmur olukları farklı malzeme ve detaylarla yenilenmiştir (Altındağ Belediyesi Arşivi). Bu çalışmalar sonucunda, toplam 12 sokak olmak üzere 259 adet yapının sağlıklılaştırılması gerçekleştirilmiştir (Altındağ Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010).

Resim27: Hamamönü'nde Sağıklaştırılmış Yapı

Altındağ Belediyesi Arşivi

Altındağ Belediyesi yetkilileri ile 2018 yılında yapılan görüşmelerde, sokak sağlıklaştırma projeleri ile aynı zamanda; bölgede yer alan ve ruhsatlı olan yapıların cephelerine müdahale edildiği söylenmiştir. Yüksek katlı yapıların zemin katlarına saçak uygulaması yapıldığı böylece yüksek kat etkisinin azaltılmaya çalışıldığı dile getirilmiştir.

Hamamönü Mahallesi esnafı ile Kasım 2017 yılında yapılan görüşmelerde, Hamamönü'nde yapılan sağlıklaştırma çalışmalarının, kent kimliğini ortaya çıkarmasının yanında insanların huzuruna da katkıda bulunduğu söylenmiştir. Sağlıklaştırma çalışmaları sonucunda bölgenin kirli görüntüsünden kurtulduğu, suç oranlarında azalma olduğu ifade edilmiştir. Ancak yakın zamanda suç oranlarında giderek artma olduğu da vurgulanmıştır.

Somuncu'nun (2013) araştırmasına göre: Alanda yaşayanlar ve işyeri sahipleri ekonomik anlamda bir canlanma yaşamışlardır. Ancak olumlu gelişmelerin yanı sıra bazı olumsuz sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Hamamönü'nün rekreasyonel bir kimlik kazanmasına bağlı olarak alana ziyaret amacıyla gelen insan sayısı artmıştır. Konut alanlarının işyerine dönüşmeye başlamasıyla alanda yaşayanlar büyük oranda taşınmıştır. Çünkü sağlıklaştırma çalışmalarının yapılması ile bölge değer kazanmış ve kira bedelleri artmıştır. Sağlıklaştırma çalışması sonucu kira bedellerinin artması ile eskiden Hamamönü'nde işyeri olan kişilerin yenilemeyle birlikte işyerlerini kaybetmeleri ve bu durumun buradaki diğer işyerleri sahiplerini huzursuz etmesi diğer önemli bir durumdur. Destekler biçimde 2019'da yapılan görüşmelerde, iş yeri ve alanda yaşayanlar aynı düşünceleri ifade etmişlerdir.

Daha önce yazılanlarla bir çelişki gibi görünse de aynı zamanda Hamamönü, insanları geçmişe götüren ve insanlara aitlik duygusunu hissettirebilen bir alan olmuştur (The Social Report, 2010).

Hamamönü'nde yapılan sokak sağlıklaştırma çalışmalarından sonra bölgede iş yeri sayısının artması ile Hamamönü sosyal bir alana dönüşmüştür. Alanda, cafeler, kına konakları, hediyelik eşya dükkânları, sergi salonları ve çeşitli sanat etkinliklerinin yürütüldüğü konaklar açılmıştır (Resim 28). Hamamönüne gelen ziyaretçilerin hamamönünü tercih sebepleri, bölgede, insanları geçmişe götüren bir

atmosfer olması ve aitlik duygusu hissetmeleridir. Ayrıca bölgede yaşayan kadınlar için el ürünleri pazarları kurulmuştur. Böylelikle kadınlar, el emeği ile yaptıkları takı, örgü vb. eşyaları bu pazarlarda satıp ev ekonomilerine katkıda bulunmaktadır (Resim 29).

Resim 28: Kafe ve Hediyelik
Eşya Dükkânı

Resim 29: El Ürünleri Pazarı

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.09.2019

Hamamönü'nde yapılan sokak sağlıklılaştırma çalışmaları ile yapıların sokağa bakan cepheleri, kaldırım taşları, sokak aydınlatmaları, park ve bahçeler düzenlenmiş ve yüksek katlı yapıların kat sayıları düşürülmüştür. Altındağ Belediyesi, Hamamönü'nde elde edilen başarı nedeniyle Hamamarkası'nda da sağlıklılaştırma çalışmalarını başlatma kararı verildiğini belirtmektedir. Tezin 3. Bölümünde Hamamarkası Sağlıklılaştırma Projesi detaylı olarak incelenmektedir.

3. BÖLÜM

HAMAMARKASI SAĞLIKLAŞTIRMA UYGULAMASI SONRASINDA MEKÂNSAL ANALİZ VE GÜNDELİK YAŞAM

Ankara'nın Altındağ ilçesinde bulunan Hamamarkası, farklı tarihsel katmanları ve Cumhuriyet'in kurulduğu döneme tanıklığı ile özel ve önemli bir bölgedir. Ankara'nın kırsal kesimden aldığı yoğun göç sebebiyle Eski Ankara'da, Eski Ankaralı diye özel bir aile tipi kalmamış, göç sonucu eski kent dokusuna gelenler geçici olarak alanda konaklamışlardır (Keleş, 1971). Ankara'daki gecekondulaşma süreci, eski kent dokusu içinde yeni bir yapılaşmaya yol açmasa da, bezer sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri yaratmıştır. Bu nedenle, Ankara'da Yücel-Uybadin adında eski kent dokusunun Hükümet yardımıyla korunmasına yönelik öneriler bulunan bir plan onaylanmıştır (Cengizkan, 2005). Dönem hükümetinin kentleşmeye yeteri kadar destek verememesi sonucunda öneriler karşılıksız kalmış ve eski kent dokuları yoğun göç altında kalmıştır. Özellikle, kent merkezine yakın olan ve ucuz konut bulma imkânı olan Hamamönü, Hamamarkası gibi semtler bu süreçten olumsuz etkilenmiştir (Poyraz ve Gündoğan, 2014). Ne yazık ki, zaman içerisinde bu tarihi bölge yıpranıp yıkılmaya yüz tutmuştur.

Altındağ Belediyesi, Hamamönü'nde 2007 - 2010 tarihleri arasında yaptığı sokak sağlıklaştırma uygulamasından sonra Hamamarkası'nda da 2008 tarihinde Sağlıklaştırma uygulamasını başlatmıştır. Bu bölümde, Hamamarkası'nda yapılan sağlıklaştırma çalışması ele alınmaktadır. Sağlıklaştırma uygulaması ile birlikte, bölgede gecekonduların büyük bir kısmı yıkılarak yerine yeni konutlar inşa edilmiş, gecekonduların bir kısmı fiziksel iyileştirme ile tarihi evlere dönüştürülmüş, mevcut konaklar restore edilmiştir. Mekânsal olarak yapılan bu değişim doğal olarak bölgenin gündelik hayatına da yansımıştır. Tezin amacı olan mekânsal değişimin gündelik yaşam üzerindeki etkisi, bu bölümde Hamamarkası örneği üzerinden araştırılmaktadır.

Bölümde, öncelikle Hamamarkası Sağlıklaştırma Uygulaması aktarılmaktadır. Ardından, konutlardaki mekânsal değişiklikler ve bu değişiklikler ile konutlarda

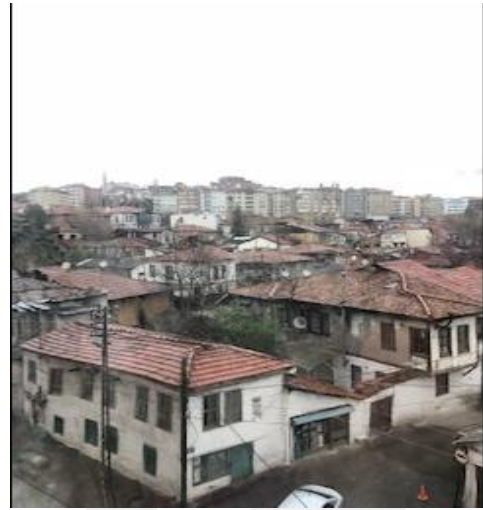
oturanların yaşam tarzları arasındaki etkileşim irdelenmektedir. Bir yandan değişen fiziksel mekânların yaşam alışkanlıkları üzerindeki etkisi öte yandan mevcut yaşam tarzlarının yeni mekânlar kullanımları üzerindeki etkileri; bir başka deyişle, mekân ve yaşamın diyalektik ilişkisi irdelenmektedir.

Her alt bölüm, konutların mekân analizi ile başlamaktadır. Olabildiğince konut planlarına ve görsellerine ulaşılmaya çalışılmış, elde edilemeyenler tezin yazarı tarafından çizilmiştir. Bölümün başlıca kaynaklardan birisi hiç kuşkusuz sağlıklaştırma uygulamasını gerçekleştiren Altındağ Belediyesi'dir: Gerek belediyeden elde edilen yazılı kaynaklar gerekse belediye çalışanları ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler kullanılmıştır. Mekânsal incelemenin ardından, uygulama öncesinde ve sonrasındaki yaşam tarzları bölge sakinleri ile görüşülerek, yerinde gözlemlenerek ve görseller üzerinden aktarılmıştır. Uygulama öncesinin ve sonrasının karşılaştırılması, Bölümün değerlendirme kısmını oluşturmaktadır.

3.1. Hamamarkası Sağlıklaştırma Uygulaması

Tezi yazanın yaşadığı mahalle olan Hamamarkası tarihi evlerin de olduğu ama gecekonduların bulunduğu (Resim 30) olarak bilinen, özellikle son yıllarda insanların sokaklarda yürümeye bile korktuğu, narkotik suçların işlendiği bölge olmuştur. Sağlıklaştırma uygulamaları öncesinde Hamamarkası bir yıkıntı bölgesiydi. Altındağ Belediyesi Basın ve Yayın Bölümü'nden Oğuzhan Balcı şunları söylemektedir:

“Hamamarkası sokakları dönüşümden önce tarihi yapıları yıpranmış, gecekonduların yoğunlukta olduğu bir yer olarak bilinmekteydi. (Resim 31) Gecekonduların olduğu bölgede eğitimsizlik, kültürsüzlük gibi durumlar görüldüğü için illegal suçlarda çok olmaktadır. Bu durumdan dolayı, yapı sahipleri kentin farklı bölgelerine taşınmış ve çoğu evlerini bedava ya da düşük bir fiyatla kiraya vermiştir.”

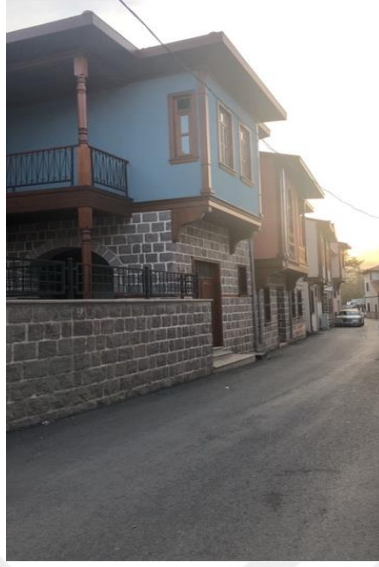

Resm 30:Hamamarkası Sokaklarından Görüntü

Resim 31:Hamamarkası Genel Görüntü

Yazarın Kişisel Arşivi, 23.03.2018

Altındağ Belediyesi, 2008 yılında başlayan sağlıklılaştırma çalışmalarını Hamamönü projesinden farklı olarak yapı sağlıklılaştırma çalışması olarak devam ettirmektedir. Tescilli ve tescilsiz taşınmaz kültür varlıklarının sokak cephelerinin, avlu duvarlarının, müstemilatların, çeşme vb. mimari elemanların, özgün sokak dokusu ve kentsel mobilya ile birlikte korunması (Resim 32), sağlıklılaştırılarak yaşatılması ve gündelik yaşama etkin bir biçimde katılmasının yanı sıra yapıların iç kısımlarının da yenilenmesi hedeflenmiştir (Resim 33). Hamamarkası bölgesinde 401 adet parsel bulunmaktadır. 55 bin gecekondü yıkılmış, yerine yeni konutlar inşa edilmiştir (www.haberankara.com). 285 konut restore edilmiştir. Restore edilen konutların bir kısmını işyeri olarak, çok az bir kısmı konut olarak kullanıma açılmıştır. Harita 7'de Hamamarkası'nda sağlıklılaştırma çalışmaları tamamlanmış yapılar ve sokaklar gösterilmektedir.

Resim 32: Sağlıklaştırma alışmaları Sonrası Yenilenen Dış Cephe

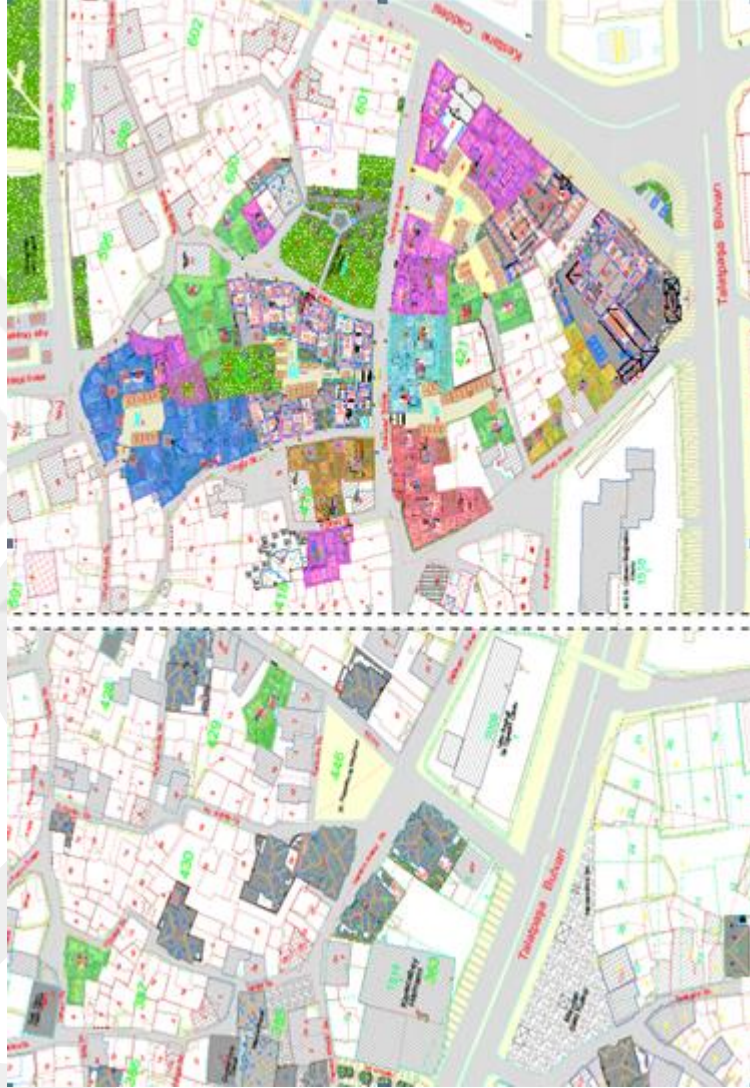
Resim 33: Sağlıklaştırma Sonrası İç Mekan

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.09.2019

Altındağ Belediyesi Basın ve Yayın Bölümü'nden Oğuzhan Balcı; “ *bölgenin % 80'i gecekondur idi. Gecekondunun olduğu yerde suç, ahlaka uygun olmayan davranışlar, eğitimsizlik, kültürsüzlük, olmaktadır. İnsanları çevreden soyutlayamayız, bu nedenle dönüşüm yapmak bir zm olmaktadır. Dönüşüm olan yerde illegal mekânlar yok olmaktadır, vakıflar, kütüphaneler kurulmaktadır, okul çevrelerinde dolaşan torbacular azalmaktadır çünkü mekânlar kamusallaşmaktadır. Aslında sağlıklaştırma çalışması sokak ve yapı bazında düşünülmemelidir, insanlar sağlıklandırılmaktadır, böylece mahallelerin kalitesi artmaktadır.*” demektedir.

Dönemin Altındağ Belediye Başkanlığı, bölgenin değerini bilecek insanları bu alana yatırım yapmaya davet etmiş; özellikle iş yeri, ofis, butik otel, kına konağı gibi yerlerin açılmasını istemiştir (www.hurriyet.com.tr). Hamamarkası'nda son derece yüksek fiyatlarla konaklar kiralanıp ya da satın alınarak yatırım yapılmış ve işyerleri büyük bir hızla açılmıştır. Bu durum Hamamarkası'nı cazibe merkezi haline getirmiştir. Aynı zamanda, dönemin Belediye başkanı, yeni inşa edilen konut alanları için de, “*şu an işyerlerinden öte insanların oturabileceği konaklar inşa ediyoruz. İnşaatlar başladı. Buralarda oturmak üzere konak edinmek isteyenleri buraya bekliyoruz. Bu konuda belediyemizden yeterli bilgiyi alabilirler. Burada bir taraftan da yeni projeler yapılıyor. Bu bölgede ciddi bir alan tamamen oturuma açılmış*

olacak. Burası Ankara'nın en eski yerleşim yeri... Zaten çok öncelerinde de burada insanlar oturuyordu. Burası Ankara'nın en değerli, en merkezi yeri... Tarihe önem veren insanları buraya bekliyoruz. Bu bölgeler geçmişte hak ettiği duruma gelmelidir.” (www.sabah.com.tr). sözleriyle çağrı yapmaktadır.

Harita 7: Hamamarkası'nda Restore Edilen Yapılar ve Sokaklar

Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü Arşivi

Sağlıklaştırma çalışmaları öncesinde konut yoğunluğu varken şu anda işyeri yoğunluğu vardır. Bunun birinci nedeni, mülk sahiplerinin büyük çoğunluğunun mülklerini Altındağ Belediyesi'ne satmasıdır. İkinci nedeni ise, iş yerlerinin maddi

değerinin konut değerinden daha yüksek olmasıdır. Mülk sahiplerinin büyük çoğunluğunun mülklerini Altındağ Belediyesine satmalarının da iki nedeni vardır: Birinci nedeni, mülkiyetin birden fazla sahibinin olması ve aralarında uzlaşamamalarıdır. Hisse sahiplerinden bir kişinin bile yapıyı restore ettirmek istememesi ve aralarında anlaşmazlık çıkması durumunda, yapı yasal olarak restore ettirilemediği için Belediye, mahkeme yoluyla yapıyı satın alıp kendi bünyesinde restore ettirmektedir. İkinci neden, tarihi yapı onarımının maddi giderinin büyük olmasıdır.

Altındağ Belediyesi Proje Müdürü Şeyma Bülbül ve bölge halkı ile yapılan görüşmelerde, bölgede yapılan sağlıklaştırma uygulamaları şu şekilde yürütülmüştür: Eğer mülk sahipleri yapıyı kendi imkânları ile yaptırabilecek konumdaysa konseptte uygun olarak yaptırabilirler. Ancak buna imkânları yok ya da mülkiyetin birden fazla ortağı var ve aralarında anlaşamazlar ise Altındağ Belediyesi mülk sahipleri ile uzlaşarak yapıyı satın alıp bünyesinde sağlıklaştırma çalışmalarını yaptırmaktadır. Mahalle sakinleri, Altındağ Belediyesi ile mülk sahipleri arasında anlaşmazlıkların çıktığını, insanların evlerini boşaltmadığını çünkü Belediye'nin yapılara değerinden daha düşük fiyatlarla teklif sunduğunu ve bu nedenle, Altındağ Belediyesi ile mülk sahiplerinin bir mahkeme sürecine girdiği belirtilmiştir.

Elde edilen bulgular ve gözlemler sonucunda, Hamamarkası'nda yapılan sağlıklaştırma çalışması sonucunda dört farklı kullanıcı profili görülmektedir: Birinci grup, evlerini konut olarak kullanmaya devam eden yerli halk; ikinci grup eski ve yeni işyeri sahipleri; üçüncü grup alanda açılan müzeleri ve alanı gezmeye gelen ziyaretçiler ve dördüncü grup "Altın Konaklar" isimli yeni inşa edilen mahallede ev sahibi olan üst gelir grubu ve bürokratik kesim. Belediye Basın ve Yayın Editörü Oğuzhan Balcı: "*Altındağ Belediye Başkan'ı, insanı yaşadığı yerden soyutlayamayız, düşüncesini savunmaktadır. Altın Konakların kaymakam, vali gibi bürokratik kesimlere satılması özellikle istenmiştir. Böylelikle bölgenin insanlarda bıraktığı kötü imaj değişecek ve yerli halk ile bürokratik kesim iç içe olacaktır.*" açıklamasını yapmıştır.

Bölümde konutlar sağlıklaştırma öncesi ve sonrası olmak üzere iki alt başlıkta incelenmektedir:

Sağlıklaştırma öncesi: Mevcut yapılaşma dokusundaki konutlar

- Mevcut gecekondular
- Mevcut tarihi konutlar

Sağlıklaştırma sonrası: Yeni uygulamaların yapıldığı konutlar

- Fiziksel iyileştirme ile gecekondulardan dönüşen konutlar
- Restore edilen ve işlev değiştiren tarihi evler
- Yıkılan gecekonduların yerine yeni inşa edilen konutlar

3.2. Sağlıklaştırma Öncesi Konutlarda Mekân Analizi ve Gündelik Yaşam:

Öksüzler Sokak

Hamamarkası mahallesi, gecekondulaşma başlamadan ve tarih doku bozulmadan önce yerleşim dokusu özellikleriyle geleneksel Türk Mahallesi özelliklerini yansıtmaktadır. Parsel kullanımları ve cephe düzenleri Türk Evi özelliğinde olup 17. yüzyıl Osmanlı Dönemini yansıtmaktadır (Resim 34). Hamamarkası mahallelerinde bulunan yapıların genelinde avlu vardır, zemin kat taş olmak üzere üst katları ahşaptan oluşan iki ya da üç katlı yapılardır (Kale, 2011). Tarihi doku içerisinde bulunan mahallede, geleneksel Türk Evlerinin dışında bu evlerden bozma dükkânlar, lokantalar, eczaneler mevcuttur.

Resim 34: Hamamarkasında Ankara Evi
Kaynak: Tuncer, 2002

Hamamarkası'nda bulunan evlere girişler doğrudan sokaktanır. Sokak ile bağlantıyı kuran ana giriş kapısı ile avluya girilmektedir ve evin odalarına bu avludan geçiş sağlanmaktadır. Ambar, kuyu, ahır, çeşme, kiler gibi bölümlerde

avludadır. Bazı ambarların içinde ekmek pişirilen tandırlar vardır. Yine bazı ambarlara ahşap asma kat eklenmiştir ve kiler niteliğinde kullanılmaktadır (Kale, 2011).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Ankara romanında, Hamamönü semtinde bulunan Tacettin Mahallesi'nde iki katlı, avlulu, kerpiç bir evde kiracı olarak oturduklarını ve nüfus yoğunluğundan dolayı bu evi zar zor bulabildiklerini dile getirmiştir (Karaosmanoğlu, 1981).” Genelde iki katlı, eve girmek için bir avludan ya da bahçeden geçilen, tuvaleti konutun dışında bulunan ve çoğu zaman bir çatı altında ikiden fazla hane halkının yaşadığı ahşap konutlar” (Keleş, 1971: 17) nüfus açısından Cumhuriyet'in ilk yıllarında yoğun bir tablo sergilemiştir.

Tüm bu bilgilere dayanılarak günümüzde Hamamarkası'nda mekân analizi ve gündelik yaşam ilerleyen bölümlerde açıklanmıştır.

Hamamarkası Hacettepe Mahallesi Muhtarı, Hamamarkası'nda oturan insanların büyük çoğunluğunun Konya ilinin Suludere ve Beyşehir Köyü'nden bu bölgeye göç ettiklerini belirtmiştir. Bölge, Niğde, Kayseri ve Yozgat illerinden de göç almıştır (Altındağ Raporu, 2011). Gecekonduarda oturanların çoğu kiracı olmakla birlikte sahibi olanlar da vardır.

Gecekonduya yaşayanların büyük çoğunluğunun eğitim seviyesi düşüktür. Evlerde ataerkil ve geniş aile yaşam biçimi vardır. Kadınlar ve kız çocukları ev işleri ile ilgilenmekte, erkekler çalışmaktadır. Kadınlar komşularıyla toplanırken erkekler iş çıkışlarında mahalle kahvesinde zaman geçirmektedirler.

Sağlıklaştırma öncesi mekân-yaşam incelemesinin çalışma alanı olarak Öksüzler Sokak seçilmiştir: Nedeni, bu sokakta hem gecekonduları hem de eski tarihi evleri yan yana görmek olanaklıdır. Mekânsal nitelikleri çok düşük olan 30 adet gecekondu vardır. Sağlıklaştırma öncesi mevcut durum incelemesi Öksüzler Sokakta bulunan bir gecekondu ve bir tarihi konut için yapılmıştır. Şekil 5'de Öksüzler Sokağın yapısal durumu ve incelenen gecekondu ve tarihi konutun konumu gösterilmektedir. Öksüzler Sokağın, Anadolu ve Sarıca Sokak dahil olmak üzere Koyungözü ve Cevizaltı Sokağa kadar olan bölümü henüz sağlıklaştırma uygulaması yapılmadığı için gecekondu alanıdır. Cevizaltı Sokak, Cingöz Sokak,

Gelin Sokak ve Öksüzler Sokağın bir bölümünde gecekondular yıkılmış ve Altın Konaklar Mahallesi adı ile uygulanacak olan projenin konakları inşa edilmiştir. Dolayısıyla, Şekil 5’de görülen alanda gecekondular, tarihi evler ve yeni inşa edilen konaklar bir arada bulunmaktadır.

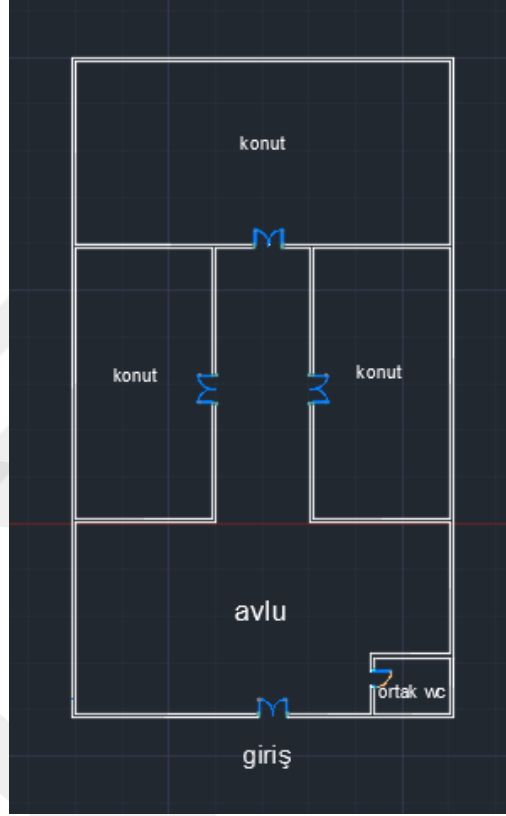

Şekil 5: Öksüzler Sokakğın Yapısal Durumu

Yazar tarafından 15.08.2019 tarihinde oluşturulmuştur.

3.2.1. Gecekonduarda mekân analizi ve gündelik yaşam: Öksüzler Sokak

Hamamarkası'ndaki gecekonduara ana kapıdan, beton döşemeli ahşap tavanlı kapalı bir alana girilmektedir (Resim 35-36). Bu ortak alanın içinden, sayısı iki ile dört arasında değişebilen evlere giriş yapılır (Şekil 6). Bazıları da sadece tek bir evden ibarettir. Bir hanede yaşayan kişi sayısı genellikle dört ile yedi arasındadır.

Şekil 6: Aynı Alandan Girilen Üç Gecekondu Planı

Yazar tarafından 10.12.2018 tarihinde çizilmiştir.

Resim 35: Kapalı Alandan Gecekonduya Giriş Resim 36: Kapalı Alandan Gecekonduya Giriş
Yazarın Kişisel Arşivi, 25.03.2018

Kapalı alanlarda, odun, kömür, araba lastikleri, aletler, vb. saklanmaktadır (Resim 37). Serin olması nedeniyle, yaz aylarında bu alanda oturulmaktadır (Resim 38). Yemekler bu alanda yenmekte, demlenen çaylar içilmekte, komşular, misafirler bu alanda ağırlandmaktadır.

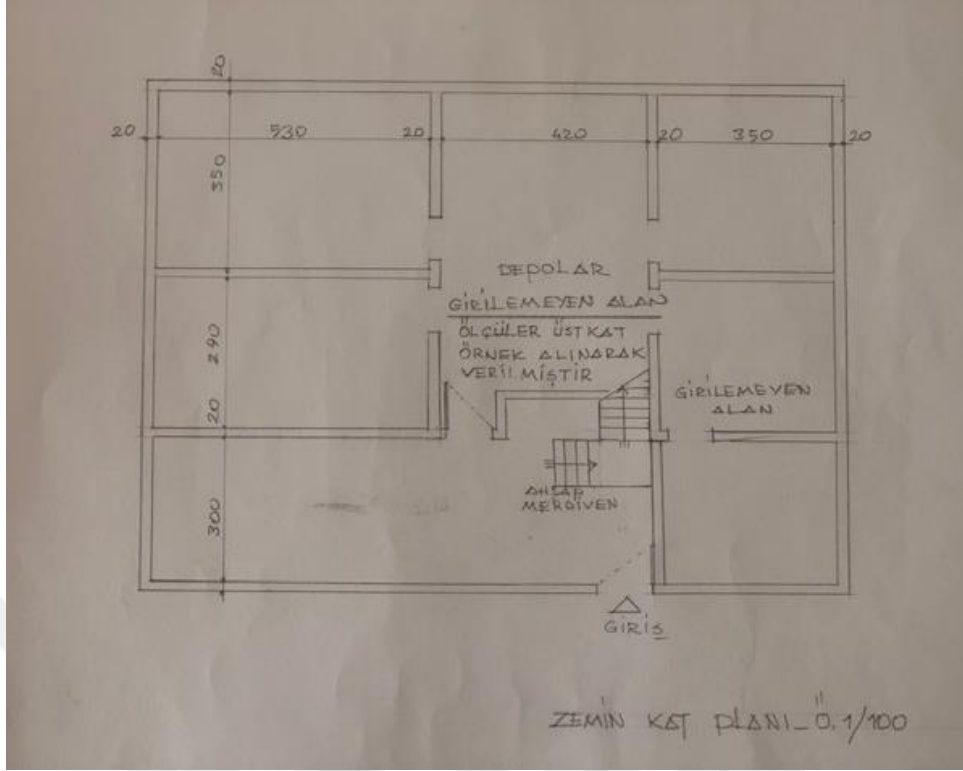
Resim 37: Kapalı Alanın Depo Kullanımı Resim 38: Yaz Aylarında Oturma Alanı
Yazarın Kişisel Arşivi, 19.10.2018

Evler, genellikle bir, iki veya üç oda ve yaşam alanı olarak kullanılan sofadan oluşmaktadır. Her evin kendi içinde mutfak ve banyosu vardır. Tuvalet bazen evlerin içinde, kimi zaman da evlerin dışındaki kapalı alanda olup, evlerde yaşayanlar tarafından ortak kullanılmaktadır (bkz.Şekil 6; Resim 39).

Resim 39: Avlu Girişinde Tuvalet
Yazarın Kişisel Arşivi, 19.10.2018

İncelenen gecekondu (bkz. Şekil 6), dış kapıdan içeri girilince ortak kapalı alanda yer alan üç gecekondudan birisidir. Bütün gecekondu birbine benzer mekânsal özelliklere sahiptir. İncelenen gecekondu planları tez yazarı tarafından hazırlanmıştır. Gecekondu konumu EK 1'de gösterilmektedir. İki katlı olan gecekondu zemin katında yaşanmamaktadır. Buradaki mekânlar depo ve kiler olarak kullanılmaktadır (Şekil 7). Üst kata, yani evin içine beton ya da ahşap merdiven ile ulaşılmaktadır (Resim 40). Üst kat giriş kapısı merdivenin bitimindedir (Resim 41).

Şekil 7: İncelenen Gecekondu'nun Giriş Kat Planı
Yazar tarafından 20.01.2018 tarihinde çizilmiştir.

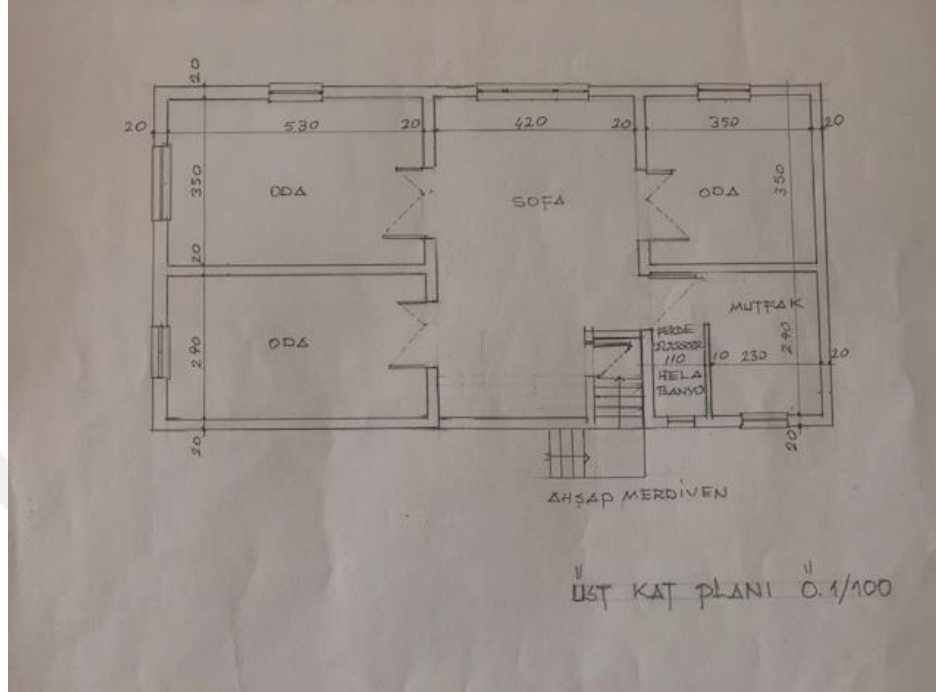
Resim 40: Üst Kata Çıkan Merdiven

Resim 41: Üst Kat Giriş Kapısı

Yazarın Kişisel Arşivi, 25.03.2018

Üst katta, bir sofa, üç oda, mutfak ve mutfağın içindeki bölümde banyo vardır (Şekil 8).

Şekil 8: İncelenen Gecekondunun Üst Kat Planı
Yazar tarafından 20.01.2018 tarihinde çizilmiştir.

Odalara geçişin sağlandığı sofa yaz aylarında oturma/yaşam alanı olarak kullanılmaktadır (Resim 42-43). Sofanın duvarları, sofanın aydınlık ve ferah görünmesi için beyaz olarak tercih edilmiştir, tavanı ahşap, zemini parkedir. Kış aylarının oturma/yaşam alanı odadır. Tüm evin ısıtılması güç olduğu için sofaya açılan tüm kapılar kapalı tutulmakta; kış boyunca neredeyse hiç kullanılmamaktadır. Soba ile ısıtılan oda yemek ve uyuma eylemleri için de kullanılmaktadır.

Tavan, yer döşemesi ve pencereleri ahşap, kapısı kemerli olan oturma odasında duvarlarında yüklükler ve nişler vardır (Resim 44-45). Mobilya olarak kanepe, sedir, minderler ve divan kullanılmaktadır (Resim 46-47). Aydınlatma olarak floresan tercih edilmiştir. Özel bir yatak odası yoktur. Yatak odası olan evlerde de özellikle kış aylarında oturma odasında uyunmaktadır.

Resim 42: Sofa

Resim 43: Farklı Gecekonuda Sofa

Yazarın Kişisel Arşivi, 25.03.2018

Resim44: Yüklükler-Kemerli Kapı

Resim 45: Yüklük ve Niş

Yazarın Kişisel Arşivi, 25.03.2018

Resim 46: Oturma Odasında Kullanılan
Kanepeler ve Minderler,

Resim 47: Oturma Odasında Sedir

Yazarın Kişisel Arşivi, 19.10.2018

Mutfaklarda küçük bir tezgâh ve çok az sayıda mutfak dolabı vardır (Resim 48). Yer beton ve tavan ahşap, duvarlar kerpiç, sıva ve beyaz boyalıdır. Yemek, mutfakta yapılmakta; oturma odasında yer sofrasında yenmektedir. Bazı gecekondularda mutfak, sofanın bir bölümündedir (Resim 49).

Resim 48: Mutfak Tezgâhı

Resim 49: Sofada Mutfak

Yazarın Kişisel Arşivi, 25.03.2018

Banyo mutfağın bir köşesindedir (Resim 50) ve elektrikli ısıtıcı ile ısıtılmaktadır. Bazı gecekondularda banyo sofanın bir köşesindedir (Resim 51), çok ender de olsa ayrı bir banyo mekânı olmaktadır.

Resim 50: İncelenen Gecekondu'nun Banyosu Resim 51: Farklı Bir Gecekondu'da Sofada Banyo
Yazarın Kişisel Arşivi, 25.03.2018

Gecekondu'larda pencerelerin çoğu uygun küçük ve ahşaptır (Resim 52). Giriş kapılarının çoğu ahşap olmakla birlikte bazen demir kapı tercih edilmektedir (Resim 53). Gecekondu'ların dış cepheleri farklı renklere sahiptir; çoğunun sıvaları dökülmüştür ve bakımsızdır.

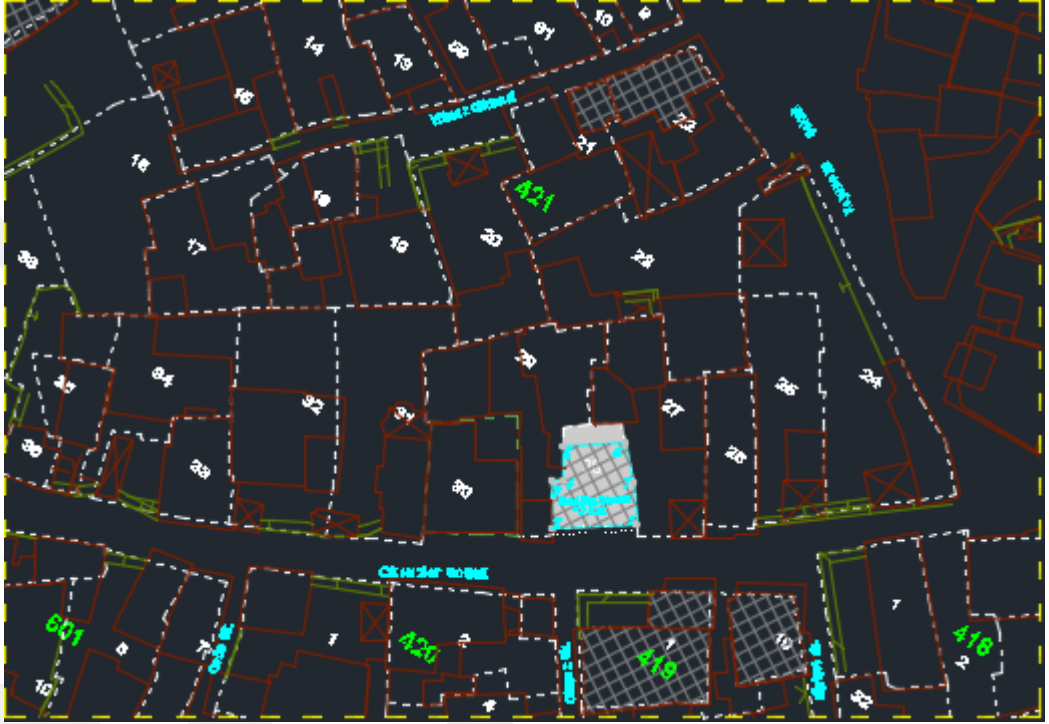

Resim 52: Küçük Ahşap Pencere Resim 53: Demir Giriş Kapısı

Yazarın Kişisel Arşivi, 25.03.2018

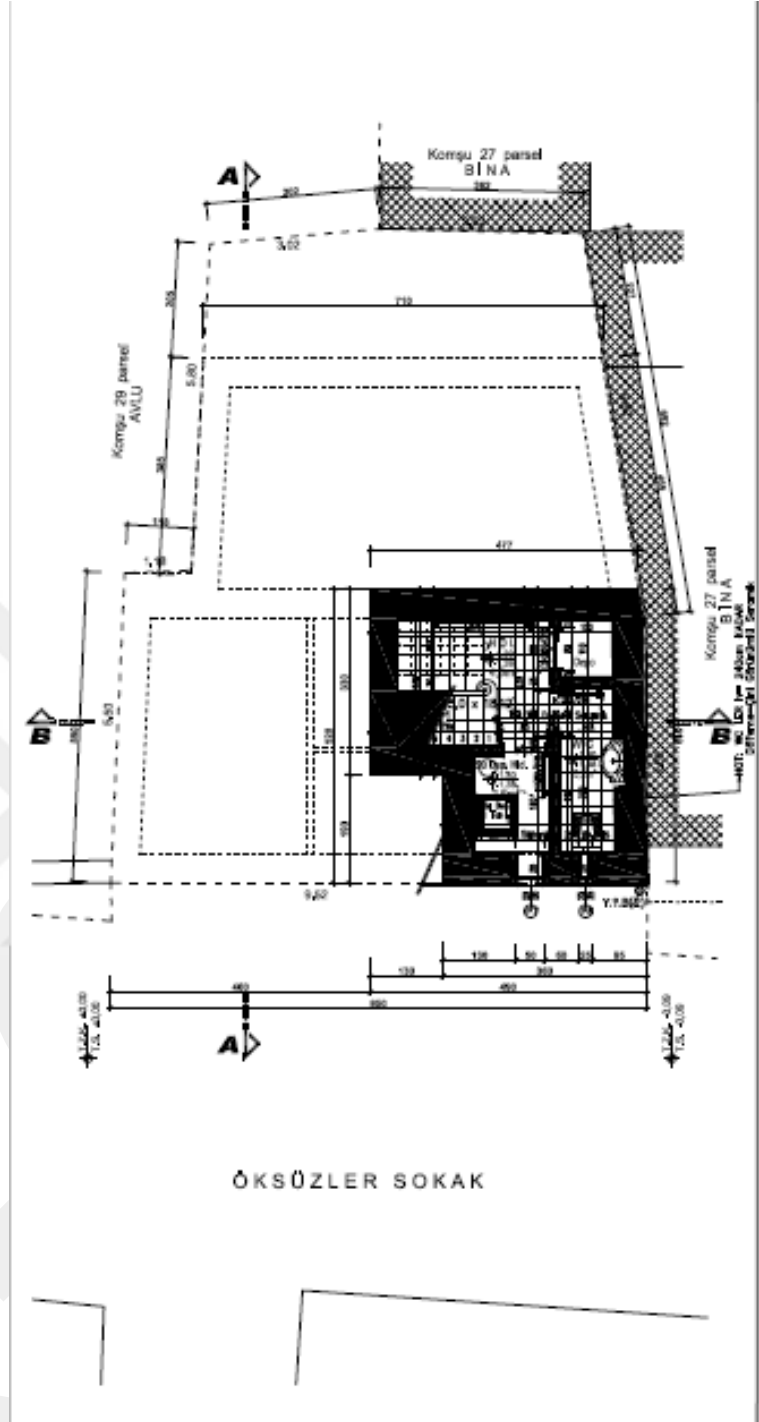
3.2.2. Tarihi konutlarda mekân analizi ve gündelik yaşam: Öksüzler Sokak

Sağlıklaştırma öncesi için incelenecek olan mevcut konut Öksüzler Sokakta bulunmaktadır (Şekil 9). Konutun mekânsal incelemesinin ardından burada yaşayan ama bölgenin değişmesi nedeniyle yakın zamanda taşınmış olan ev sakinleri ile yüz yüze görüşme ve gözlem yapılmıştır. Restore edilmiş tarihi bir konuttur.

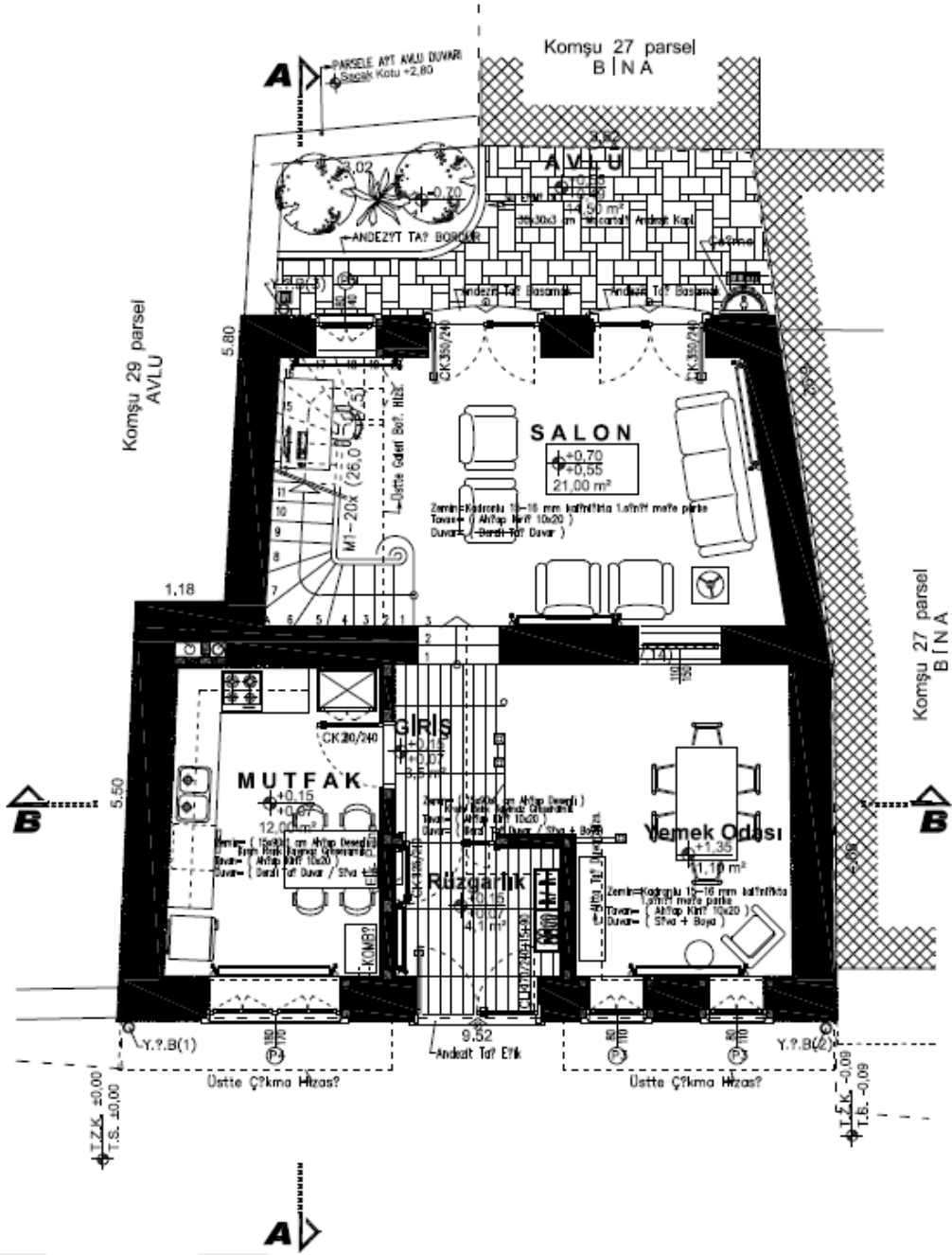
Şekil 9: Öksüzler Sokakta İncelenen Tarihi Ev
Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü Arşivi

Konutun önceki çizimlerine ulaşamadık. Yapılan restorasyon çalışması eski planı değiştirmedeği için inceleme bu planlar üzerinden yapılmıştır. Konut bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç kattan ibarettir. Bodrum katta depo ve ıslak hacimler vardır (Şekil 10). Zemin kat, mutfak, yemek odası ve yaşam alanı kısımlarından oluşmaktadır (Şekil 11). Duvarlar derzli taş, tavan ahşap kirişlidir. Yemek odası ve yaşam alanında yer döşemesi olarak meşe parke, mutfakta ve holde ahşap desenli kaymaz seramik kullanılmıştır. Üst kata ahşap merdiven ile çıkılmaktadır.

Şekil 10: Konutun Bodrum Kat Planı

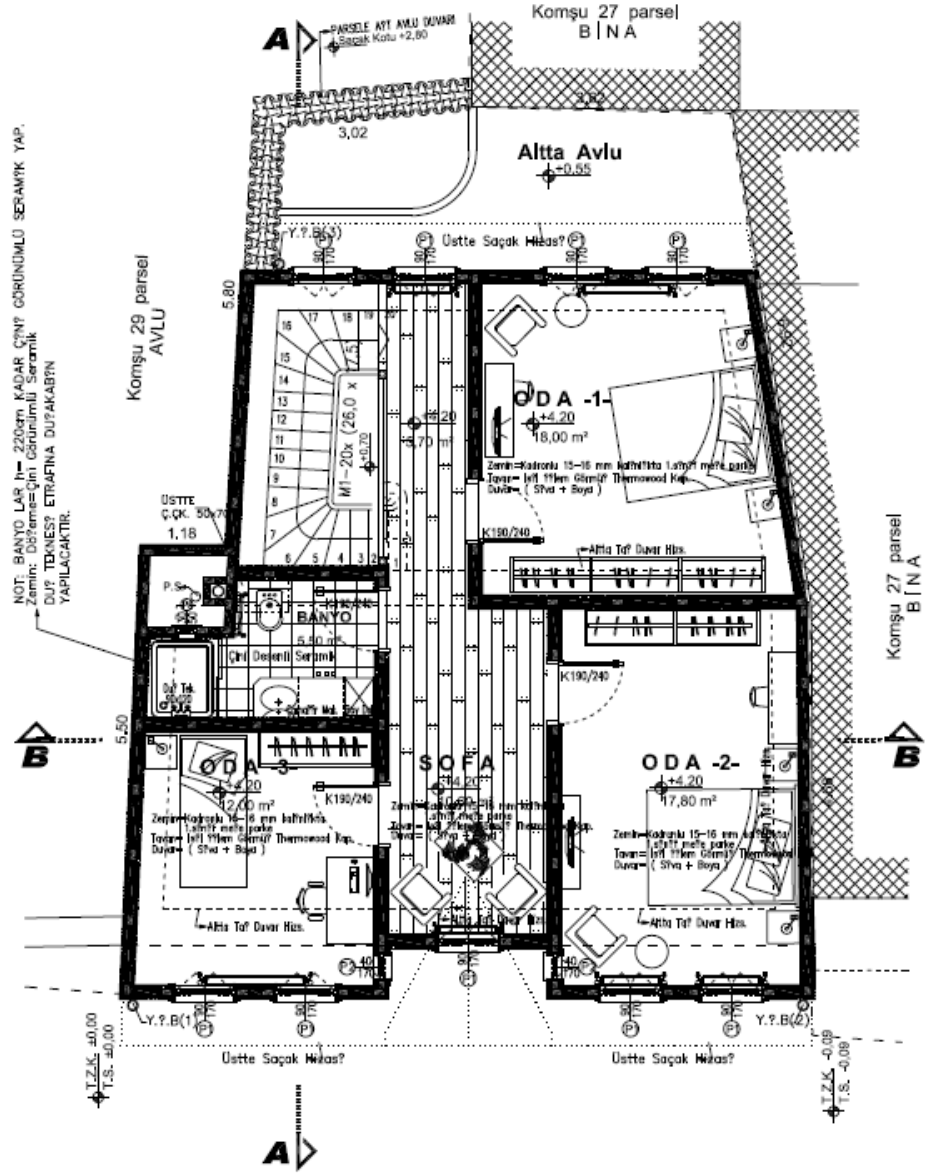
Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü Arşivi

Şekil 11: Konutun Zemin Kat Planı

Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü Arşivi

Konutun birinci katında yatak odası, çocuk odaları ve banyo bulunmaktadır (Şekil 12). Odaların yer döşemesi meşe parke; tavan, ısıl işlem görmüş thermowood kaplama; duvarlar beyaz boyalıdır.

Şekil 12: Konutun Birinci Kat Planı

Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü Arşivi,

Zemin katta, konutun giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır (Resim 54-55).

Resim 54: Konutun Dış Görünüşü (Önce) Resim 55: Konutun Dış Görünüşü (Sonra)

Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü

İncelenen konut, sağlıklaştırma sonrasında da aynı işlevle kullanılmaya devam edilen ender konut birisidir. Ev sahipleri, eski yaşama ilişkin şunları söylemektedir: *“Konakta herkesin ayrı odası vardı, fakat kış aylarında salonda birlikte yer yatağında, sedirlerin üzerinde uyurduk. Sabah kahvaltılarını vazgeçilmezdi. Sobada patates, soğan, yağlı kızarmış ekmeği, annemin reçelleri... Akşamları sobanın üzerine kestane koyar sobanın etrafında oturur bir yandan sohbet eder bir yandan kestane yerdik. Hele sobanın üzerine koyduğumuz mandalina kabukları ve evin mis gibi kokması tam olarak huzur verirdi bize.”* Bir başka ev sakini, sağlıklaştırma uygulaması öncesindeki gündelik yaşamı, *“Herkes herkesi tanırdı, insanların birbirine olan güveni tamdı. Gündüz saatlerinde kapılarımızı kilitlemezdik komşularımızla aile gibiydik. Pişirilen yemek paylaşılır, akşamları oturur, birlikte çay içer sohbet ederdik. Şimdi komşular yabancı, kapılar kilitli. Evlerin çoğu iş yerine dönüştü eski mahalle sıcaklığı kalmadı.”* sözleriyle tanımlamaktadır.

3.3. Sağlıklaştırma Sonrası Mekân Analizi ve Gündelik Yaşam: Hamamarkası Sokak - Cingöz Sokak

Sağlıklaştırma sonrasındaki mekânsal değişiklikler üç farklı konut üzerinden

incelenmektedir:

- Fiziksel iyileştirme yapılarak gecekondudan tarihi konuta dönüştürülmüş ve işlev değiştirmemiş konut: Hamamarkası Sokakta (Harita 8).
- Restore edilmiş ve işlev değiştirmiş tarihi konut: Hamamarkası Sokakta (Harita 9).
- Yıkılan gecekonduların yerlerine yeni inşa edilen konutlar (Altınkonaklar Mahallesi): Cingöz Sokakta (Harita 8).

Tüm altbölümlerde olduğu gibi bu bölümde de mekânsal irdelemenin ardından mekânsal değişikliklerin yaşam tarzları üzerindeki etkileri, görüşmelerle ve gözlemlere dayanılarak aktarılmıştır.

Harita 8: Hamamarkası Sokakta İncelenen Konutlar

Yazar tarafından 12.05.2019 tarihinde oluşturulmuştur.

Resim 56: İncelenen Konuta Benzer Gecekondu
Güler Emlak, Erişim Tarihi: 11.05.2019

Resim 57: Tarihi Konuta Dönüşen Gecekondu
Yazarın Kişisel Arşivi, 11.10.2017

Bölgedeki diğer gecekondu gibi (Bkz. sayfa 65) dış kapıdan girilince kapalı ortak alanda üç ev vardır. Birisi zemin katta, diğer ikisi birinci kattadır. Kapalı alanda ortak olarak kullanılan tuvalet ve kiler (Resim 58) bulunmaktadır. Avlu zemini andezit taş kaplama, tavanı ahşaptır. Kiler için ayrı bir alan olmasına rağmen, avlu kiler gibi kullanılmaktadır (Resim 59).

Resim 58: Avlu Girişi

Resim 59: Kiler Gibi Kullanılan Avlu

Yazarın Kişisel Arşivi, 11.10.2017

Zemin kattaki eve tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir (Resim 60). Evin iç planı değiştirilmemiştir; gecekondu hali aynıdır. Evde üç oda, salon, mutfak ve banyo vardır. Vestiyerin bulunduğu küçük bir giriş holünden sonra salona geçilmektedir. Salon ve odaların zemin döşemeleri, tavanları ve kapıları ahşaptır (Resim 61). Duvarlar beyaz boyalıdır.

Resim 60: Avlu İçinden Eve Giriş

Resim 61: Yatak Odası

Yazarın Kişisel Arşivi, 11.10.2017

Mutfak iyileştirilmiş, öncesinde yeterli olmayan dolap sayısı artırılmıştır (Resim 62). Öncesinde beton olan zemin döşemesinde ahşap görünümlü seramik; beton olan tavanda ahşap malzeme kullanılmıştır. Banyo, mutfağın ya da evin girişinin bir içerisindeki bir bölüm ya da eklenti olmaktan çıkmış; yeni bir mekân olarak yapılmıştır. Ortak banyo dışında bir de ebeveyn banyosu yapılmıştır.

Birinci kattaki iki eve ahşap bir merdiven ile çıkılmaktadır (Resim 63). Birinci kattaki evlerin birisi bir oda bir salon; diğeri iki oda bir salondan oluşmaktadır.

Resim 62: Mutfak

Resim 63: Avlu İçinde Ahşap Merdiven

Yazarın Kişisel Arşivi, 11.10.2017

Ev, iki katlı olup, dış cephesinde zemin katta derzli taş duvar, birinci katında ise sıva beyaz boya kullanılmıştır (bkz. Resim 56). Mevcut tarihi evlere benzemesi için pencereleri küçük ve ahşaptır. Ortak kapalı alana bakan pencereler de dış cephedeki pencerelerin devamı niteliğinde küçük ve ahşaptır. Evin ana giriş kapısı, belediye tek kanatlı ahşap kapı önermesine rağmen, çift kanatlı yapılmıştır. Bu durumun nedenini, ev sakinleri şu şekilde açıklamıştır: *“Biz Konyalıyız, bizde zayıf insan olmaz; kapılardan zor geçiyoruz. Ayrıca, köyümüzden patates, soğan çuvalları geliyor. Çuvalları taşıdığımız araba tek kanatlı kapıdan geçemiyor, geçse bile çok zor oluyor. Bu yüzden biz de başkanı zar zor çift kanatlı kapıya ikna ettik.”*

Öncenin gecekondusu, iyileştirme çalışmasından sonra işlevi değişmeden konak adlandırması ile gündelik yaşamdaki konumunu devam ettirmektedir. Yapılan çalışma, iç mekânların değiştirilmesine yönelik değil, iyileştirme yapılarak yeni malzemelerin kullanılması ağırlıklıdır. Sadece banyo için özel bir alan tasarlanmıştır. Ne var ki, ev, iyileştirmeden sonra mekânsal olarak çok daha kullanışlı olsa da, ev sakinleri, öncesindeki yaşam tarzlarını devam ettirmektedir. Isınma, uyuma, yemek yeme, oturma işlevleri detaylı olarak sayfa 66-74. arasında belirtildiği şekliyle süregelmektedir.

3.3.2. Sağlıklaştırmadan sonra işlev değiştirmiş tarihi konutlarda mekân analizi ve gündelik yaşam: Hamamarkası Sokak

Restore edilen tarihi konutların çok büyük bir kısmı farklı işlevlerde kullanılmaktadır. Bu durumun oluşmasında, sağlıklaştırma uygulamasından ve restorasyondan sonra konut fiyatlarının, yani rantın yükselmesi nedeniyle yapılan mülk satışlarının ve Altındağ Belediye Başkanı'nın bölgeye işyeri açılması ve yatırım yapılması çağrısının etkisi çok fazla olmuştur. Belediye Başkanı, *“Bu yıl sonuna kadar Hamamarkası'nda restorasyona başlıyoruz. Vatandaşımızı buraya yatırım yapmaya çağırıyorum”* demektedir (<http://www.hurriyet.com.tr/simdi-de-hamam-arkasi-17708942>). Konutar avukatlık, mimarlık büroları, ofis, müze, banka, vakıf, resmi kurumlar vb. farklı işlevlerde işyeri olarak kullanılmaktadır (Resim 64-65) .

Resim 64: Ziraat Bankası

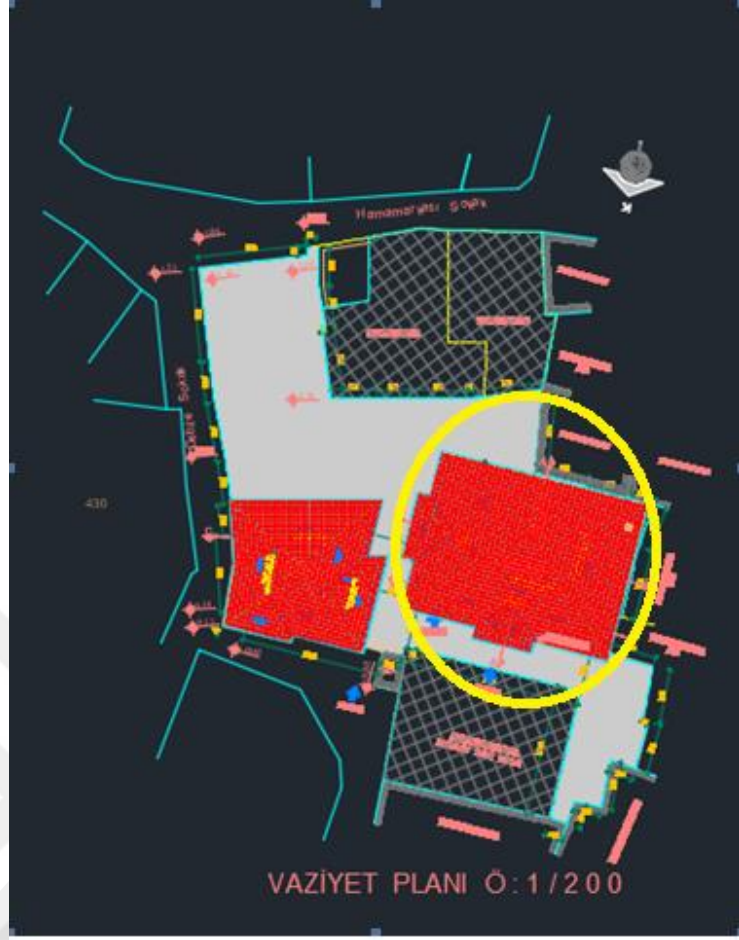

Resim 65: Müze

Yazarın Kişisel Arşivi, 08.06.2019

Bu bölümde, restorasyon yapılan ve işlevi değişen konut incelemesi için Hamamarkası Sokakta bulunan Mevlevihane seçilmiştir. Hamamarkası'nda işlevi değişen çok sayıda konak olmasına rağmen, Mevlevihane'nin seçilme nedeni, yapının planlarına ulaşabilme olanağıdır. Tüm uğraşılara rağmen, diğer konakların çizimlerine ulaşamamıştır.

Öncesinde konak olan Mevlevihane, Hamamarkası Sokak ve Gebze Sokağın kesiştiği köşede yer almaktadır (Harita 8). Mimar Sinan'ın Ankara'daki eseri olan Cenabı Ahmet Paşa Cami'nin bahçesindedir. Yapının eski fotoğraflarına ulaşamamıştır. Ana giriş, Hamamarkası Sokak'tan sağlanmaktadır ve avlu içerisinde iki yapıdan oluşmaktadır. Yapının bir tanesi görevliler için çalışma ofisleri olarak kullanılırken, diğeri Mevlevihane'dir (Şekil 13). Mevlevihane'nin sanatsal dekorasyonunu St. Petersburg Sanatçılar Birliği gerçekleştirmiştir. İki katlı olan yapıda Mevlevi etkinliklerinin yanı sıra kültür ve sanat etkinlikleri de yapılmaktadır.

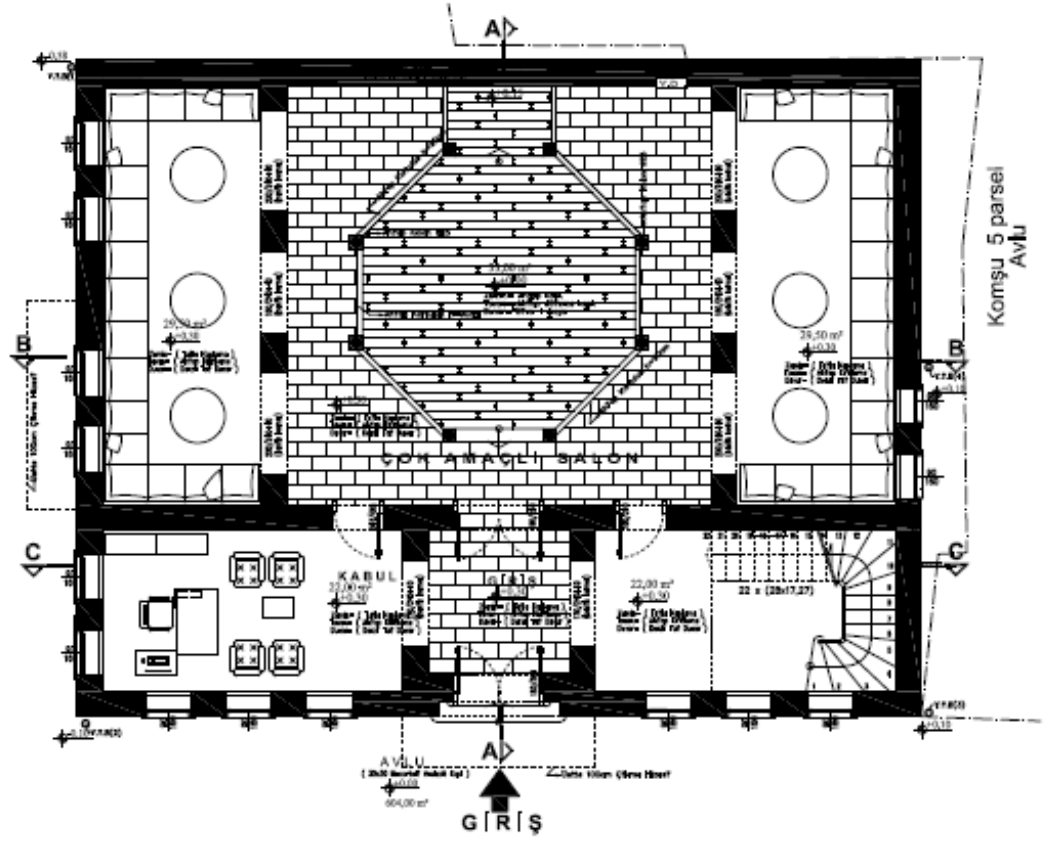

Şekil 13: Mevlaviyahane Vaziyet Planı

km Mimarlık

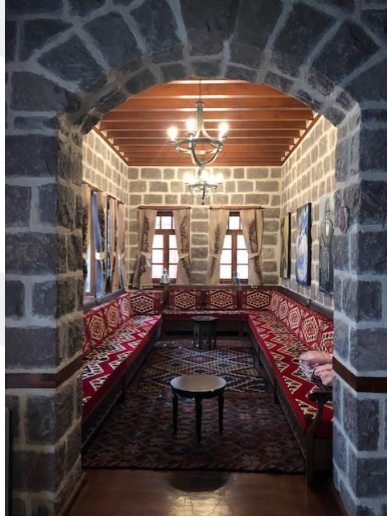
Zemin Kat:

Mevlaviyahane'nin zemin katında (Şekil 14), çok amaçlı salon ve kabul odası vardır (Resim 66). Ziyaretçiler içeri girerken galoş giymek zorundadır. Çok amaçlı salon çeşitli etkinlikler için kullanılmaktadır (Resim 67). Salonda ahşap oturma elemanları yerleştirilmiş, pencere önlerinde şark köşesi oluşturulmuştur. Yer döşemesi antik seramik kaplama, tavan, ahşap kirişleme, duvarlar derzli taşır. Salonun ortası üst kattaki galeri boşluğu referans alınarak boş bırakılan alanın döşemesinde farklılık yapılarak ahşap kaplama kullanılmıştır.

Şekil 14: Mevlevihane Zemin Kat Planı

km Mimarlık

Resim 66: Kabul Odası

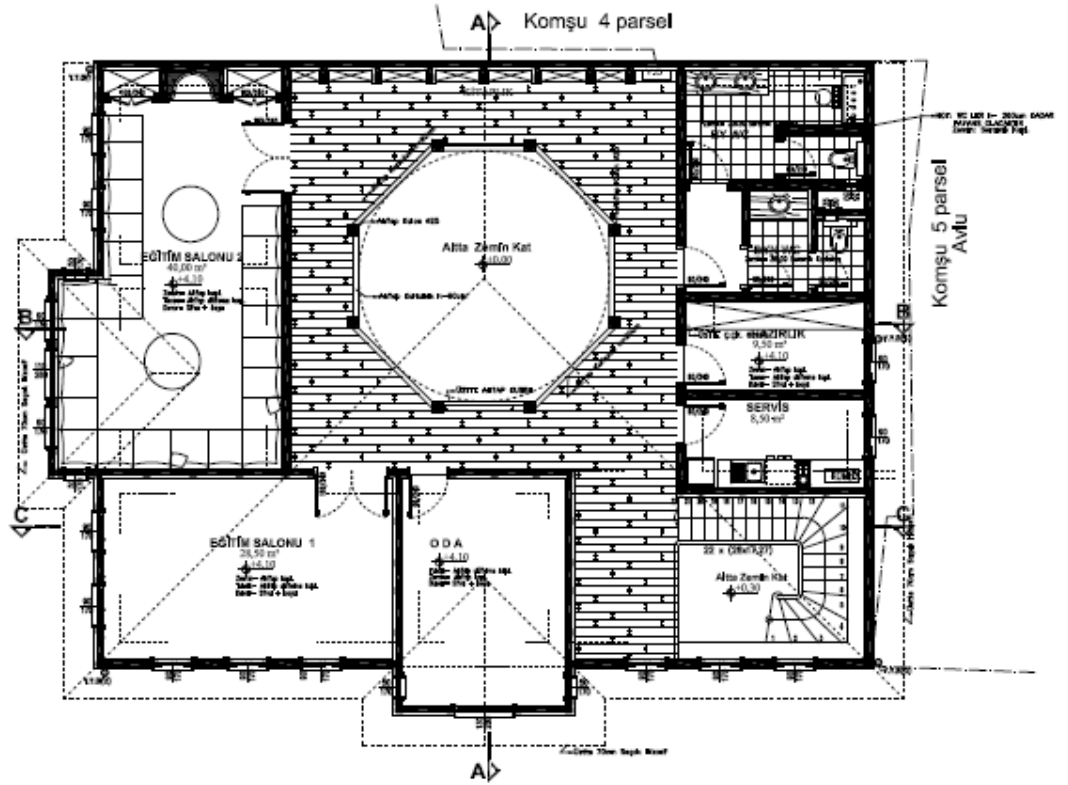

Resim 67: Çok Amaçlı Salon

Yazarın Kişisel Arşivi, 08.02.2019

Birinci Kat:

Konağın üst katına ahşap merdiven ile çıkılmaktadır. Galeri boşluğunun etrafında dört adet oda, tuvalet ve mutfak vardır (Şekil 15). Galeri boşluğunun üzeri ahşap kubbedir. Galeri boşluğuna bakan duvarlardan bir tanesi ahşap kitaplık ile kaplanmıştır. Galeri holü etrafındaki odaların bir tanesi eğitim odası, üç tanesi balmumu heykellerin sergilendiği odadır (Resim 68-69). Eğitim odasında, Ankara Evlerine özgü olan ahşap yüklük ve kubbeli bir niş bulunmaktadır. Galeri holü ve odaların zemini ahşap kaplama, tavanı ahşap, duvarlar sıva üzeri beyaz boyadır.

Şekil 15: Mevlavihane Birinci Kat Planı

Km Mimarlık

Resim 68: Sohbet Odası

Resim 69: Balmumu Heykel Odası

Yazarın Kişisel Arşivi, 08.02.2019

Yapının dış cephesi zemin katta, derzli taş duvar, birinci katta, sıva üzeri beyaz boyadan oluşmaktadır. (Resim 70-71) Yapının pencereleri ve kapısı ahşaptır.

Resim 70: Mevlevihane

Resim 71: Mevlevihane

Yazarın Kişisel Arşivi, 08.02.2019

3.3.3. Yeniden inşa edilmiş konutlarda mekân analizi ve gündelik yaşam: Cingöz Sokak

Bu bölümde, Cingöz Sokakta yıkılan gecekonduların alanlarında yeniden inşa edilen konutlardan (Harita 9) bir tanesi incelenmektedir. (Şekil 16)

Altındağ Belediyesi, 300 adet konutun olacağı, “Altın Konaklar” ismi verilen bir mahalle alanı tasarlamıştır (Şekil 17). Altındağ Belediyesi, mahalle kültürünün yaşatılacağı Altın Konaklar Projesinde, mahallenin ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, kasap, fırın gibi işletmelerin dışında başka ticari kullanıma izin verilmeyeceğini belirtmektedir.

Şekil 16: Yeniden İnşa Edilen Konutun Konumu

km Mimarlık

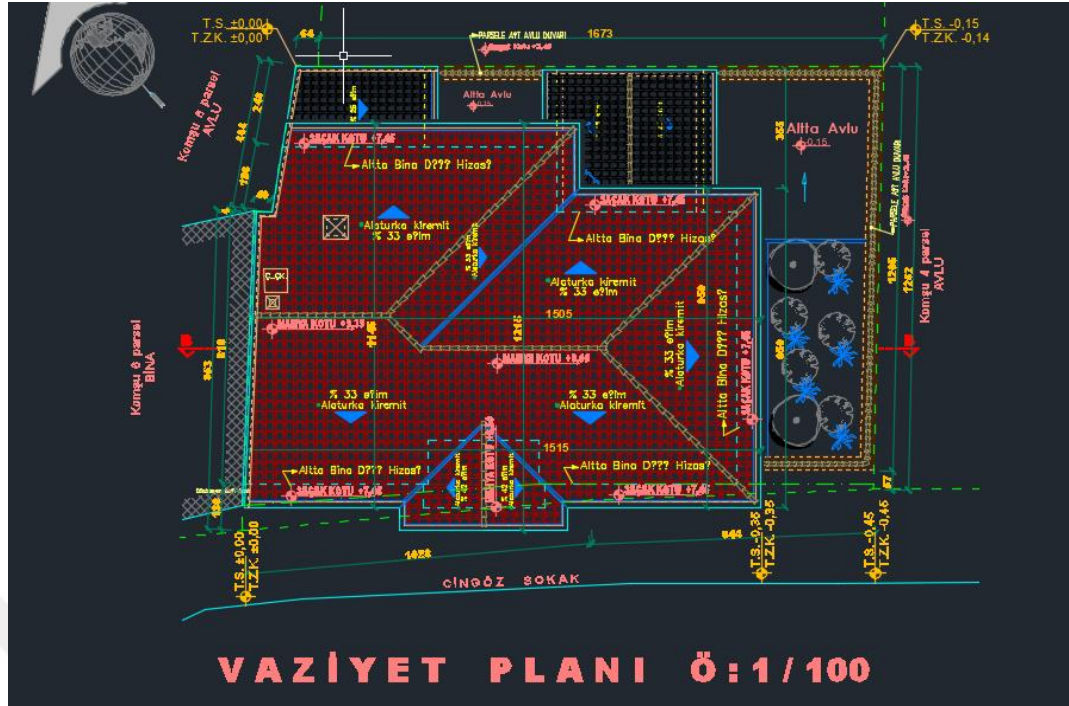

Şekil 17: Altın Konaklar Mahallesi Maket Fotoğrafi

Altındağ Belediyesi, 2018

Kullanım alanları 166-482 metrekare arasında değişen konutlar; bulunduğu parsel özelliğine göre en küçüğü iki oda, salon; en büyüğü ise yedi oda ve iki salon olarak tasarlanmıştır. Her birinin sofası, avlusu ve otoparkı vardır (Altındağ Belediyesi). Altındağ Belediyesi Basın ve Yayın Bölümü Editörü, Oğuzhan Balcı, bu projedeki amacın yerli halk ile bürokratik kesimin iç içe yaşamasını sağlamak ve Hamamarkası'nı cazibe merkezi haline getirmek olduğunu söylemiştir. Ne var ki, yeni konutların değerlerinin yüksek olmasından (konut değerleri 900 bin – 2 milyon arasında) ve yapılan çağrılardan dolayı, genellikle vali, belediye başkanı ve yardımcılarını gibi bürokratik kesim ya da üst düzey geliri olan insanlar mülk sahibi olmaktadır. Belediye Başkanı, bu alanda, Başkent'in merkez ilçelerinde görev yapan kaymakamların da oturacağını söylemiştir (www.sabah.com.tr).

İncelenen konağın vaziyet planı Şekil 18'dedir.

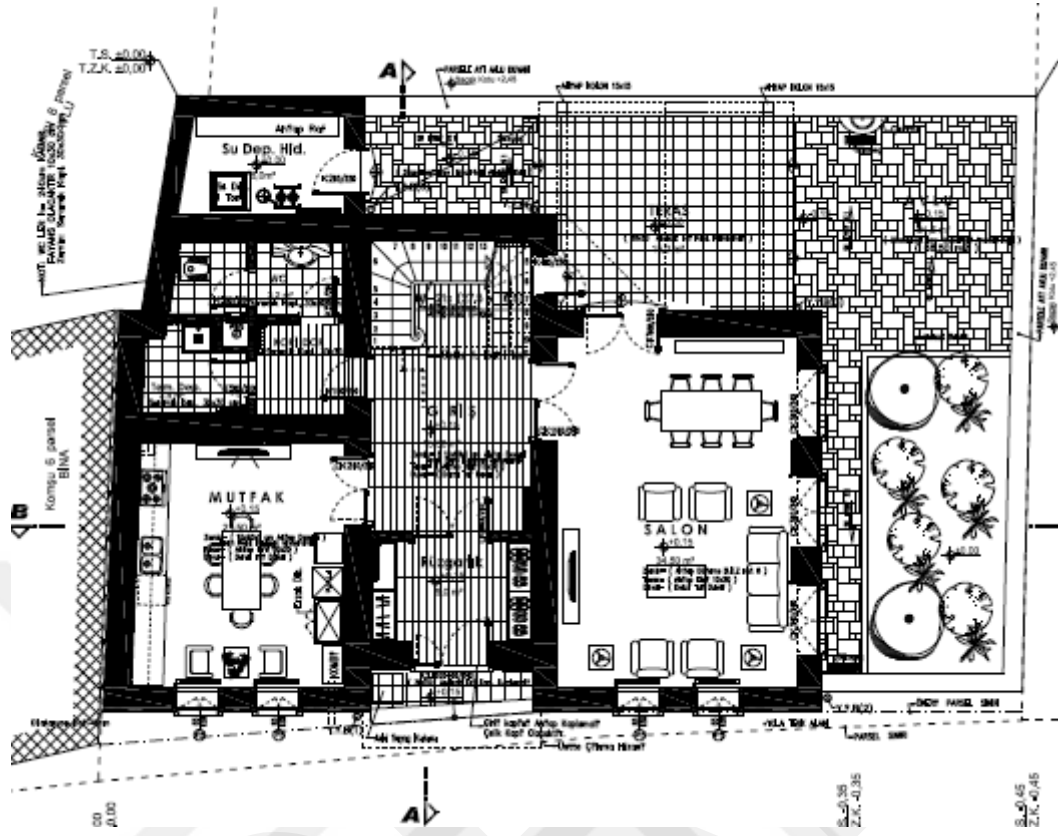

Şekil 18: Vaziyet Planı

km Mimarlık

Zemin Kat:

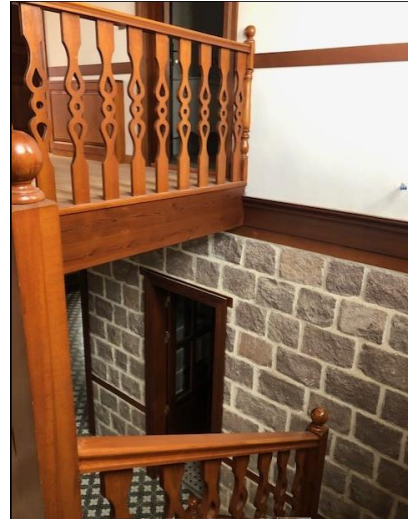
Giriş katında, vestiyer alanı, salon, mutfak, depo ve tuvalet vardır (Şekil 19). Giriş holünün zemini andezit taş kaplama, duvarları derzli taş duvar, tavanı ahşap kiriştir (Resim 72-73). Salon, yer döşemesi meşe parke, tavanı ahşap kiriş, duvarları derzli taş duvardır (Resim 74). Mutfak zemininde ahşap desenli krem renk, kaymaz greseramik, tavanda ahşap kiriş, duvarda derzli taş duvar kullanılarak giriş holünde kullanılan malzemeler devam ettirilmiştir (Resim 75).

Şekil 19: Zemin Kat Planı
km Mimarlık

Resim 72: Giriş ve Merdivenler

Resim 73: Merdivenden Görüntü

Resim 74: Salon

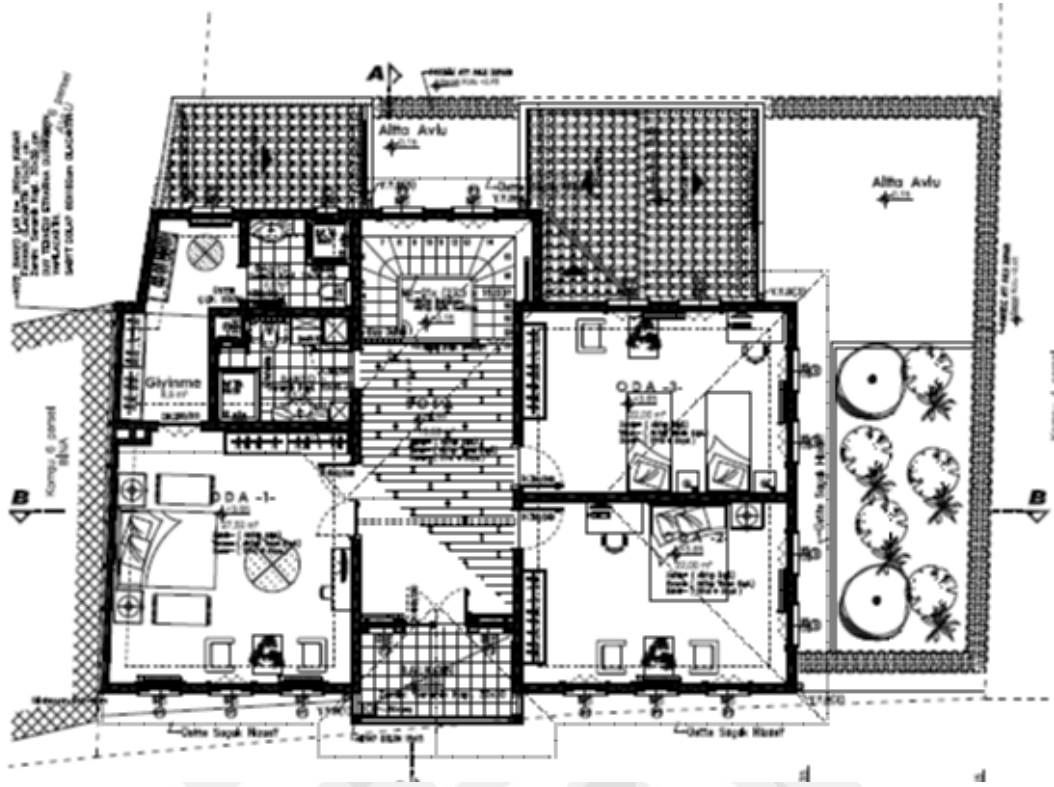

Resim 75: Mutfak

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.01.2019

Birinci Kat:

Giriş holünden üst kata ahşap korkuluklu, taş bir merdivenle çıkılmaktadır. Üst katta, sofa, yatak odaları ve ıslak hacimler vardır (Şekil 20). Sofanın tavanı ve zemini ahşap kaplama, duvarları ise beyaz boyadır (Resim 76-77). Üç adet yatak odası vardır. Ebeveyn yatak odasının (Resim 78) içinde giyinme odası ve banyo vardır (Resim 79). Odanın yer döşemesi ve tavanı ahşap, duvarı beyaz boyadır.

Şekil 20: Birinci Kat Planı

km Mimarlık

Resim 76: Sofa'dan Balkon Görünümü

Resim 77: Sofa

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.01.2019

Resim 78: Ebeveyn Odası

Resim 79: Giyinme Odası

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.01.2019

Diğer odaların malzemeleri ebeveyn yatak odasındakilerin aynısıdır (Resim 80). Banyo odalardan bağımsız olarak ortak alandadır (Resim 81).

Resim 80: Çocuk Odası

Resim 81: Ortak Banyo

Yazarın Kişisel Arşivi, 10.01.2019

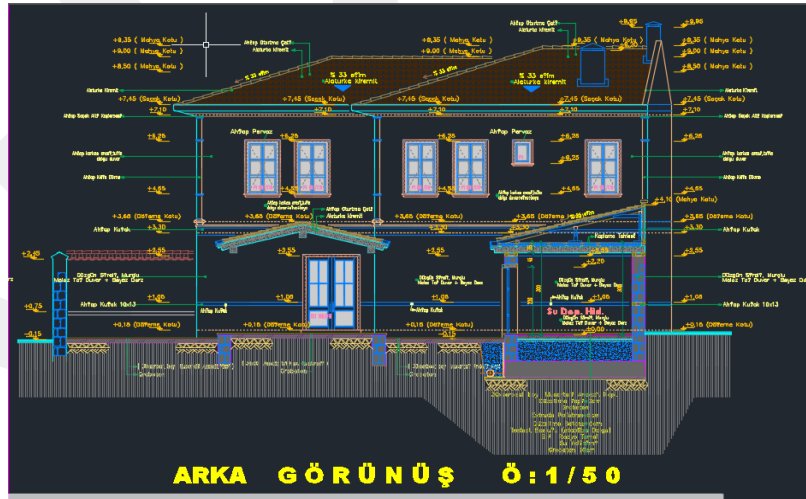
Yapının ön cephesinde zemin katı derzli taş duvar, birinci katı ahşap karkas arası tuğla duvar ve beyaz boyadır (Şekil 21). Ahşap kaplamalı çelik olan giriş kapısının vurgulanması için malzeme farklılığı yapılmış, beyaz boyanmıştır. Pencereler ahşap pervazlı, demir ferforje korkulukludur.

Şekil 21: Ön Cephe

km Mimarlık

Yapının arka cephesi zemin kat, ahşap kuşaklı, derzli moloz taş duvardır. Birinci katı ahşap karkas arası tuğla duvar ve beyaz boyalıdır (Şekil 22). Üzerinde alaturka kiremitli ahşap oturtma çatı olan bahçe kapısı ahşap pervazlı cam kapıdır.

Şekil 22: Arka Cephe

km Mimarlık

3.4. Değerlendirme: Sağlıklaştırma Öncesinin ve Sonrasının Karşılaştırılması

Bu bölümde, elde edilen verilere dayanılarak sağlıklaştırma öncesi konutları ve gündelik yaşamları ile sağlıklaştırma sonrasının konutları ve gündelik yaşamları karşılaştırılmakta ve değerlendirilmektedir. Üçüncü Bölümün alt başlıklarında aktarılan, konutlarda oturanlarla yapılan görüşmelerin yanı sıra bölge halkı ile de yüz yüze görüşme yapılmıştır. Bölge halkı görüşmeleri iki alanda yapılmıştır: Birinci görüşme grubu, sağlıklaştırma çalışmaları henüz tamamlanmamış alanda yaşamını sürdürenlerdir. İkinci görüşme grubu, sağlıklaştırma çalışmaları tamamlanmış alanda yaşayanlardır. Görüşme yapılan 70 kişinin 20'si uygulama öncesinde de Hamamarkası'nda yaşayıp hala burada ikamet etmektedir. 10'u bölgeye yeni taşınan, 10'u bölgeyi ziyaret eden, 30'u gecekonduda yaşayan kişilerdir (Tablo 2).

Tablo 2: Bölgede Görüşülen Kişi Sayısı

Sağlıklaştırma Çalışmasından Önce ve Sonra Hamamarkası'nda İkamet Eden Yerli Halk	Hamamarkası'na Taşınan Yeni Halk	Ziyaretçiler	Gecekonduda Yaşayan Halk
20 Kişi	10 Kişi	10 Kişi	30 Kişi

Mekânsal analizler, yerinde gözlem, konut sakinleri ve bölge halkı ile yapılan görüşme sonuçları birlikte değerlendirilmiş ve aşağıda sıralanmıştır:

Konut Mekânlarındaki Değişim ve Gündelik Yaşam İlişkisi

- Gecekondularda sağlıklaştırma öncesinde kiler, depo olarak kullanılan ortak alanlar, iyileştirilmesine rağmen, alışkanlıklar terk edil(e)memekte, eskisi gibi kullanılmaya devam edilmektedir.
- Evlerin girişlerinde ayakkabı konulacak alanlar yeni alanlar tasarlanmasına rağmen, eski alışkanlık devam etmekte, ayakkabılar hala kapı önünde bırakılmaktadır.
- Sağlıklaştırma öncesinde, tuvalet ortak alandadır ve tüm evler bu tuvaleti kullanmaktadır. İyileştirme ile her evin içinde kendi tuvaletleri yapılmış; ancak geleneksel Ankara evleri özelliği olan orijinal halinin bozulmaması için

avludaki ortak tuvalet kaldırılmamıştır. Her evin kendi tuvaleti olmasına rağmen, dışardaki ortak tuvaleti kullanma alışkanlığını devam ettiren çok sayıda ev sakini vardır.

- Her konuta doğalgazlı kalorifer tesisatı döşenmesine rağmen, konutların hemen hepsinde soba kullanımına devam edilmektedir. Evde yaşayanlar, sobanın sıcaklığına alıştıkları, yemeklerini, çaylarını pişirebildikleri ve kömürün fiyatı doğalgaza oranla daha ucuz olduğu için soba kullanmaya devam ettiklerini söylemektedirler (Resim 82).

Resim 82: Soba Üzerinde Yemek Pişirme

Yazarın Kişsel Arşivi, 28.03.2019

- Az sayıda da olsa kaloriferi kullanan evler vardır. Ancak, fiziksel ve psikolojik olarak sıcaklık duygusunu artırdığı gerekçesiyle, oturdukları odanın kapısını kapalı tutma alışkanlıkları devam etmektedir.
- İyileştirme sonucunda, geniş, nitelikli malzeme ve donanımlı mutfaklar sağlanmış olsa da, yemekler oturma odasında yerde yenmeye devam etmektedir (Resim 83).

Resim 83: Yer Sofrası

Yazarın Kişisel Arşivi, 28.03.2019

- Sağlıklaştırma öncesinde banyolar, mutfağın bir köşesinde ya da evlerinin giriş mekânlarının bir bölümünde derme çatma olarak yer alırken olan, iyileştirme sonucunda, ayrı, donanımlı banyo mekânları yapılmıştır. Çoğu konutta ortak banyoların yanı sıra, ebeveyn banyosu da eklenmiştir. Çoğu konut sakini, temizlik işi çıkartacağı gerekçesi ile ebeveyn banyolarını kullanmadıklarını, tüm ev halkının ortak banyoyu kullandığını belirtmiştir.
- Konutlarda iyileştirmeden sonra da geleneksel ve geniş aile yaşamı devam etmektedir. Ortak alana açılan her bir evde akrabalar oturmaktadır. Aynı alan içinde yabancı ailelerle yaşamak istememektedirler.
- Sonuç olarak, sağlıklaştırma sonucunda, konutların iç mekânları gereksinim, işlevsel, sabit tefriş elemanları ve malzeme olarak nitelikli hale getirilmiştir. Ne var ki, iç mekânlardaki büyük boyutlu değişim, yaşam tarzlarında aynı oranda bir değişime neden olmamıştır. Konutların dış cepheleri, malzemesi ve oranları ile tarihi ev özelliklerine uygun olarak iyileştirilmiş; kapı ve pencereler değiştirilmiş, yıpranmış, eskimiş doku giderilmiştir.

Sokak Dokusu ve Yaşamı

- Hamamarkası, sağlıklaştırma çalışmalarından önce her ne kadar bir çöküntü alanı olsa da, sıcak komşuluk ilişkilerinin olduğu, sokaklarında çocukların top oynadığı, kadınların kapı önlerinde komşuları ile sohbet ettiği ve sokak düğünlerinin yapıldığı tipik, geleneksel mahalle kültürünün hakim olduğu bir semti. Sağlıklaştırma çalışmalarından sonra bölge temiz, nitelikli, güzel bir mekânsal görüntüye sahip olmuştur. Ancak, eski sıcaklığını, yaşayan ve canlı işlevini yitirmiştir.
- Bölge görünüş itibariyle hak ettiği değere kavuşmuştur, fakat mahallelerin eski sıcaklığı ve samimiyeti kalmamıştır. Yerli halk ve bölgeye yeni taşınanlar birbirlerine alışamadıklarını ve birbirlerinden rahatsız olduklarını dile getirmektedirler. Yerli halk, yeni komşuları ile kaynaşamadıklarını, önceden komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğunu, yeni gelenlerin kendilerini küçümsediklerini söylemişlerdir. Mahallenin yeni sakinleri ise, yerel halka alışamadıklarını, bakışlarından rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. Dahası, yeni yerleşenler, Hamamarkası'nın artık turistik bir yer olduğunu ve yerli halkın burayı terk etmesi gerektiğini ısrarla vurgulamaktadırlar.
- Sağlıklaştırma öncesinde, nişan, kına gecesini, düğün vb. etkinlikler sokaklarda yapılmaktadır. Bölgede, kına-düğün konaklarının açılmasıyla birlikte sokak etkinlikleri/eğlenceleri, kapalı alanlara taşınmıştır. Etkinliklerin sokaklarda yapılması giderek azalmaktadır.

Sağlıklaştırmanın Bölgede Yaşamına Etkisi

- Sağlıklaştırma sonrasında konut olarak kullanılan yapıların sayısı azalırken iş yeri olarak kullanılan yapıların sayısı artmıştır. Konutlar, büro, ofis, müze, vakıf, sanat mekânları, kafe, restoran, vb. iş yerlerine dönüşmüştür. Konutların işlevlerinin değişmesi, doğal olarak, kullanıcı ve ziyaretçi profilini de değiştirmiştir.
- Sağlıklaştırma uygulaması ile bölgenin değerinin artması hedeflenmiştir.

Hedef gerçekleşmiş ve elbette ki, doğal bir sonuç olarak, rant yükselmiş; konut fiyatları ve konut kira bedelleri artmıştır. Ev sahipleri konutlarını yüksek fiyatlara satarak ya da işyerlerine kiraya vererek farklı semtlere taşınmışlardır. Bölge halkının büyük bir kısmını oluşturan kiracılar, yükselen kiralar nedeniyle, Hamamarkası'nı terk etmiştir.

- Sağlıklaştırmanın henüz yapılmadığı sokaklarda, gecekondularda yaşayanların büyük çoğunluğu kiracıdır. Şu an itibariyle, çok az kira ödediklerini ve evleri yıkılacağı, sağlıklaştırma sonucunda kiralar artacağı için bütçelerine uygun ev bulamayacakları gerekçesiyle sağlıklaştırma çalışmasını istememektedirler.
- Sağlıklaştırma tamamlanmış alanlarda bulunan iş yeri sahipleri sonuçtan memnundur. Sağlıklaştırma sonucunda bölgede rantın arttığını, yerli ve yabancı turistin geldiğini, çok sayıda nişan ve kına organizasyonları için tercih edildiğini ve kazançlarının arttığını söylemişlerdir.
- Az sayıda da olsa, uygulamadan hoşnut olmayan iş yeri sahipleri bulunmaktadır. Uygulama başlayınca iş yerlerini taşımak zorunda kalacaklarını ve bölgenin esnafı olduklarından dolayı müşterilerini kaybedeceklerini düşünmektedir.
- Ziyaretçiler sağlıklaştırma sonucunda Hamamarkası'nın temiz ve nitelikli bir görüntüye kavuştuğunu, bu tarihi alanı gezme ve çocuklarına bölgenin önemini anlatma şansı bulduklarını ve geçmişlerini hatırladıklarını dile getirmişlerdir.

XXXXXS
GCPS

4. BÖLÜM: SONUÇ

Araştırmanın konusu olan, Altındağ ilçesinin Hamamarkası Bölgesi, Ankara'nın tarihi kent kimliğinin bir parçasıdır. Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine tanıklık etmiş, bir dönemin şairleri, milletvekilleri bu bölgede yaşamıştır. Kent yeni alanlara doğru genişledikçe, Hamamarkası ile birlikte, Ulus, Ankara Kalesi gibi bölgeler, terk edilmiş, köhneleşmiş, gecekonduların, kaçak yapılaşmaların ve illegal suçların yoğunlukta olduğu bir semt haline gelmiştir. Bölge yıllarca ihmal edilmiş ve kaderine terk edilmiştir.

Son yıllarda, Ankara'nın eski tarihi kent dokusunun iyileştirilebilmesi hedefleyen sağlıklaştırma çalışmaları artmaya başlamıştır. Altındağ Belediyesi, 2006 yılında Hamamönü Bölgesinde sokak sağlıklaştırma çalışmasına başlamıştır. Yapılan uygulama ile sokak dokusu iyileştirilmiş, yapıların cepheleri, tarihi Hamamönü evleri kriterlerinde restore edilmiş, yeniden yapılmış ya da iyileştirilmiştir. Hamamönü'nde, yapıların iç mekânlarında herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Uygulama sonucunda Hamamönü bölgesi kirli görüntüden arındırılmıştır.

Belediye, sağlıklaştırma çalışmalarını Hamamarkası'nda da devam ettirme kararı almış; 2008 tarihinde uygulama başlamıştır. Ancak, Hamamönü Projesi'nden farklı olarak, Hamamarkası'nda sadece sokak sağlıklaştırması değil, aynı zamanda yapıların, dolayısıyla konutların mekânsal iyileştirmesi de yapılmıştır. Uygulama, konutların fiziksel mekânlarında iyileştirme ya da yıkıp yeniden yapma yoluyla gerçekleştirilmiştir. Tezin amacı, konut mekânlarındaki fiziksel değişimi irdelemek ve bu mekânsal değişim ile konutlardaki ve bölgedeki gündelik yaşam arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Tezin amacı doğrultusunda, Birinci Bölümde mekân ve gündelik yaşam ilişkisi, ev, tarihi çevre ve geleneksel Ankara konutları ile sağlıklaştırma uygulaması kavramları hakkında literatür çalışması yapılmıştır. Tezin İkinci Bölümde, Hamamönü ve Hamamarkası bölgeleri hakkında bilgi verilmekte ve Hamamönü sağlıklaştırma uygulamasından bahsedilmektedir.

Tezin Üçüncü Bölümü, Hamamarkası'ndaki alan araştırmasıdır. Hamamarkası Sağlıklaştırma Uygulamasında, üç farklı uygulama söz konusudur: Bazı gecekonduların iyileştirilerek tarihi Hamamarkası konutlarına dönüştürülmesi; mevcut tarihi konutların restore edilmesi ve çok sayıda gecekondunun yıkılarak tarihi evlere benzetilen yeni konutların inşa edilmesi. Restore edilen tarihi evlerin bir kısmı tekrar konut olarak bir kısmı da farklı işlevlerle kullanılmaktadır. Tezde, sağlıklaştırma öncesi konut mekânları ve sağlıklaştırma sonrasındaki konut mekânları incelenmiştir. Sağlıklaştırma öncesindeki konutlar için, bir gecekondunun tarihi bir konutun mekânsal analizi yapılmıştır. Sağlıklaştırma sonrası için, iyileştirilen ve yine konut olarak kullanılan bir gecekondunun; restore edilerek işlevi değiştirilen bir tarihi evin ve yeni inşa edilen bir konutun mekân analizleri yapılmıştır. Mekânsal analizler, edinilen bilgiler, projeler, görseller, planlar incelenerek ve yerinde gözlem yapılarak gerçekleştirilmiştir. Konutlarda, sağlıklaştırma yapılan ve yapılmayan alanlarda yaşayanlarla görüşmeler yapılarak gündelik yaşamları aktarılmaya çalışılmıştır. Ardından, sağlıklaştırma öncesi ve sonrası elde edilen tüm mekânsal analizler ve görüşme sonuçları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Ortaya çıkan sonuç, pek de şaşırtıcı değildir. Hamamarkası köhne, kirlili ve eskimiş görüntüsü/dokusu ortadan kalkmış, tarihi evlerin cepheleriyle donanmış, nitelikli sokakları ile yepyeni bir görüntüye sahip olmuş, çokça ziyaret edilen bir alana dönüşmüştür. Konutların iç mekânları iyileştirilmiş, donanımlı ıslak hacimler eklenmiş, kaliteli malzemeler kullanılmış, ısıtma sistemi yenilenmiş, mekânsal nitelikleri artırılmıştır. İç mekânlardaki eskisine oranla oldukça farklılık yaratan büyük değişimin, yaşam tarzlarında da belirgin değişiklikler yapılması beklenebilir. Ancak, eski alışkanlıklarda köklü değişiklikler olmadığı görülmüştür. (Detaylı bilgi için bkz. s. 97-103) Yeni mekânlar, yeni donanımlar etkin bir şekilde kullanılmamakta, tam tersine, eski alışkanlıklar yenilenen mekânların işlevlerini değiştirmektedir. Kuramsal bölümde aktarılan, Miller'in "mekânın ve kullanıcının birbirlerine uydurma" olarak tanımladığı, "accommodating"; kavramı (Bkz. s.17) bu çalışmada açık ve net olarak görülmüştür. Mekân ve gündelik yaşam arasındaki etkileşim, yani karşılıklı ilişki oldukça güçlüdür. Bu diyalektik ilişki bağlamında, Hamamarkası sağlıklaştırma uygulaması özelinde söylenebilir ki: Yenilenen konut iç

mekânları, yaşam tarzlarını görece değiştirmiş, belirlemiş; ancak eski alışkanlıklar, konut mekânlarının yeni işlevlerine uymamış, tam tersine, gündelik yaşam, yeni mekânların işlevlerini kendisine uydurmuştur.

Konutların cephelerinde de, kapı, pencere, malzeme vb. geleneksel Ankara tarihi evlerinin özelliklerine uygun bir iyileştirme yapılmıştır. Konut cephelerindeki değişim, doğal olarak sokak dokusuna yansımış, sokaklarda eskisiyle karşılaştırılamayacak yepyeni bir doku oluşturmuştur. Fiziksel iyileşmeyle birlikte, sokaklardaki yaşam da değişmiştir. Yenilenen konutlara iş yeri sahiplerinin gelmesi için yapılan çağrı, bölgeyi konut ağırlıklı işlevinden uzaklaştırmıştır. Yeni yapılanmanın rantı artırması nedeniyle, ev sahiplerinin ve kiracıların bölgeyi terk etmeleri ile yeni yerleşenlerin sayısı artmıştır. Bu sonuç, “yerli halk ve yabancılar” ikilemini yaratmıştır. Yerli halk, eski mahalle sıcaklığını aramakta, yeni gelenler nedeniyle sokak yaşamının eskisi gibi olmadığını, yeniler ve eskiler arasında kaynaşma sağlanamadığını söylemektedir. Belediyenin yeni insanları ve işyerlerini “Böylelikle bölgenin insanlarda bıraktığı kötü imaj değişecek ve yerli halk ile bürokratik kesim iç içe olacaktır.” (Oğuzhan Balcı) ifadesiyle davet etmesi ilk bakışta olumlu görünmektedir. Ancak, yenilenen imaj sadece mekânsal boyuttadır, ironik bir şekilde, iç içelik şöyle dursun, hedeflenenin tam tersine, yerli halk ile yeni gelenler anlaşamamış, birbirleri arasındaki iletişimsizlik sokakların yaşanmışlıklarını da yok etmiştir.

Sağlıklaştırma çalışmalarında, mekânsal niteliğin artırılması hedeflenirken aynı zamanda yaşam kalitesinin artırılması ve yaşam tarzlarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Yaşam tarzlarının dikkate alınmadığı ya da gerektiği durumlarda bu yaşam tarzlarının (eğitim, iş olanakları, gereksinimler, vb. aracılığıyla) evriltil(e)mediği mekânsal değişimlerde, eski yaşam alışkanlıkları yeni mekânları da dönüştürecektir. Bir mekânsal değişimin öncelikle o mekânın kullanıcıları için yapılması, ortaya çıkabilecek sorunları en aza indirecektir. Mekân incelemeleri, araştırmaları yapılırken salt fiziksel mekânların incelenmesi sağlıklı olmayan ya da yetersiz analizlere neden olabilir. Dolayısıyla, mekân analizlerinin yaşam tarzları ile birlikte değerlendirilmesi önemlidir. Bu tez çalışmasının, bundan sonraki araştırmalara ya da sağlıklaştırma çalışmalarına ışık tutabileceği umut edilmektedir.

XXXXXS
GCPS

KAYNAKÇA

- Acar, T. (2011). Anadolu Türk Mimarisinde Tabhaneli Camiler.(Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi, İzmir.
- Adorno, T. (2000). Minima Moralia, (Çev. Orhan Kocak, Ahmet Doğukan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Ahunbay, Z.(1996). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul: YEM.
- Ahunbay, Z.(2008). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul: YEM.
- Ahunbay, Z.(2011). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul: YEM.
- Akpınar, A., Bakay,G. ve Dedehayır, H. (2010). Kadın ve Mekân. Tutsaklık mı? Sultanlık mı? İstanbul: Turkuvaz Kitap.
- Aksoy, E.ve Kocataş, Ö.(2017).Gecekondu Alanlarında Uygulanan Kentsel Dönüşüm Projelerinin Meşruiyet Zemini Olarak Yoksulluk ve Suç. Karadeniz Teknik Üniverstesesi Sosyal Bilimler Dergisi.14.
- Altaban, Ö.(1998). “Cumhuriyet’in Kent Planlama Politikaları ve Ankara Deneyimi”, 75. yy’da Değişen Kent ve Mimarlık. Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, ss. 41-64.
- Altan, İ.(2012). Mimarlıkta Mekân Kavramı. Dergipark, 9(0), 75-88.
- Altındağ Belediyesi (2006). *İnci ve Dutlu Sokak Sağlıklaştırma Proje Raporu*. Ankara.
- Altındağ Belediyesi (2008). *Sarıkadın Sokak Sağlıklaştırma Proje Raporu*. Ankara.
- Altındağ Belediyesi (2012). *Kamil Paşa Konağı*. Ankara: Altındağ Belediyesi Yayını
- Altındağ Belediyesi Basın ve Yayın Müdürlüğü Arşivi.
- Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü Arşivi.
- Altındağ Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi.
- Altındağ Raporu, 2011
- Alver, K. (2012), Mahalle. <https://www.academia.edu/30626233/Mahalle>
- Alver, K. (2013). Steril Hayatlar: Kentte Mekânsal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler. Ankara: Hece Yayınevi.
- Altındağ Belediyesi, (2017). *Hamamönü, Şimdi Altındağ Zamanı*. Ankara.

Altındağ Belediyesi, (2018). *Altın Konaklar, Hamamarkası*. Ankara.

Ankara Kalkınma Ajansı El Kitabı, (2018). https://www.ankaraka.org.tr/tr/ankara-el-kitabi_4086.html

Arabacıoğlu, F.P. ve Aydemir, I. (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. YÜ Miarlık Fköltesi Dergisi E-Dergisi,2(4), 205.

Aslan, Ş.(2008). Türkiye’de Gecekondular ve Yasalar.

Aslanapa, O. S.(1993). Türk Sanatı Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Avar, A. (Ed.) (2009). Lefebvre’nin üçlü- algılanan, tasarlanan, yaşanan Mekân-diyalektiği. Ankara: Dosya 17

Atik, D. ve Erdoğan, N. (2007). Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Edirne’de Şinasi Dörtok Evi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 8(1), 21-27.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyafbd/issue/22993/245944>

Bachelard, G. (2014). Mekânın Poetikası. Alp Tümertekin (Çev.). İstanbul: İthaki.

Bayram, A.M. (Ed.) (2010). Kent ve Konutu Tartışmak. Ankara: Dosya 20.

Bayraktar, E.(2007) Bir İnsan Hakkı Konut Toki’nin Planlı Kentleşme ve Konut Üretim Seferberliği. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Bayraktar, N. (2016). Başkent Ankara’da Cumhuriyet Sonrası Yaşanan Büyük Değişim: Modern Yaşam Kurgusu ve Modern Mekânlar. Ankara Araştırmaları Dergisi, 4(1), ss. 67-80.

Boduroğlu, Ş. (2010). Sürdürülebilirlik Açısından Geleneksel Türk Evi Çatı ve Cephe Sistemlerinin İncelenmesi. Çatı ve Cepe Sistemleri Dergisi, 25. Sayı.

Büyüköksal, T. (2012). Kentsel Korumanın Sürdürülebilirliğinin Olabilirliği Üzerine Bir Yaklaşım Önerisi: Eskişehir Odunpazarı Örneği. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi) T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara

Cengizkan, A. (2005). 1957 Yücel Ubadın İmar Planı ve Ankara Şehir Mimarisi. “Cumhuriyet’in Ankarası İçinde ed. T. Şenyapılı. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Castells, M. (1997). Kent, Sınıf, İktidar. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Certeau, M. (1990). Linvention Du Guotidien. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

- Çetin, İ. (2012). Gecekondu'nun Mekân Sosyolojisi İzmir Araştırması. İstanbul: Yaba Yayınları.
- Çınar, H. (2014) Anadolu Kırsal Mimarisinin Oluşum Mantığı: Yer Değiştiren Kesmez Köy'ünde Mekân ve Mekân Düzeni. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Després, C. (1991). The Meaning of Home: Literature Review and Directions for Future Research and Theoretical Development. *Journal of Architectural and Planning Research*. 8, 96-105.
- Devellioğlu, F. (1996). Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Direk, S.Y.(2006). Sosyo-Kültürel Yapının Konut Oluşumuna Etkisi: Diyarbakır Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 105-113.
- Düzcan, E. (2012). Türkiyedeki Güncel Konut Araştırmalarında “Ev” Olgusu. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Easthope, H. (2004). A Place Called Home. *Housing Theory and Society*. 21, 128138
- Erden, D. (2006). Kentsel Yenileşme Projelerinin Gentrification Hedefleri ve Etkileri. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Erder, S. (1999). Türkiye'nin Fırsat Penceresi Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri. Ankara: TÜSİAD Yayınları.
- Ergenç, Ö. (1995). XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya: Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkısı. Ankara: Ankara Enstitüsü Yayını.
- Esmeray, A.(1996). Türkiye'de Konut Sorununa Bir Çözüm Olarak Konut Kooperatifçiliğinin Gelişimi ve Türk Konut Politikası İçerisindeki Yeri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Fielden, B. (1994). *Conservation Of Historic Building*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Gierny, T. F. (2000). “A Space For Place In Sociology”, *Annual Review of Sociology*. Vol. 26, ss. 463–96.
- Gögebakan, Y.(2015). Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 1(1), 41-55.
- Günay, R. (1999). *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*. İstanbul: Yem Yayınları.

- Gür, Ş. Ö. (2000). Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Gürson, P. ve Arıkan G.S. (Tarihsiz). Ankara Markasının Oluşturulması Proje Çalışması. <http://acikarsiv.atilim.edu.tr/browse/486>
- Hacıobaoğlu, M. (1989). Geleneksel Türk Evi ve Çağımıza Ulaşmamasının Nedenleri. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Hatami, M. (2013). Tarihi Kent Merkezlerinin Koruma Sorunları, Urmiye Tarihi Kent Merkezi Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Işıkkaya, A.D.(2008). Kentsel Çöküntü Bölgelerinin Örgütlenmesi ve Yeniden Kullanımı. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kale, B. (2011). Taihsel kent peyzajlarının korunması Hamamönü örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kara, M. (2012). Gecekondu Dönüşüm Projelerinin Konut Sorununun Çözümündeki Rolü: Ankara İli Gültepe ve Yatıkmusluk Mahalleleri Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Karaosmanoğlu, Y.K (1981). Ankara. İstanbul: Birikim.
- Karıptaş, F.ve Boduroğlu, Ş.(2010). Sürdürülebilirlik Açısından Geleneksel Türk Evi Çatı ve Cephe Sistemlerinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi: İstanbul.
- Karpat, K.(1976). The Gecekondu: Rural Migration and Urbanization. Cambridge University, London.
- Karpuz, H. (2011). Türk Evi. Türk Yurdu Dergisi, 290.
(<https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1663>)
- Keleş, R.(1971). Eski Ankara'da Bir Şehir Tipolojisi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları. No.314
- Kılıçer, G.S. (2012). Türkiye'de Modernleşme ve Gündelik Yaşam: Akbaba Üzerine Bir İnceleme (1929-1938). (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kurtar, C. (2012). Kentsel Kültürel Miras Yönetimi Ve Rekreasyonla İlişkisi: Ankara Hamamönü Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Küçükerman, Ö. ve Güner, Ş. S.(1995). Anadolu Mirasında Türk Evi. İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Lefebvre, H.(2010). Gündelik Hayatın Eleştirisi 1.İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (2014). Mekânın Üretimi. Işık Ergüden (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Manzo, L. C. (2003). Beyond home and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places. *Journal of Environmental Psychology*23(1): 47–61
- Mazumdar, S. ve Mazumdar, S. (1994). “Societal Values and Architecture: A Socio-Physical Model of Interrelationships” *Journal of Architecture and Planning Research*, Locke Serence Publishing company, Inc. Chicago: USA.
- Miller, D. (1988). Appropriating the State on the Council Estate. *JSTOR*, 23, 353-372.
- Miller, D. (2001). *Home Possessions: Material Culture Behind Closed Doors*, Berg.
- Öner, Ş. (2007). Kentsel Yenileme Kapsamında Kentsel Dönüşüm Projelerinin İstanbul Büyükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi Örneğinde İrdelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Öngören, G.(2013). *Kentsel Dönüşüm Hukuku*. İstanbul: Öngören Hukuk Yayınları.
- Öz, N. (2006). Ankara'nın Geleceğini Tasarlamak Kentin Kültür Katmanları 2: Ankara'nın Türk İslam Dönemi. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.
- Özbek, M. (2000). *Dünden Bugüne İnsan*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Özbil, A. (2002). Sedat Hakkı Eldem's Typological Analysis Of The Turkish House As A Tool Or An Operative Design Methodology, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences. METU, Ankara.
- Özcan, E. (2017). Popüler Kültüre Bakarken Gündelik Hayatı&Mikro Direnç Pratiklerini Görmek. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 162-183.
- Özdemir, Ü.A. (2011). Kültür Bağlamında Kent ve Mekânsal Örgütlenme. *Yalova SosyalBilimlerDergisi*,1(2).
<https://dergipark.org.tr/en/pub/yalovasosbil/issue/21786/615340>
- Özen, Y. (2011) Kişisel, Sosyal, Ulusal ve Küresel Sorumluluk Bağlamında Toplumun Yeniden İnşası: Mekân
- Özen, Y. (2019). Mekan Kavramı ve Algı İle Davranışa Etkisi.
<https://www.ocakmedya.com/yeni-kent-duslemi-ve-yeni-dusunceye-bir-katki/>

- Özeren, E.B. (2018). Geleneksel Türk Evinin Yeni Fonksiyonu İle İnsan Psikolojisi Üzerine Etkisi: Konya Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özkalp, E. (Ed. A. Çiğdem Kirel, Zerrin Sungur) (2013). Kültür ve Kültürel Değişme, Davranış Bilimleri. Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir
- Özkan, M. (2014). Yaşanan Mekân: Mimari Program İle Gündelik Yaşam Pratikleri Çakışmaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Özyaba, M. (2004). Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarım. Trabzon: Akademi Kitabevi Yayınevi.
- Uzun, N.C. (2006). Yeni Yasal Düzenlemeler ve Kentsel Dönüşüm Etkileri. TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu.
- Ünver, H. (2017). Sokak Sağıklaştırmanın Tanımsal Olarak İrdelenmesi. Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi. 5(1), 96-106.
- Parutis, V. (2011). 'Home' for Now or 'Home' for Good?: East European Migrants Experiences of Accommodation in London. Home Cultures, 8, 265-296
- Polat, S. (2005). Mimarlık ve Kentsel Yaşam Kalitesinin Sağlanması Dönüşüm Projelerinin Rolü: Bursa – Santral Garaj Bölgesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Pløger, J. (2001). “Millennium Urbanism -Discursive Planning”, European Urban And Regional Studies. 8(1), ss. 63-72.
- Rapaport, A. (1969) House Form And Culture. s. 12-15.
- Rapaport. A. (1980) Using Culture in Housing Design.
- Rapoport, A. (Ed.) (1985). “Thinking About Home Environments” Altman, I. ve Werner, C. (Ed.) (1985). Home Environments, New York NY: Plenum.
- Rapoport, A. (1990). The Meaning Of The Built Environment, A Nonverbal Communication Approach, Tucson, The University Of Arizona Pres.
- Sancar F. ve Severcan Y. C., (2010), “Children's Places: Rural–Urban Comparisons Using Participatory Photography in the Bodrum Peninsula, Turkey”, Journal of Urban Design. Vol. 15. No. 3.
- Sayar, Y. Ve Süer, D. (2012). Küresel Sermayenin Yeni Tüketim Mekânları Lüks Siteler, Mimarlık ve Tüketim. İstanbul: Beyan Yayınları.

- Sekmen, S.(2007). “Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Model Önerisi: İzmir - Ferahlı Mahallesi Örneği”. (Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sevcan, S ve Solak, G. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış Space-Identity Interaction: a Conceptual and Theoretical Overview. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi. 6(1). 1.
- Somerville, P. (1997). The Social Construction of Home. Journal of Architectural and Planning Research. 14, 226-245.
- Somuncu, M. (2013). Kentsel Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirliği: Ankara Hamamönü Örneği. Ankara Araştırmaları Dergisi, 1(2), 35-47.
- Sowell, T (2010). “The Housing Boom and Bust Revised Edition”, Basic Books Publishing. USA.
- Şişman, A. ve Kibaroglu, D.(2009). Dünyada ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisler Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı 11-15 Mayıs: Ankara.
- Şimşir B.N. (1988). Ankara... Ankara: Bir Başkent'in Doğuşu. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Şenyapılı, T. (1996). Ankara’da Gecekondu Oluşum Süreci ve Ruhsatlı Konut Sunumu. İstanbul: Batıbirlik Yayınları.
- Şenyapılı, T. (1998). Cumhuriyet’in 75.Yılı Gecekondu'nun 50.Yılı, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Taceddin Sultan Dergâhı Arşivi.
- Tanrıkulu, D. (1985). Ankara’da Eğlence Yaşamı 1928-38. Mimarlık. 2(3), 22-27.
- Taşkan D. (2016). Ankara (Merkez) Cami ve Mescitlerindeki Ahşap Tavan Göbekleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi: Ankara.
- Tarsuslugil, G. (2013). Kültür Turizmi ve Uluslararası Tanınırlık: Ankara-Hamamönü Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Tekeli, İ. (Tarihsiz). Gündelik Yaşam Üzerine Düşünceler.
- www.academia.edu/29389258/gundelik_yasam_uzerine_dusunceler
- Tekeli, İ. (1996) Türkiye’de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi, TC. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Konut Araştırmaları Dizisi 2, ODTÜ Basım İşbirliği, Ankara.

- Tekeli, İ. (2003). Kentleri Dönüşüm Mekânı Olarak Düşünmek. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 1-30 Mayıs. İstanbul.
- Temel, S. (1992) Türkiye’de Sosyal Konut ve Sosyal Konut Politikası. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tercan, B.(2018). 1948’den Bugüne İmar Afları. Mimarlık Dergisi,403
- The Social Report (2010). New Zeland: Published In October 2010 By The Ministry Of Social Development. <http://socialreport.msd.govt.nz>
- Thomas, L. Ve Middleton, T. (Ed.) (2003).Guidelines for Management Planing of Protected Areas. IUCN, Gland, Swithzeland.
- Tiryaki V. (2011). “Ankara’da Kültür Turizmi ve Altındağ” 23-24 Aralık 2011 Kültür Turizm Zirvesi “Açık Hava Müzesi Türkiye”. Ankara.
- Tiryaki, V. (2014). Kentsel Sit Alanlarında Koruma Çalışmalarının Finansal, Yasal ve Yönetmelik Boyutları İle Değerlendirilmesi: Ankara İlinin Altındağ İlçesi Hacettepe ve Sakarya Mahalleleri Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Toprak, Z. (2001) Kent Yönetimi ve Politiası. İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Tuncer, O.C.(2002). Ankara Evleri. Ankara: Kültür ve Sanat Yayınları.
- Turgut, H. S.(1990). Kültür- Davranış- Mekân Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Turok, I. (2004). Kentsel Dönüşümde Yeni Eğilimler ve Yönetişim. Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumunda Sunulan Bildiri, 27-30 Kasım. İstanbul.
- Yavuz, H. (2014). Ankara Evler Ahşap Üzeri Kalem İşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yaygel, A.D. (2007). Müdahale Gerektiren Tarihi Kentel Çevrelere Yönelik Kullanıcı Odaklı Sağlıklaştırma Yöntemlerinin İrdelenmesi: İzmir Bamahane Bölgesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yeler, G. ve Özek, V. (2007). “Geleneksel Konut Mimarlığının Biçimlenişinde İklim Faktörünün Değerlendirilmesi” Uluslararası Ekolojik Mimarlık ve Planlama Sempozyumu. Antalya.
- Yıldız, S.G. (2018). Kültürün Mekânsal Değişim Üzerinde Etkisi. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 4 (3).

Yırtıcı, H. Ve Uluoğlu, B. (2004). Mekânın Altyapısal Dönüşümü. İTÜ Dergisi. 3(1), 43-52.

https://www.academia.edu/14587798/Mekânın_Altyapısal_Dönüşümü

Williams, R. (2005). Kültür ve Toplumun Sözvarlığı. Savaş Kılıç (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

<http://www.altindag.gov.tr/tarihce>

<https://www.turkiyeharitasi.gen.tr/2016/04/29/ankara-siyasi-haritasi/>

<https://www.google.com.tr/maps/dir//36.842046,30.599106/@36.8387188,30.6000394,16z?hl=tr>

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/yoruk-dede--dogan-bey--turbesi>

http://www.anitsal.com/proje/126/ankara_cicekcioglu_camii

<http://www.hurriyet.com.tr/hamamonunde-kat-dustu-deger-artti-40496030>

www.sabah.com.tr

<https://www.gurlemlak.com.tr/ankara-altindag-hamamarkasinda-satilik>

<http://www.hurriyet.com.tr/simdi-de-hamam-arkasi-17708942>

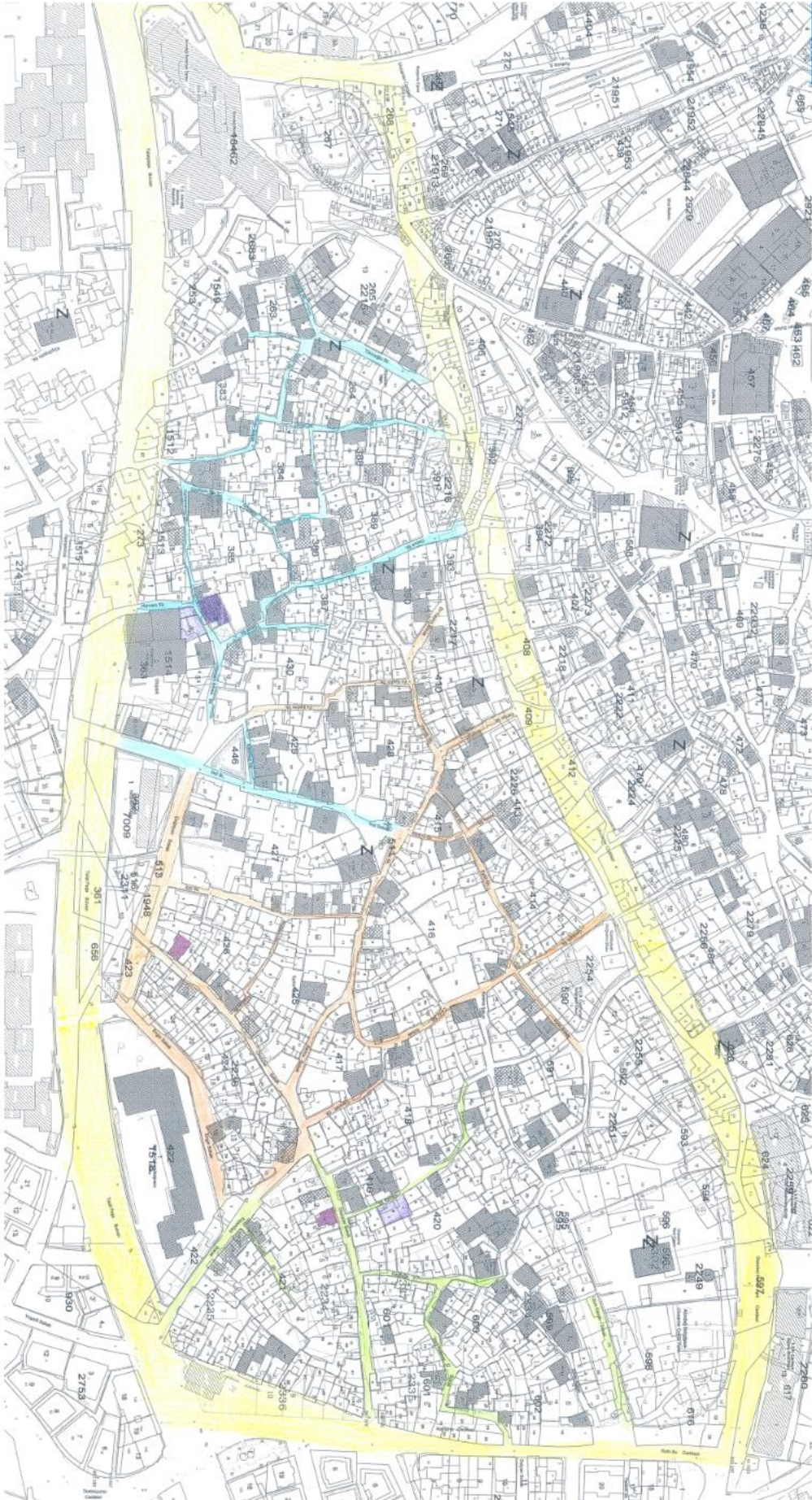
<https://www.hurriyet.com.tr/hamamonunde-kat-dustu-deger-artti-40496030/kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44797/tasinmaz-kultur-varliklari.html>

<https://www.haberankara.com/>

EK 1

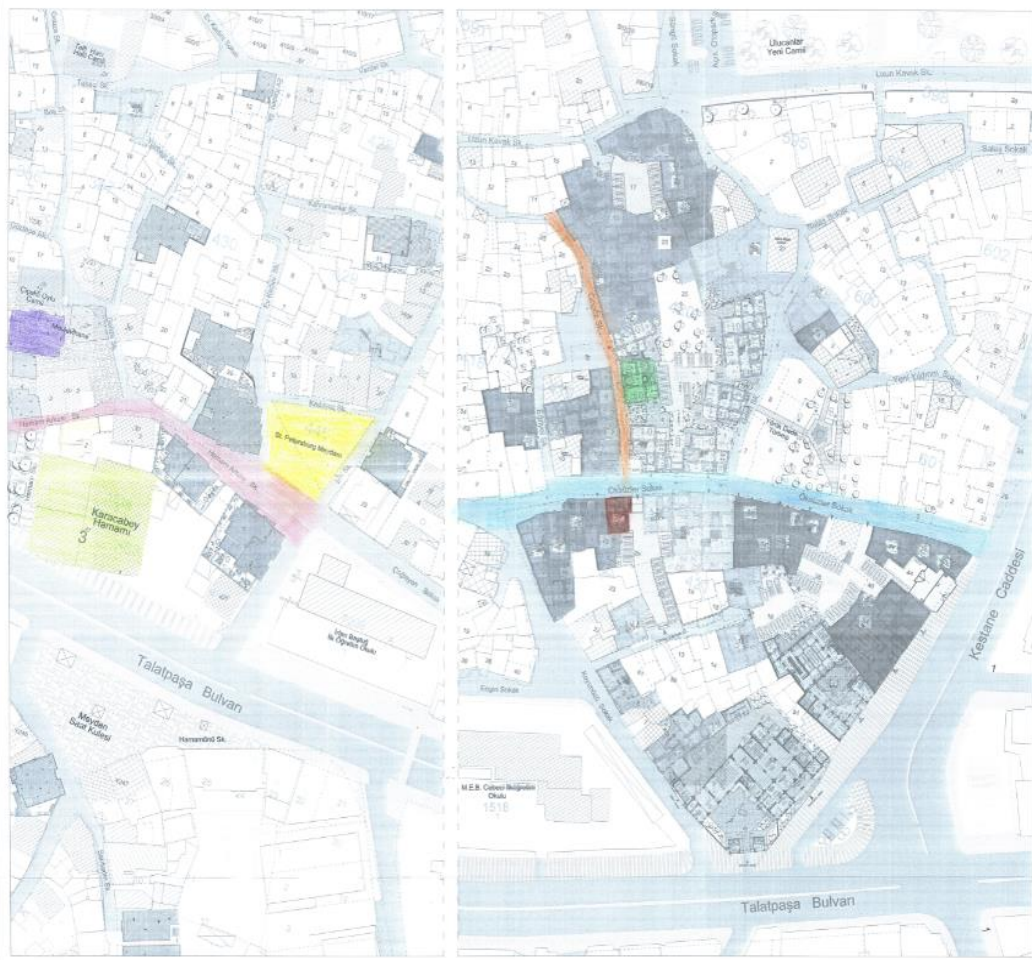
- **HAMAMARKASI MAHALLE SINIRI**
- **SAĞLIKLAŞTIRMA ÇALIŞMASI TAMAMLANMIŞ SOKAKLAR**
- **SAĞLIKLAŞTIRMA ÇALIŞMASI YAPILMAMIŞ SOKAKLAR**
- **ALTIN KONAKLAR MAHALLESİ**
- **SAĞLIKLAŞTIRMA ÇALIŞMASI YAPILMIŞ VE TARAFIMCA İNCELENMİŞ YAPILAR**
- **SAĞLIKLAŞTIRMA ÇALIŞMASI YAPILMAMIŞ VE TARAFIMCA İNCELENMİŞ YAPILAR**

EK 2

- **HAMAMARKASI SOKAK**
- **ÖKSÜZLER SOKAK**
- **CİNGÖZ SOKAK**
- **KARACABEY HAMAMI**
- **ST. PETERSBURG MEYDANI**
- **SAĞLIKLAŞTIRMA SONRASI İŞLEV DEĞİŞTİRMİŞ TARİHİ KONUT**
- **YENİDEN İNŞA EDİLEN KONUT**
- **MEVCUT TARİHİ KONUT**
- **İYİLEŞTİRİLEREK TARİHİ KONUTA DÖNÜŞTÜRÜLEN GECEKONDU**

Zeynep Nur Seçilmiş

ORIGINALITY REPORT

19%

SIMILARITY INDEX

16%

INTERNET SOURCES

7%

PUBLICATIONS

10%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	journals.manas.edu.kg Internet Source	1%
2	www.researchgate.net Internet Source	1%
3	www.journalagent.com Internet Source	1%
4	yusbed.yalova.edu.tr Internet Source	1%
5	ÜNVER, Hasan. "Sokak Sağlıklaştırmanın Tanımsal Olarak İrdelenmesi", Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2017. Publication	1%
6	www.tokihaber.com.tr Internet Source	1%
7	www.vekam.org.tr Internet Source	1%
8	gkd.comu.edu.tr Internet Source	1%

XXXXXS
GCPS

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: ZEYNEP NUR SEÇİLMİŞ

Doğum Yeri ve Tarihi: ANKARA ve 04.10.1992

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	Atılım Üniversitesi	2017

Yabancı Diller: İngilizce

E-posta: zeynep_nr@hotmail.com

Telefon: 0 (537) 487 80 19